

Årsrapport 2009

Fylkesmannen i Nord Trøndelag

Innhold

Kapittel 1 - Om embetet	Side 3
Kapittel 2 - Sentrale politiske føringer	Side 6
Kapittel 3 - Resultatområder	Side 16
Kongehuset	Side 16
Miljøverndepartementet	Side 16
Landbruks- og matdepartementet	Side 24
Kunnskapsdepartementet	Side 35
Barne- og likestillingsdepartementet	Side 51
Justis- og politidepartementet	Side 57
Kommunal- og regionaldepartementet	Side 62
Arbeids- og inkluderingsdepartementet	Side 66
Helse- og omsorgsdepartementet	Side 69
Statens Helsetilsyn	Side 83
Samferdselsdepartementet	Side 87
Utenriksdepartementet	Side 88
Kultur- og kirkedepartementet	Side 88
Fomyings- og administrasjonsdepartementet	Side 89

Kapittel 1 - Om embetet

1.1 Tilstanden i embetet og fylket – generelt

Fylkesmannens årsrapport inneholder ingen utfyllende beskrivelse av tilstanden i fylket. Den etterfølgende rapportering gir et bilde av tilstanden innenfor de områder der fylkesmannen utfører oppdrag for sentrale myndigheter. Fylkesmannen vil innledningsvis rette oppmerksomheten mot noen få viktige trekk ved utviklingen i fylket i 2009.

Nord-Trøndelag har samlet sett en beskjeden vekst i folketall, så også i 2009. Innenfor dette bildet foregår en betydelig sentralisering slik at de fleste kommuner, spesielt i Namdalen, over år opplever tildels betydelig nedgang i folketall. Med reduksjon i folketallet reduseres også kommunenes inntektsgrunnlag. Dette stiller kommuner og småsamfunn overfor betydelige utfordringer med å opprettholde grunnlaget for et forsvarlig privat og offentlig tjenestetilbud. Det var av stor betydning at de endringer i inntektssystemet som ble vedtatt i 2008 ga Namdalskommunene økonomiske vilkår på linje med kommuner i Nord-Norge.

Foreløpig gjennomgang av regnskapene for 2009 og første inntrykket av budsjett/økonomiplaner 2010-2013 viser at de fleste kommunene i fylket ved utgangen av 2009 har god kontroll på økonomien. Driftsmargin og årsresultat for 2009 er positiv for de fleste kommunene. Foreløpig beregnet driftsmargin ligger i snitt på ca 2.6%, mens anbefalt nivå er 2-3%. Beholdningen av frie fond er også på et akseptabelt nivå med ca 3%. For noen kommuner er tallene vesentlig svakere. Vårt hovedinntrykk er at kommuneøkonomien i fylket er utfordrende, men under kontroll. Kommunene synes å være enige om at det blir trangere i årene fremover.

For mange småkommuner kan det være vanskelig å rekruttere og beholde tilstrekkelig kvalifisert personell for å dekke krevende og kritiske funksjoner i lokalsamfunnene. Mangelen på kvalifiserte fagfolk kan på sikt vise seg å være vel så truende for bosetting og levekår i distriktene som vanskelig kommuneøkonomi.

Kommunene i Nord-Trøndelag har vært flinke til å etablere samarbeidsløsninger der dette har vært ansett som strategisk, økonomisk eller kompetansemessig fordelaktig. Sammen med KS og regionrådene i fylket gjennomførte fylkesmannen i 2008 en evaluering (NIVI) av det interkommunale samarbeidet i fylket. Evalueringen viste at fylket er i fremste rekke når det gjelder interkommunalt samarbeid. I 2009 ble Midtre Namdal samkommune etablert i tillegg til Innherred samkommune (Levanger og Verdal) som ble etablert for 6 år siden. Fylket har derved landets to eneste samkommuner.

I 2009 tok Mosvik kommune initiativ til sammenslåing med Inderøy kommune. Fylkesmannen deltar aktivt som rådgiver i kommunenes arbeid med sammenslåing.

Fylkesmannen er av den klare oppfatning at mange av framtidens utfordringer ikke kan løses av små kommuner alene, men må møtes med omfattende interkommunalt samarbeid knyttet til både utvikling og velferd.

Arbeidet med revisjon av felles fylkesplan for Trøndelagsfylkene ble sluttført i 2008. Fylkesmannen deltok aktivt i dette arbeidet i regi av Trøndelagsrådet. I ettertid av dette arbeidet, og med bakgrunn i resultatet av forvaltningsreformarbeidet, har det fremkommet betydelige meningsforskjeller mellom aktørene, i hovedsak de to fylkeskommuner og Trondheim kommune om den framtidige organisering og form på samarbeidet i Trøndelag. Det synes likevel å være enighet om at plansamarbeidet i regionen må videreføres omkring avgrensede tema. Samtidig er det et stort behov for at det regionale planarbeid styrkes også innenfor fylkets grenser.

I kjølvannet av forvaltningsreformen er det innledet et tettere gjensidig samarbeid mellom Nord-Trøndelag fylkeskommune og Fylkesmannen i Nord-Trøndelag. Det ble i 2009 inngått en samarbeidsavtale og etablert en fast møtестruktur. En viktig del av samarbeidet vil være knyttet opp mot den regionale planleggingen.

Fylkesmannen har gjennom flere år registrert økende utfordringer med å beholde og rekruttere konkurranseutsatt arbeidskraft/kompetanse. I en situasjon der man også har hatt problemer med å holde tidsfristene innen klagesaksbehandling på flere områder har det blitt nødvendig å akseptere en betydelig lønnsglidning. Lønnsandelen av det samlede budsjett er nå uforsvarlig høy, noe som må rettes opp gjennom en viss nedbemanning de nærmeste år. Det er ting som tyder på at situasjonen på arbeidsmarkedet er i ferd med å endre seg slik at konkurransesituasjonen de nærmeste par år kan vise seg å bli noe gunstigere enn den har vært for embetet.

1.2 Rapportering på ressursbruk

1.2.1 Embetet som helhet

Departement	FMNT		Sum	
	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.
Kongehuset	3		3	0
Miljøverndepartementet	749	45	749	45
Landbruks- og matdepartementet	1165	45	1165	45
Kunnskapsdepartementet	284	114	284	114
Barne- og likestillingsdepartementet	123		123	0
Justis- og politidepartementet	172		172	0
Kommunal- og regionaldepartementet	311		311	0
Arbeids- og inkluderingsdepartementet	96		96	0
Helse- og omsorgsdepartementet	272		272	0
Statens Helsetilsyn	254		254	0
Samferdselsdepartementet	3		3	0
Utenriksdepartementet	4		4	0
Kultur- og kirkedepartementet	11		11	0
Fornyings- og administrasjonsdepartementet	1		1	0
Administrasjon	907	328	907	328
Embetsledelse	90		90	0
Sum:	4445	532	4445	532

1.2.2 Det administrative området

Område	FMNT		Sum	
	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.
Embetsledelse (FM og ass. FM)	90		90	0
Administrativ ledelse (adm sjef el. tilsvarende)	45		45	0
Arkiv	288		288	0
Regnskap og lønn	128		128	0
Personal	74		74	0
IKT	79		79	0
Informasjon	45		45	0
Ekspedisjon/forværelse	72		72	0
Statens hus (vaktmester, kantinge, sentralbord, renhold mm)	176	328	176	328
Landsdekkende oppgaver på administrativt område			0	0
Sum:	997	328	997	328

1.3 Andre forhold

Administrative forhold

Fylkesmannen arrangerte et statsetatsjefmøte med plattform for ledelse som tema. Innledere på seminaret var DIFI.

Embetet har etablert en styringsgruppe for arbeidet med handlingsplan for miljø- og samfunnsansvar i offentlige anskaffelser i Nord-Trøndelag (knutepunktprosjektet). Gruppen består av FM, fylkeskommunen, NHO, LO, KS og Innovasjon Norge. Fylkeskommunen blir det faglige innkjøpsknutepunktet.

Innkjøp

Embetet har i 2009 blitt en del av Nord-Trøndelag fylkeskommune sitt innkjøpssamarbeid. Vi har etablert en innkjøpskoordinator i embetet og gjennomført intern opplæring. Samarbeidet med fylkeskommunen sikrer embetet gode avtaler og faglig bistand i de innkjøp hvor det er ønskelig.

Brukerundersøkelser

Embetet gjennomførte en større brukerundersøkelse i 2008 rettet mot media, kommuner og egne ansatte. Dette har derfor ikke vært aktuelt i 2009.

Kapittel 2 - Sentrale politiske føringer

2.1 Generelle samordningsoppgaver. Fornyning av offentleg sektor

Fylkesmannens samordningsvirksomhet er administrativt tillagt Kommunal og administrasjonsavdelingen som har ansvaret for ekstern og intern samordning. Hovedfokus for embetets kommunerettede samordning, utenom den løpende dialogen med kommunene, er å legge til rette for en møteplass mellom kommunene og regional statsforvaltning. Fylkesmannen arrangerer derfor hvert år en styringsdialogkonferanse over to dager, der kommuneledelsen og ledelsen i de regionale statsetater møtes om aktuelle problemstillinger. I 2009 var utfordringer og reformbehov i helsevesenet, status og utfordringer i grunnskolen og rus og psykisk helse hovedtemaer. Utarbeidelse av det faglige programmet skjer i samarbeid med KS.

Fylkesmannen har et nært samarbeid med KS i fylket, bl.a. felles presentasjoner av kommuneproposisjonen og statsbudsjettet, deltakelse i effektivitetsnettverk m.v. Fylkesmannen deltar regelmessig i KSkonferanser og drøftingsmøter med bl.a. arbeidsutvalget. Fylkesmannen har en fast post på KS sine rådmannssamlinger.

Embetet har også faste møter med ledelsen i fylkeskommunen.

I 2009 er det også etablert et tettere samarbeid mellom Fylkesmennene i Trøndelag og Länsstyrelsen på ledernivå. Det er besluttet å gjennomføre to faste møter i året. Første møte ble avholdt i august 2009.

Fylkesmannen har laget et opplegg for systematisk og helhetlig å gå gjennom kommunene i fylket på embetets ledermøte, slik at alle kommunene vil bli gjennomgått hvert år. Informasjonen som kommer ut av dette skal samles i en intern informasjonsbase for organisasjonen. Tilhørende dette opplegget er også en statistikkbank som i hovedsak består av kostratall.

Embetets arbeid med å stimulere til kommunalt omstillings og fornyingsarbeid har også i 2009 vært fokusert på interkommunalt samarbeid. Det er innenfor rammene av de etablerte regionrådene at mye av omstillings og fornyingsarbeidet skjer, og må skje, i mange kommuner i Nord Trøndelag. I enkelte regioner har det de siste par årene vært utfordringer knyttet til å skape tilstrekkelig kraft i arbeidet.

I 2009 tok derfor embetsledelsen sammen med ledelsen i fylkeskommunene initiativ til deltakelse på et felles formannskapsmøte i Ytre Namdal. Her ble det kommunisert at kommunesektoren har et bredt ansvar og dermed en helt sentral rolle i utbyggingen av grunnleggende velferdstjenester til landets innbyggere, innen ulike sektorer. Det stilles samtidig store krav til kommunesektoren når det gjelder kvalitet i tjenestetilbudet og effektiv utnyttelse av tilgjengelige ressurser. Her ble det påpekt at det etter fylkesmannens vurdering vil det by på store utfordringer å møte kompetansekravene i kommunesektoren uten et vidtgående interkommunalt samarbeid. Fra fylkeskommunens side synes det åpenbart at arbeidet med næringsutvikling i mange sammenhenger betinger samarbeid mellom geografisk nærliggende kommuner. Det ble understreket at dette gjelder ikke minst i Ytre-Namdal.

Dette budskapet er også kommunisert i andre sammenhenger til kommunene i fylket.

Interkommunalt samarbeid har vært et fokusområde for embetet i flere år, både ved bruk av skjønnsmidler og arbeidsinnsats.

Når det gjelder samordning av tilsyn og endringer i Kommunelovens kap. 10 A har Fylkesmennene i Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag og Møre og Romsdal utviklet felles rutiner for samordning av kommunerettet tilsyn, etter kommunelovens kap 10 A, i regionen.

Fylkesmannens miljøvern- og landbruksavdeling har vært involvert i prosjektet Livskraftige kommuner i regi av KS.

Fylkesmannen har i 2009 videreført partnerskapet med brukerorganisasjonene og fylkets råd for funksjonshemmede, i pilotprosjektet for universiell utforming. Se resultatområde 46.

2.2 Velferd, helse og personleg tenesteyting

Omsorgsplan og samhandlingsreformen

Fylkesmannen følger gjennomføringen av Omsorgsplan 2015 i kommunene tett. I kombinasjon med rollene som klageinstans og tilsynsmyndighet gir dette mulighet for et helhetsperspektiv på status og utfordringer i fylket. Også i 2009 ble det arbeidet med å utvikle dette perspektivet, både internt, sammen med eksterne samarbeidspartnere, og fremfor alt i kommunene. St. melding nr. 47 (Samhandlingsreformen) satte i 2009 fart i debatten rundt helse- og omsorgstjenestene i framtiden.

Vi arbeider i nettverk både lokalt, regionalt og nasjonalt. Eksempler lokalt er ulike fag og ledernettsverk, eksempel regionalt er et samarbeid med fylkesmennene i region Midt-Norge og nasjonalt med deltaker i faggruppen til Nasjonalt kompetansesenter for aldring og helse med fokus på dagtilbud.

På delområdet Demensplan 2015 fulgte Fylkesmannen opp modellkommuneprosjektene med økonomisk bistand, og viderereføring og deltakelse i nettverk. Modellkommuneforsøkene resulterer i at dagtilbud, pårørendeskoler, kompetanseheving og demensteam etableres i modelkommunene. Erfaringene herfra vil være nyttige for alle kommuner. Det ble gitt stimuleringsstilskudd til ulike prosjekter, bla fikk alle kommunene som laget studiegrupper for bruk av opplæringsprogrammet "Demensomsorgens ABC" tilskudd etter deltakerantall.

På delområdet Kompetanseløftet 2015 ble det også i 2009 gitt støtte til KS's rekrutteringspatrolje, som synes å ha hatt en positiv effekt på rekruttering til helsefagene. Tilskudd ble også fordelt med utgangspunkt i kommunenes egne planer. Strategisk kompetanseplanlegging er nødvendig for at kommunene skal kunne løse egne behov, men ikke alle kommuner har vedtatt planer for kompetanseheving enda. Fylkesmannen bidro også i 2009 med tilskudd til oppretting av stilling for kompetansekoordinator som skal styrke kompetanseoverføringen mellom kommuner og spesialisthelsetjeneste.

I 2009 deltok Fylkesmannen i styringsrådet for fylkets undervisningspsykiatri i Verdal. Fylkesmannen deltok også i vurderingen mht undervisningshjemmetjenester, der Stjørdal kommune ble valgt. Fylkesmannen ble senere med i styringsråd for undervisningshjemmetjenester. Begge kommunene bidro i 2009 med sine erfaringer i Fylkesmannens kommunemøter. Fylkesmannen bidro ellers i fordelingen tilskudd til lindrende behandling.

Saksbehandlingen i helse- og omsorgstjenesten ble i 2009 forsøkt styrket gjennom Fylkesmannens råd- og veiledningsvirksomhet, i veiledningsmøter med enkeltkommuner og gjennom et 2-dagers saksbehandlerkurs for helse- og sosialpersonell i kommunene rettet mot de som arbeider med rusfeltet.

Fylkesmannen har fulgt opp bruken av tvang og makt overfor personer med psykisk utviklingshemming gjennom løpende veiledning, og som tema i møte med barne- og avlastningsboligene.

Kjønnslemlestelse

Fylkesmannen arrangerte en tverrfaglig konferanse om kjønnslemlestelse i samarbeid med Nord-Trøndelag Politidistrikt og Avdeling oppvekst og utdanning hos Fylkesmannen i Nord-Trøndelag. Dette for å bedre imøtekomme målet om økt koordinert samarbeid mellom offentlige etater og sektorer. Fylkesmannen var også medarrangør sammen med Barne-, ungdoms- og familieetaten Region Midt og Fylkesmannen i Sør-Trøndelag på en todagers regional konferanse med kjønnslemlestelse og tvangsekteskap som tema. Konferansene ble avholdt henholdsvis i norddelen og sørdelen av fylket. På denne måten ble det samlet oppnådd god deltagelse til konferansene fra Nord-Trøndelag. Barnevernansatte i Nord-Trøndelag var relativt lavt representert ved konferansene, noe som sees som en utfordring å forbedre ved eventuell konferanse i 2010.

Rus

Opptrappingsplanen for rusfeltet varer ut 2010 og Fylkesmannen har gjennom sitt embetsoppdrag en viktig rolle for å implementere opptrappingsplanen. I tråd med opptrappingsplanen er det i Nord-Trøndelag på en rekke områder økt innsats for å styrke hjelpe- og behandlingstiltak for rusmiddelavhengige. Regjeringens opptrappingsplan for rusfeltet omfatter hele rusområdet og inneholder tiltak innen forebygging, behandling, rehabilitering og oppfølging.

I 2009 ble Fylkesmannens fokus rettet mot innholdet i rustjenestene i kommunene. Satsingsområder har særlig vært kompetanseheving av kommunalt rus- og psykisk helse ansatte, utredning av interkommunalt samarbeid, øke bruken av individuell plan og stimulere til utarbeidelse av rusmiddelpolitiske handlingsplaner.

Psykisk helse

Etter gjennomgang av rapportering vedr. det psykisk helsetilbudet fra alle 24 kommunene i Nord-Trøndelag er det

særlig på 2 områder kommunene har for dårlig tilbud. Dette er meningsfulle aktiviteter for alvorlig psykisk syke voksne og behovet for en større koordinering av tilbudet til barn og unge. Det ble i 2009 gjennomført tilsyn både ved distriktpsikiatrisk senter og akuttpsikiatriske avdelinger i Nord – Trøndelag uten at det ble gitt avvik. Det området Fylkesmannen har minst oversikt over tjenesteutviklingen er alderspsykiatrien, noe som vi vil gi større fokus i 2010. Det vil være svært viktig å følge utviklingen på psykisk helseområdet fremover for å se på hvordan kvalitet og omfang utvikler seg etter at pengene ble lagt inn på rammen til kommunene.

Pasientrettighetsloven kap 4 A

Helsetilsynet har mottatt 61 vedtak i 2009. Vi mottok 30 vedtak fordelt på 9 kommuner, 24 vedtak fra tannhelsetjenesten og 7 vedtak fra spesialisthelsetjenesten. 37 av vedtakene er fattet for inntil ett år, dvs mer enn 3 måneder.

Fylkesmannen har avholdt 2 kurs for spesialisthelsetjenesten. Fylkesmannen har sammen med Fylkesmannen i Sør-Trøndelag og nasjonalt kompetansesenter for utviklingshemmede (NAKU) avholdt 1 konferanse angående pasientrettighetsloven kap 4 a og psykisk utviklingshemmede.

Det lave antallet kommuner som har fattet vedtak bekymrer Fylkesmannen i Nord-Trøndelag. Av den grunn har Fylkesmannen i 2009 startet en kartlegging av hvor langt kommunene er kommet i arbeidet med å implementere lovverket. Kartleggingen fortsetter også i 2010.

Folkehelse

Det er et godt samarbeid i partnerskapet på folkehelseområdet. Helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag (HUNT) sin tredje helseundersøkelse i fylket er et viktig grunnlag for hvordan kommunene legger opp sitt arbeid fremover, og Fylkesmannen har i samarbeid med andre sentrale aktører på gang en søknad inn mot EU sitt helseprogram, i det såkalte Podd-prosjektet (political decisions on determinants). Det er stor aktivitet både i forhold til fokus på fysisk aktivitet og ernæring, kultur og helse, tobakksforebygging og rusforebygging gjennom ulike prosjekter, og kommunene oppretter folkehelsekoordinatorer og gjerne da i samarbeid om interkommunale stillinger. Nord-Trøndelag fylke ble våren 2009 pilot fylke for universell utforming i et samarbeid mellom Fylkesmannen og fylkeskommunen. Det ble videre inngått partnerskapsavtale med Kreftforeningen, region Midt Norge i slutten av året, noe som vil borge for et enda mer helhetlig fokus fremover.

Ungdom og frafall fra videregående skole ble et aktuelt tema ved slutten av året. I samarbeid med NAV Nord-Trøndelag og Nord-Trøndelag fylkeskommune (NTFK) ble det arbeidet mye for å sette fokus på temaet. Det var to konferanser, en i regi av NAV og en i samarbeid med NTFK, NAV og opplæringskontorene (lærlingeordningen). Samarbeidet og arbeidsoppgavene er prioritert høyt av de involverte parter og det vil bli utarbeidet samarbeidsstrategier for 2010 sammen med flere samarbeidspartnere.

Nav

Ved utgangen av 2009 deltok 244 personer i kvalifiseringsprogrammet i Nord-Trøndelag. Det har også i 2009 vært stort fokus på å nå måltallet på antall deltakere i programmet. Riksrevisjonen viste i sin rapport at det er for dårlig arbeidsevnevurdering, utilstrekkelig bruk av individuell plan, samt for lite dokumentasjon på individuelle tilpassede tiltak i programmene. Dette er det viktig å ha fokus på i 2010 i tillegg til at vi må sikre erfaringsdeling av de gode tiltakene for å sikre en god integrering av kvalifiseringsprogrammet i NAV når prosjektperioden er over. Det er i 2010 gitt veiledning og opplæring til alle NAV-kontorene på Kvalifiseringsprogrammet.

Økonomisk rådgivning og gjeldsrådgivning er sentralt i arbeidet med å avskaffe fattigdom. Det er i 2009 tildelt statlige prosjektmidler til to prosjekter med tema økonomisk rådgivning/ gjeldsrådgivning. Det ene er gitt til Investkommunene: Steinkjer, Inderøy og Verran i samarbeide med Samkommunene: Verdal og Levanger. Verdal har også fått prosjektmidler til å drive prosjekt i egen regi.

Fylkesmannen skal i 2010 bidra til at gjeldsrådgivningsarbeidet i kommunene og i NAV intensiveres. Arbeidet med å motvirke at folk blir bostedsløse er et satsningspunkt i innsatsen for å avskaffe fattigdom. Det har i 2009 vært et regionalt samarbeid med koordinering på tvers av fylkesgrensene. Dette samarbeidet skal videreføres i 2010 for å styrke den boligsosiale kompetansen i kommunene og i NAV. Fire kommuner har mottatt boligsosiale prosjektmidler.

2.3 Oppvekstområdet

Barnevern

Det ble i 2009 gjennomført 38 individtilsyn og 7 systemrevisjoner knyttet til barneverninstitusjonene. I tillegg ble det gjennomført systemrevisjoner med barneverntjenesten i 3 kommuner. Tema for revisjonen var § 4.5 etter lov om barneverntjenester. Det ble funnet avvik i alle tre kommunene, ingen merknader ble gitt. Fylkesmannen skal følge opp tilsynet med nye kommunebesøk i de tre kommunene i 2010. Det er også planlagt å holde en kursdag for alle barneverntjenestene i juni, der tiltaksplaner og oppfølging av hjelpetiltak er tema.

Fylkesmannen opplever i kontakt med kommunene at barneverntjenestene tilstreber å gi en god og relevant hjelp til barn som lever i vanskelig omsorgssituasjon. De interkommunale løsningene er godt etablert, og Fylkesmannen erfarer at det fører til økende rettsikkerhet overfor brukerne av tjenestene. En kommune er gått ut av interkommunalt samarbeid, slik at 17 av 24 kommuner nå er lagt til interkommunale løsninger.

Ved registrering gjort av BLD høsten 2009, kommer det fram at Nord-Trøndelag fortsatt er det fylket med færrest antall ansatte i sett i forhold til antall saker de arbeider med. Dette synliggjøres også for Fylkesmannen gjennom at flere kommuner har økende fristoverskridelser, både når det gjelder gjennomgang av meldinger og gjennomføring av undersøkelser. Det totale antallet stillingshjemler i den kommunale barneverntjenesten har ikke økt i samsvar med økende arbeidsmengde. I 2009 har i tillegg flere kommuner hatt store vansker med å dekke opp stillingshjemlene. Dette viser at kommunene har en utfordring i forhold til å rekruttere og beholde kompetansen, og tilsynsmyndigheten ser dette som en stor utfordring for kommunene i forhold til å holde god kvalitet på oppgavene som skal utføres.

Statens Helsetilsyn har tatt over det faglige overordna tilsynet for det kommunale barnevernet fra 01.01.2010. Fylkesmannen håper dette vil gjøre det lettere og føre tilsyn med hele tiltakskjeden for barn og unge. Det landsomfattende tilsynet med helse- sosial og barneverntjenester til utsatte barn og unge som ble gjennomført i 2008 viste store samhandlingsutfordringer. En viktig forutsetning for å sikre tilsyn med hele tiltakskjeden er at viktige tjenester som BUFetat i dag utfører som f.eks fosterhjems- og institusjonsformidling blir underlagt tilsyn. Fylkesmannen mener at tilsyn som angår det statlige barnevernet (BUF etat) også bør være en del av Statens helsetilsyn sin oppgaveportefølje.

2.3 Oppvekst, barnehagar, utdanning og likestilling

Fylkesmannen har lagt vekt på å motivere kommunene til samarbeid mellom sektorer.

Videre har Fylkesmannen oppfordret kommunene til å se på sammenhengen i opplæringsløpet fra barnehage til videregående opplæring for å sikre gode helhetlige opplæringstilbud for barn og unge i fylket.

Fylkesmannen har bidratt til å nå målene om full barnehagedekning og god kvalitet i barnehagene gjennom utviklingsarbeid, veiledning og informasjon om nasjonale mål til kommunene og formidling av god praksis mellom kommunene. Dette krever god kunnskap om barnehagesektoren i fylket.

Med utgangspunkt i de gode erfaringene Fylkesmannen har med årlige spørreskjema til kommunene, valgte vi denne metoden i 2009 også. På den måten var fylkesmannen sikret utfyllende kunnskap om barnehagesektoren i fylket, og kunne målrette tiltakene bedre. Spørreskjema 2009 hadde følgende hovedområder:

- Kommunen som barnehagemyndighet (herunder kommunen som tilsynsmyndighet)
- Tilskuddsforvaltning
- Tilgjengelig barnehagetilbud (arbeid med full barnehagedekning)
- Økt kvalitet i barnehagen, herunder kompetansestrategien og kompetansetiltak
- Likestilling
- Rekruttering

Spørsmålene til kommunene har vist seg å være viktige i fylkesmannens formidling av nasjonal barnehagepolitikk. Svarene fra kommunene bidro til viktig informasjon om barnehagesektoren i Nord-Trøndelag. Kommunenes svar ble bl.a. benyttet i Tilstandsrapport 2009 og Fagrapport 2009. Disse rapportene ble lagt ut på fylkesmannens hjemmeside, og er også viktige i erfaringsspredning mellom kommunene og i samarbeidet med bl.a. barnevern.

Spørreskjemaet til kommunene har vært viktig i arbeidet med formidling av statlige styringssignal. I arbeidet med full barnehagedekning har det vært viktig å ha god kunnskap om og dialog med den enkelte kommune. Alle kommunene nådde målet om full barnehagedekning, men utfordringene framover er ulike fra kommune til kommune. En kommune har spesielt stor tilflytting, mens det i andre deler av fylket er nedgang i barnetallet. Erfaringsspredning mellom kommunene om dette er viktig, og fylkesmannen har bidratt til det via rapporter og

møter. Samarbeid på tvers av kommunegrensene kan bli ett resultat.

Deler av Spørreskjema 2009 til kommunene var direkte knyttet til Fylkesmannens tilsyn med kommunene som barnehagemyndighet. Videre har Fylkesmannen gjennomført tre tilsyn med kommunen som barnehagemyndighet etter systemrevisjonsmodellen (barnehageloven §§ 16, 17 og 18). Det ble avdekket avvik i to av tilsynene. Avvikene er nå rettet. I tillegg ble det foretatt ett hendelsesbasert tilsyn (barnehageloven §§ 4, 10 og 16).

Via konferanser, rapporter, bruk av hjemmesiden og nettverk har Fylkesmannen bidratt til oppfølging av barnehageloven, rammeplanen og kompetansestrategien.

I arbeidet med formidling av nasjonal barnehagepolitikk har fylkesmannen valgt strategien ”helhet og sammenheng”, d.v.s. deler settes inn i en større sammenheng, for eksempel likestilling – arbeid med rammeplan – kvalitet i barnehagen. Samme hovedtema kan komme igjen flere steder, for eksempel spørreskjema – rapporter – konferanser – møtetema.

Som eksempel kan nevnes den årlige barnehagekonferansen Fylkesmannen arrangerer i samarbeid med Høgskolen i Nord-Trøndelag, KS, Utdanningsforbundet og Fagforbundet. Denne konferansen er ett av tiltakene i forhold til nasjonal barnehagepolitikk. Den årlige barnehagekonferansen hadde i 2009 hovedfokus på lesing, men konferansen hadde deltema knyttet til barnehageloven, rammeplanen og likestilling. I 2009 startet forberedelsene til barnehagekonferansen 2010 hvor overordnet tema vil være samarbeid barnehage-barnevern. I dette samarbeidet er det nær kontakt med barnevernavdelingen hos Fylkesmannen.

I Spørreskjema 2009 ble kommunene spurt om hvordan de vurderer kommunens behov for rekruttering av førskolelærere. Kun en kommune, Stjørdal, meldte om stort behov i tiden som kommer. Ellers var det flere kommuner som pekte på den positive effekten av nærhet til flere utdanningsinstitusjoner. En kommune nevnte utfordringen med deltidsstillinger som ikke er så attraktivt for mulige søkere. Det er under 10 dispensasjoner fra kravet om utdanning i barnehagesektoren i Nord-Trøndelag.

Fylkesmannen har arbeidet aktivt og målrettet for å fremme likestilling. På barnehageområdet har Fylkesmannen et godt samarbeid med høgskolen i Nord-Trøndelag. Deres forskningsprosjekt om likestilling i barnehagen har vært et viktig bidrag i likestillingsarbeidet i fylket. Fylkesmannen har også bidratt til opprettelse av flere nettverk med tema likestilling. Det er etablert to nettverk for menn i barnehagen, jf. hovedmål 3 i handlingsplanen, og to nettverk for et læringsmiljø i barnehagen som fremmer likestilling mellom gutter og jenter, jf. hovedmål 1 i handlingsplanen. Ellers har Nord-Trøndelag en av de tolv demonstrasjonsbarnehagene, og denne barnehagen benyttes i arbeidet med å rekruttere flere menn i barnehagesektoren.

I 2009 har tilsyn vært hovedoppgaven for Fylkesmannen på utdanningsområdet. Det er gjennomført 8 tilsyn med kommuner som skoleeiere. I tillegg har vi gjennomført det nasjonale tilsynet etter føringer gitt av Utdanningsdirektoratet. Alle disse tilsynene har vært planlagte tilsyn. Kommunene har tatt imot vårt tilbud om veiledning i etterkant av selve tilsynet. Vår erfaring er at kommunene i fylket fortsatt er positive til tilsyn, og at de prioriterer arbeidet med å lukke avvikene.

Fylkesmannen har benyttet 41% (120 ukeverk) av de samlede ressursene på utdanningsområdet i embetet på tilsynsoppgavene.

Fylkesmannen har bidratt til økt kvalitet i grunnopplæringen i tråd med føringene gitt i embetsoppdraget.

Fylkesmannen har prioritert tiltak knyttet til kompetanseutvikling og har bl.a. tatt initiativ til en omfattende kartlegging av kompetansebehov i grunnskolen i fylket både på kort sikt og i et mer langsiktig perspektiv. Vi har lagt opp til drøftinger med partene i strategien "Kompetanse for kvalitet" og har diskutert prosess og prioriteringer både med hensyn til videre- og etterutdanning i Nord-Trøndelag. I det partsammensatte forumet har representanter fra følgende vært representert: Høgskolen i Nord-Trøndelag, KS, Norsk skolelederforbund, Skolenes landsforbund, Utdanningsforbundet og Norsk Lektorlag. Alle de tildelte frikjøpte studieplassene (48) ble benyttet i fylket.

Fylkesmannen har registrert en økende interesse i fylket for å endre på innholdet i ungdomsskolen.

Et stort antall ungdomsskoler ønsket å delta i forsøk med nytt arbeidslivsfag – mange flere enn det var mulig å slippe til i de to første rundene. Den store interessen for dette forsøket avspeiler et behov for endring og tilpassing av innholdet på dette trinnet – en endring som kan bidra til å gi alle elevene større mulighet til å oppleve mestring i skolehverdagen.

I tillegg til føringene i embetsoppdraget, tok Fylkesmannen høsten 2009 initiativ til å etablere et regionalt partnerskap for å ivareta det regionale GNIST-samarbeidet.

GNIST-samarbeidet ble organisert som et prosjekt med det regionale partnerskapet som styringsgruppe og med en arbeidsgruppe som består av representanter fra Utdanningsforbundet, KS, Høgskolen i Nord-Trøndelag og Fylkesmannen

Fylkesmannen har tatt på seg prosjektlederansvaret. Arbeidet i 2009 var knyttet til gjensidig utveksling av informasjon samt koordinering av allerede igangsatte tiltak. Arbeidet med koordinering har vist seg å være nødvendig og viktig.

2.4 Arealdisponering og byggjesaker

Fylkesmannen driver samordning av plansaker internt gjennom en egen plangruppe. I tillegg driver embetet, sammen med fylkeskommunen, også et planforum i fylket. Her deltar også vegkontor, fiskeridirektorat og reindriftsforvaltning.

Fylkesmannen og fylkeskommunen arrangerer årlig en plan- og byggesaksdag for kommunene. Her kan det nevnes at fylkesmannen ser store utfordringer knyttet til plan- og byggesakskompetanse i mange kommuner i Nord-Trøndelag.

Dette er synlig også i forbindelse med innføring av ny plan- og bygningslov.

Fra landbruksavdelingen viser vi til pkt 16, 26, 27, 28 og 29 i Embetsoppdragsrapporteringen.

Fra miljøvern avdelingen viser vi til pkt 06.1 i embetsoppdragsrapporteringen

2.5 Landbruksbasert forvaltning og næringsutvikling, naturressursforvaltning og miljøvern

I 2009 er det på oppdrag fra Fylkeskommunene i Nord- og Sør-Trøndelag blitt utarbeidet en Landbruksmelding for Trøndelag. De regionale partnerskapene har kommet med innspill på tema, og landbruksavdelingene har vært sekretariat. Landbruksmeldinga skal gi kunnskap om landbruket, samt være et viktig styringsredskap for å bidra til ønsket samfunnsutvikling, arealbruk og et viktig regionalpolitisk redskap for å fremme nasjonale og regionale mål og interesser. Den skal være retningsgivende for utviklingstiltak, prosjekter og virkemiddelbruk, og skal danne grunnlag for utforming av regionalpolitiske strategidokumenter og handlingsplaner. Meldinga har vært på høring, og skal opp i fylkestingene i februar/mars 2010.

Inn på tunet: I løpet av 2009 har prosjektet "Grønne helse- og velferdstjenester" gått inn i sitt tredje og siste år. Prosjektet varer fram til oktober 2010. Gjennom dette arbeidet blir Inn på tunet-arbeidet gjenkjent på mange ulike arenaer og det jobbes aktivt med forståelse og kompetanseoppbygging. Det er gjennomført flere studieturer for å høste erfaringer og det er arrangert ulike kurs og temadager for å bidra til utvikling av gode tilbud. Som konkrete resultater i 2009 er det sluttført et prøveprosjekt i regi av NAV med bruk av gårdsbruk til arbeidstrening i samarbeid med kommunenes attføringsbedrifter. Prosjektet er gjennomført i tre kommuner, og ordningen vil bli videreført i 2010. Det settes nå også i gang prøveprosjekt med dagtilbud på gårdsbruk for hjemmeboende demente i 4 kommuner.

I 2009 er det utarbeidet en Handlingsplan for IPT som tjenesteytende næring for Nord-Trøndelag. Aktørene er Innovasjon Norge, Mære landbruksskole, IPT Trøndelag, Nord-Trøndelag Bondelag og FMLA. Planen har som hovedmål en profesjonell og bærekraftig Inn på tunet-næring og visjonen er "Det finnes en bonde for alle".

Å nytte gården som pedagogisk ressurs er et aktuelt område for Inn på tunet-arbeidet. I Nord.-Trøndelag er det arrangert 6 kurs i årene 2000 til 2009/2010. I 12 av våre kommuner nyttes gårdsbruk som arena per nå. Høgskolen i Nord-Trøndelag har i tillegg til GSPR-kurs tilbud om praksis for allmenlærerstudenter på GSPR-gårdsbruk. De har også permanent tilbud om kurs for å ta i bruk uteområdet som læringsarena.

Risikobasert kontrollplan: I henhold til risikobasert kontrollplan for 2009 er det gjennomført

forvaltningskontroll i 6 kommuner i 2009. Disse er Snåsa, Namsskogan, Røyrvik, Steinkjer, Verran og Leksvik. Følgende tema/ordninger har vært gjenstand for kontroll: Saksbehandlingsrutiner for søknad om produksjonstilskudd, enkeltsaker etter forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket, driftsfelleskap i jordbruket, foryngingsplikten og tilskudd til skogveier. Hovedinntrykket fra forvaltningskontrollen er at det i mange kommuner er liten bemanning i forhold til arbeidsoppgaver på landbruksområdet. I enkelte kommuner er det også mangelfull kompetanse på området jord/skog.

Det er videre avdekket behov for å bedre rutiner knytta til saksbehandling av søknader om produksjonstilskudd. FM har overfor samtlige kontrollerte kommuner påpekt nødvendigheten av en systematisk oppfølging av forhold omkring driftssamarbeid mellom foretak. FM vil i det videre arbeid med kontroll gå tyngre inn for å kontrollere grunnlaget for utbetaling av produksjonstilskudd.

Forvaltningskontrollen har avdekket at kommunene i for liten grad gjennomfører kontroll i henhold til *Skogsbrukslova* med tilførende forskrifter. 54 % av kommunene har ikke gjennomført tilstrekkelig kontroll av gjennomførte skogbrukstiltak før tilskudd utbetales (7 av 13 har avvik). I tillegg skal kommunene gjennomføre stikkprøvekontroll i forhold til foryngelsesplikten (skogeieren skal sørge for tilfredsstillende forynging etter hogst). 46 % av kommunene (6 av i alt 13) har avvik på dette området. Det er også avvik (67 % av kommunene) innenfor området *tilskudd til bygging av skogsveger*. Forvaltningskontroll i regi av Fylkesmannen vil videreføres i 2010.

Det er gjennomført foretakskontroll på 7 foretak etter forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket, hvor Fylkesmannen har opphevet kommunale vedtak. Foretakene har klaget på Fylkesmannens vedtak. Klagen er oversendt Statens Landbruksforvaltning for behandling. 6 foretak er kontrollert etter forskrift om miljøtilskudd i jordbruket i Nord-Trøndelag. Fylkesmannen opphevet kommunens vedtak i disse sakene. Sakene ble anket, og endelig avgjort i Statens Landbruksforvaltning, som stadfesta Fylkesmannens vedtak. Fire foretak er under kontroll etter husdyrkonsesjonsloven. Disse sakene er ikke ferdigbehandla hos fylkesmannen.

Utnytting av skogressurser: Gjennom Nærings- og miljømidlene i skogbruket er kommunene gitt anledning til å gi tilskudd til skogeiere som tar et særlig ansvar for gjensetting av skogområder med viktige biologiske kvaliteter. Rammen for slike tilskudd er at de biologisk viktige områdene er fremkommet gjennom registreringer etter MIS-metodikken eller tilsvarende metodikk som er vitenskapelig dokumentert.

Prosjektet Bioenergi i Nord-Trøndelag har fortsatt stor aktivitet både rettet mot enkeltprosjekt og mot kommunene. Svært mange av kommunene i Nord-Trøndelag er enten ferdig, eller i slutfasen med utarbeidelse av egne klima- og energiplaner. Det ble 8. og 9. desember arrangert en egen konferanse FRA ORD TIL HANDLING som satte fokus på gjennomføring av alle de gode tiltak som er prioritert i planene.

Prosjektet Verdiskaping i Trebransjen arbeider med næringsutvikling og utvikling av nettverk knyttet til trebransjen i Trøndelag. Samarbeidsprosjektet avsluttes i 2010. Det vurderes hvordan bransjenettverket kan videreutvikles for å følge opp satsingen på trebruk i framtida.

RMP: Gjennom rulleringa av det regionale miljøprogrammet for jordbruket i Nord-Trøndelag er virkemidlene som bidrar til beiting og arealbruk styrka. Det generelle tilskuddet til dyr på utmarksbeite er nå tatt ut av RMP, mens beiting av ugjødsla innmarksarealer med varig grasdekke er særlig prioritert fordi det bidrar til å hindre gjengroing, ivaretar miljøverdiene og dessuten gir et rimelig fôr. I tillegg gir slike arealer positiv effekt i klimaregnskapet i form av karbonbinding. Vi registrer samtidig at den største andelen av SMIL-midlene også i 2009 har gått til rydding og restaurering av gammel kulturmark, noe som bekrefter ei sterk kobling mellom RMP og SMIL. SMIL-tilskudd til restaurering av seterhus og setervoller har sammen med RMP-tilskudd bidratt til det store oppsvinget i seterdrifta i fylket.

Økologisk landbruk: Økologisk landbruk utvikler seg meget positivt i Nord-Trøndelag, og vi er fremdeles et av de fylkene som har sterkest økning i økologisk drevet areal. I fylket drives nå 7,6 % av arealet økologisk mot 5,1 % på landsbasis.

Nord-Trøndelag er det største fylke innen produksjon av økologisk korn, noe som sannsynligvis skyldes tilgangen på husdyrgjødsel og vekstskifte. Nesten 30 % av den norske økologiske kornproduksjonen er i Trøndelag. For å lykkes i økologisk kornproduksjon er vekstskifte nøkkelen til suksess. Det jobbes nå med et prosjekt "ØkoKORN – samarbeid mellom bruk" for blant annet å finne gode samarbeidsløsninger mellom korn- og grovfôrprodusenter. Prosjektet drives av Trøndelag forsøksring i samarbeid med Steinkjer kommune.

Prosjektet ØkoLøft for Trøndelag og Helgeland (2007-2010) i regi av Trøndelag forsøksring er en hovedsatsing på økologisk landbruk. Prosjektet har spesielt fokus på lønnsom økologisk storfekjøttproduksjon, og økt produksjon og omsetning av økologiske grønnsaker.

Nord- og Sør-Trøndelag ble utpekt som økologisk foregangsregion av landbruks og matdepartementet i august. Prosjektet starter i 2010 og får hovedfokus på økologisk melkeproduksjon. Det vil bli lagt stor vekt på veiledning og oppfølging av omlagte melkebruk i prosjektet, som i hovedsak blir gjennomført av TINE og landbrukets rådgivningstjeneste i Nord- og Sør-Trøndelag.

Det er 3 kommuner i Nord-Trøndelag som skiller seg ut med over 10 % økologisk drevet areal, som var regjeringas mål for 2010 (jfr. Stortingsmelding nr 14). Dette er kommunene Høylandet (19 %), Namdalseid (18 %) og Leksvik (14 %). Det er økologisk drevet areal i alle kommuner i Nord-Trøndelag.

Naturarven som verdiskaper: Prosjektet "Magiske og verdifulle opplevelser i Nord-Trøndersk natur" (MOVOINN):

Nord-Trøndelag Fylkeskommune står som prosjekteiere og Fylkesmannen i Nord-Trøndelag har prosjektansvar og prosjektledelse. Prosjektet er 5-årig prosjekt og har tre delprosjekter:

- Fugleturisme: "Trondheimsfjorden som Norges Las Marismas". Skape en bastion for fugleturisme i Norge. Bygger videre på arbeidet gjennom testområde Ørin.

- Rovdyropplevelser: "Rovdyropplevelser i Nord-Trøndelag". Skape bærekraftige naturopplevelser basert på de 4 store rovdyra (gaupe, jerv, bjørn og ulv). Dette er et samarbeid mellom Lierne nasjonalparksenter og Namsskogan Familiepark. Bygger også videre på arbeidet gjennom testområde Lierne i verneprosjektet.

- Sørsamisk kultur og reiseliv:

"Destinasjon Dærga" i Røyrvik. Utvikle en formidlingsarena for samisk kultur og tradisjon inkl. mat på gården Bjørkmoen i Røyrvik. Utledet av verneprosjektet.

"Sørsamisk kultur og tradisjon som reiselivsprodukt". Formidle tradisjonskunnskap om samiske mattradisjoner, utvikle samisk matkonsept med lokale råvarer fra rein, urter, bær, planter og fisk. Formidle kunnskap om samisk kultur, levesett og handtverk gjennom å utvikle flere forskjellige konsepter som skal benyttes i informasjonsarbeidet.

De fylkesvise verneplanene er gjennomført i Nord-Trøndelag. Det har blitt utarbeidet endringsforslag for Rinnleiret naturreservat som går på utvidelse av reservatet og revidering av verneforskriften. Forslaget har i løpet av 2009 vært ute på høring og vil bli oversendt DN i løpet av 2010.

FM har ferdigstilt et høringsutkast for vern av skog i Nord-Trøndelag, og oversendt sin innstilling til DN.

Høringsutkastet omfatter 43 områder, hvorav 30 områder er knyttet til statsallmenning, 7 på statskog, 2 er OVF-eiendommer (prestegårdsskoger) og 8 er frivillig tilbud på privat grunn/annet areal. Det har underveis vært omfattende kontakt med partene.

Fylkesmannen har videresendt på høring forslag om opprettelse av 3 naturreservat (skog) i Høylandet kommune, frivillig vern.

FM har vært sekretariat for Blåfjella-Skjækerfjella/Låarte-Skæhkere nasjonalpark også i 2009.

Forvaltningsplanen for Børgefjell/Byrkije nasjonalpark er ferdig godkjent og trykket. FM deler sekretariatsrollen med FMNO for Børgefjell NP og FMST for Skarvan og Roltdalen NP og deltar aktivt i møtene som arrangeres av Lierne kommune vedrørende Lierne/Lijre NP.

Fylkesmannen har videre fått i oppdrag å utrede mulig nasjonalpark på Nord-Fosen, arbeidstittel Dåapma nasjonalpark. Det er ikke kunngjort medling om oppstart. (DN har vedtatt midlertidig vern i en del av området).

Oppstartsmelding marin verneplan ble sendt på høring i september for følgende områder: Skarnsundet, Borgenfjorden (Børgin) og Tautragrunnen (Selligrunnen). FM har gjennomført orienterende møter i Mosvik og Inderøy. Det ble innledet et samarbeid med Fiskeridirektoratet Region Trøndelag. FM mottok mange innspill, noe som ble tolket som stort lokalt engasjement. Innspillene ble oppsummert og den videre prosessen klarlagt.

For mindre verneområder er arbeid med skjøtselsplaner med fastsetting av bevaringsmål og tilstand, høyt prioritert. Her er plan for naturreservatene Tautra m Svaet og Rinnleiret slutført i 2009, mens Hammervatnet er påbegynt og forventes slutført i første halvdel av 2010. Man har også startet arbeidet med skjøtselsplaner for Kjeøya naturreservat i Nærøy kommune, tre verneområder ved Leksdalsvatnet (Verdal og Steinkjer kommuner), samt Klingsundet naturreservat i Steinkjer kommune og Øie naturreservat i Høylandet kommune. Betydelig restaurerings/skjøtselsinnsats i 4 reservater /Tautra, Rinnleiret, Øvre Forra og Kalvøya). Oppsyn har hatt særlig høy prioritert i marint tilknyttede områder i Trondheimsfjorden.

En konstruktiv bestillingsdialog mellom FM/SNO har lagt grunnlag for gjennomføring av "tunge" skjøtels- og tilretteleggingsoppgaver, målrettet naturoppsyn i verneområder og utarbeidelse av nye skjøtelsplaner også i 2010.

Har startet supplerende naturtypekartlegging på Innherred, samt oppstart av naturtypekartlegging i Meråker og Høylandet kommune. Diverse pågående kartleggingsprosjekt som bl.a. i kalkskog, ornitologiske undersøkelser i Blåfjella-Skjækerfjella NP, Skarvan og Roltdalen NP, botaniske undersøkelser på kalkkrik grunn i Blåfjella-Skjækerfjella NP, kartleggingen av dobbeltbekkasin var inne i sitt siste år, fiskeørn, kongeørn, bekjempelse av rynkerose m.v.

Handlingsplan for trøndertorvmose (trua art) ble påbyggt i 2009 og sendt på høring i januar 2010. Arten som er endemisk for Nord-Trøndelag finnes kun i fem kommuner i Nord-Trøndelag (Snåsa, Grong, Overhalla, Høylandet og Fosnes).

FM har fått NTNU til å utarbeide liste over truede/ansvarsarter innen karplanter og moser. HiNT har utarbeidet en tilsvarende liste for sopp og lav. FM støtter kartleggingsprosjekt på bl.a. dobbeltbekkasin og fiskeørn i fylket.

I 2009 er alle kjente lokaliteter for Stor salamander i NT kartlagt for å få en bedre status på tilstanden. Det er kartlagt hva som er sink og source populasjoner, bestandsdata og trusler. Det er i tillegg nykartlagt et stort område mellom populasjonene i ST og NT, hvor det er funnet flere nye populasjoner. Det antas at i dette området finnes flere lokaliteter, i tillegg trengs det videre kartlegging av de nye lokalitetene utover påvisning.

Det er utført en kartlegging bestand og tilstand av elvemuslingslokaliteter i Nærøy, Flatanger og Steinkjer. Varierende tilstand. Noen lokaliteter med god tilstand, mens andre har store utfordringer. Det ble funnet elvemusling i to nye vassdrag under feltarbeidet i sommer. En i Fosnes kommune (Funn av 2 levende musling og 17 døde i en liten bekk. Dødsdømt?) og en i Nærøy kommune (Helt uberørt vassdrag fra fjord til fjell, topp tilstand).

Rovdyrforvaltningen trekker betydelige ressurser. Etter en tid med lavere skadesituasjon etter det høge skadenivået i 2005 og i 2006 er skadenivået noe på tur opp igjen i 2009. Skadenivået i 2009 er litt høyere enn de foregående årene. Innen rovdyrsektoren har fokuset om skadeforebyggende tiltak på en positiv måte rettet seg mot driftsmessige løsninger. Rovdyrsikre gjerder både som heilsesongsbeite og i kombinasjon med tidlig heimsanking har fått økt fokus. I 2009 ble det en økt bevilgning av forebyggende midler til reindrifta i fylket. Det er økt interesse for å få innvilget midler til omstilling i fra sau til annen næring. Forvaltningsregimet for rovdyr stiller store krav til grunnkunnskap om blant annet bestandenes størrelse, sammensetning som kjønn og alder og utvikling. Dette er en kontinuerlig utfordring. DNA-analysene på bjørn ble til stor nytte og viser hva dette kan hjelpe oss med.

FM har ferdigstilt rapport fra ei arbeidsgruppe angående sørsamisk reindrift og rovdyr. Rapporten omfatter både anbefalinger innen rovviltforvaltningen og reindriftforvaltningen. Det vil være svært viktig at foreslåtte tiltak kan gjennomføres

2.6 Samfunnstryggleik og beredskap

Embetet har god og komplementær kompetanse på medarbeiderne innen fagområdet samfunnssikkerhet og beredskap. I 2009 fikk vi også inn kompetanse knyttet til klima og ressursforvaltning. Dette har gjort oss i stand til å øke innsatsen på dette området i år.

Fylkesmannen har sammen med Fylkesmannen i Sør-Trøndelag gjort ferdig arbeidet med revisjon av ROS-Trøndelag (felles ROS-analyse for Trøndelagsfylkene). ROS-Trøndelag 2009 ble sendt ut som en rapport (både hovedrapport og sammendragsrapport) til relevante adressater i mars/april 2009. I tillegg markerte ROS-prosjektet sin avslutning med en konferanse 3. september hvor prioriterte tema i rapporten ble presentert for alle viktige aktører på beslutningstakernivå. En mer detaljert presentasjon og forventningsformulering ble gjennomført dagen etter for kommunene i begge Trøndelagsfylkene. ROS-Trøndelag 2009 har samme gyldighetsperiode som felles fylkesplan for Trøndelagsfylkene.

Årets fullskalaøvelse for kommune, nødetater mm, i regi av Lokal redningsentral sitt øvelsesutvalg (Fylkesmannen er medlem av utvalget) ble besluttet utsatt grunnet det store merarbeidet som pandemi-håndteringen medførte, først og fremst for Helse Nord-Trøndelag HF.

Arbeidet med felles digitalt kartverk på begge sider av riksgrensen er blitt videreført også i 2009. Forprosjektet,

som det ble rapportert om i fjor, ble avsluttet med en rapport i mars måned. Forut for rapporten ble det gjennomført en øvelse i Østersund. Målsettingen med denne øvelsen var å foreta en uttesting av særskilt innlagte felles digitale kartdata. Rapporten etter forprosjektet konkluderte med at det var både nødvendig og ønskelig med et hovedprosjekt, og det er derfor sendt inn søknad om godkjenning som INTERREG-prosjekt med dertil hørende prosjektmidler.

Arbeidet drives fortsatt av Länsstyrelsen i Jämtlands län, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, Lantmäteriet og Statens Kartverk.

Kapittel 3 - Resultatområder

Kongehuset

00.1 Kongelige besøk

Det var ingen slike besøk i 2009

00.2 Tildeling av ordener og medaljer

Embettet har behandlet 12 saker i 2009.

Ressursrapportering

Resultatområde	FMNT	Sum
	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.
Resultatområde 00.1 og 00.2	3	3
Sum:	3	3

Miljøverndepartementet

Resultatområde 01 Naturen mangfold og friluftsliv

Vi har ikke økonomisk basis over kap 1510 til å følge opp en del av de sentrale oppgavene. For å følge opp nasjonalparkene og prioriterte verneområder er vi fortsatt avhengig av ekstern finansiering til lønn/ drift. Vi har fortsatt etterslep på forvaltningsplaner, informasjon og tilrettelegging, men har i løpet av 2009 fått mulighet til å sette i gang en del virksomhet på det området. Tidsressursen til å foreta befaringer angående enkeltsaker er begrenset. Vi etterspørres vesentlig angående næringsutvikling, men makter ikke å stille opp i den grad vi burde. Vi forsøker å prioritere ut fra "fjellteksten" og bidrar særlig inn i "Naturarvprosjektet".

Innen forvaltning av verneområder har vi for tiden store utfordringer i Ramsarområdene i Trondheimsfjorden. Den økte kapasiteten innen SNO i dette området samt tilgang til en bedre økonomi har gjort det mulig å komme i gang med viktig skjøtsel og restaureringsarbeid. Arbeidet med utvidet skogvern har også i år tatt en del tidsressurser, men samtidig har det vært mulig å fokusere litt mer på andre utfordringer i skoglandskapet.

Med de ekstra midlene som ble stilt til rådighet har vi med 2 halvårige engasjement forsterka innsatsen angående GIS/Biomangfold - arbeidet samt at vi gjennom en "aksjon" har etablert et ståsted og et nettverk for arbeidet med fremmede og uønska arter. Ekstra ressurser er brukt på kvalitetssikring og innlegging av eksisterende data. Dette har resultert i en kraftig reduksjon av etterslepet på innlegging av data til Naturbase.

Rovdyrforvaltningen trekker som kjent betydelige ressurser. Det høge skadenivået i 2005 og 2006 gjentok seg ikke i 2007. Skadenivået i 2008 gikk ytterligere noe ned men i 2009 har nivået gått noe opp igjen. Innen rovdyrsektoren er fokuset fortsatt på en positiv måte rettet seg mot driftsmessige løsninger. Rovdyrsikre gjerder både som heilesongsbeite og i kombinasjon med tidlig heimsanking har fått økt fokus. Dette er positivt. Forvaltningsregimet for rovdyr stiller store krav til grunnkunnskap om blant annet bestandenes størrelse, sammensetning som kjønn og alder og utvikling. Dette er en kontinuerlig utfordring. Det er svært bra at vi ser tegn til en kontinuerlig innsats på DNA-analyser på bjørn og jerv. Dette er til stor nytte. Minner også om den gode

effekten vi fikk gjennom ekstra DNA-analyserunde i sommer (Grong/Harran), men vil bemerke at slik "ad-hoc"-handtering er svært kostbart. Samarbeidet med SNO innen feltet er godt. Det er fortsatt ønskelig med mulighet for noe omstillingsarbeid innen småfenæringen. Fylkesmannen ved landbruksavdelinga arbeider med dette opp mot LMD.

FM har ferdigstilt rapport fra ei arbeidsgruppe angående sørsamisk reindrift og rovdyr. Rapporten omfatter både anbefalinger innen rovviltforvaltningen og reindriftforvaltningen. Det vil være svært viktig at foreslåtte tiltak kan gjennomføres.

Angående drift av rovviltnemnd region 6 har departementet avklart de lønsmessige forhold for medlemmene. Dette har gitt større utbetalinger fra 21-posten. Noe som i sin tur har begrenset FMs mulighet til en rimelig kompensasjon for arbeidet som sekretariat og drifter av nemnda.

Forskrift angående erstatningsoppgjør på reindrift angir tidsfrister for når erstatning skal utbetales. Det at FM får tilgang til grunnmaterialet for erstatningsoppgjøret så seint som de siste årene gjør det ikke mulig å oppfulle slike forventninger, noe som i sin tid skaper unødige frustrasjoner til brukerne. Vi har bedt DN følge opp denne.

01.1 Bærekraftig bruk og beskyttelse av leveområder

MVA har målopnåelse på de fleste av underområdene på resultatområde 01.1. Vi har fortsatt noe etterslep på innlegging av data i Naturbasen. Vi har fortsatt et stort behov for nyverving av kunnskap på arter og naturtyper for å sikre en optimal kunnskapsbasert forvaltning. Vi har tilleggs kommentarer på følgende områder;

Fylkesvise verneplaner

De fylkesvise verneplanene er gjennomført i Nord-Trøndelag. Det har blitt utarbeidet endringsforslag for Rinnleiret naturreservat som går på utvidelse av reservatet og revidering av verneforskriften. Forslaget har i løpet av 2009 vært ute på høring og vil bli oversendt DN i løpet av 2010.

FM har ferdigstilt et høringsutkast for vern av skog i Nord-Trøndelag, og oversendt sin innstilling til DN.

Høringsutkastet omfatter 43 områder, hvorav 30 områder er knyttet til statsallmenning, 7 på statskog, 2 er OVF-eiendommer (prestegårdsskoger) og 8 er frivillig tilbud på privat grunn/annet areal. Det har underveis vært omfattende kontakt med partene.

Fylkesmannen har videresendt på høring forslag om opprettelse av 3 naturreservat (skog) i Høylandet kommune, frivillig vern.

Det foreligger også andre tilbud om frivillig vern, men det er foreløpig ikke kunngjort melding om oppstart.

Nasjonalparker og større verneområder

FM har vært sekretariat for Blåfjella-Skjækerfjella/Låarte-Skæhkere nasjonalpark også i 2009.

Forvaltningsplanen for Børgefjell/Byrkjæ nasjonalpark er ferdig godkjent og trykket. FM deler sekretariatsrollen med FMNO for Børgefjell NP og FMST for Skarvan og Roltdalen NP og deltar aktivt i møtene som arrangeres av Lierne kommune vedrørende Lierne/Lijre NP.

Fylkesmannen har videre fått i oppdrag å utrede mulig nasjonalpark på Nord-Fosen, arbeidstittel Dåapma nasjonalpark. Det er ikke kunngjort medling om oppstart. (DN har vedtatt midlertidig vern i en del av området).

Marin verneplan:

Oppstartsmelding ble sendt på høring i september for følgende områder: Skarnsundet, Borgenfjorden (Børgin) og Tautragrunnen (Selligrunnen). FM har gjennomført orienterende møter i Mosvik og Inderøy. Det ble innledet et samarbeid med Fiskeridirektoratet Region Trøndelag. FM mottok mange innspill, noe som ble tolket som stort lokalt engasjement. Innspillene ble oppsummert og den videre prosessen klarlagt.

Forvaltning og naturoppsyn i verna områder:

For mindre verneområder er arbeid med skjøtelsesplaner med fastsetting av bevaringsmål og tilstand, høyt prioritert. Her er plan for naturreservatene Tautra m Svaet og Rinnleiret sluttført i 2009, mens Hammervatnet er påbegynt og forventes sluttført i første halvdel av 2010. Man har også startet arbeidet med skjøtelsesplaner for Kjeøya naturreservat i Nærøy kommune, tre verneområder ved Leksdalsvatnet (Verdal og Steinkjer kommuner), samt Klingsundet naturreservat i Steinkjer kommune og Øie naturreservat i Høylandet kommune. Betydelig restaurerings/skjøtelsesinnsats i 4 reservater /Tautra, Rinnleiret, Øvre Forra og Kalvøya). Oppsyn har hatt særlig

høy prioritert i marint tilknyttede områder i Trondheimsfjorden.

En konstruktiv bestillingsdialog mellom FM/SNO har lagt grunnlag for gjennomføring av "tunge" skjøtelses- og tilretteleggingsoppgaver, målrettet naturoppsyn i verneområder og utarbeidelse av nye skjøtelsesplaner også i 2010.

Kartlegging og overvåkning av biologisk mangfold

Har startet supplerende naturtypekartlegging på Innherred, samt oppstart av naturtypekartlegging i Meråker og Høylandet kommune. Diverse pågående kartleggingsprosjekt som bl.a. i kalkskog, ornitologiske undersøkelser i Blåfjella-Skjækerfjella NP, Skarvan og Roltdalen NP, botaniske undersøkelser på kalkrik grunn i Blåfjella-Skjækerfjella NP, kartleggingen av dobbeltbekkasin var inne i sitt siste år, fiskeørn, kongeørn, bekjempelse av rynkerose m.v.

Motorferdsel

Det registreres et sterkt økende trykk på motorferdsel i utmark. Særlig alvorlig er utviklingen mht. barmarkskjøring og bruk av helikopter.

Kommunene har betydelige utfordringer i å holde dispensasjoner innenfor rammene av motorferdselloven.

Fylkesmannen har et økende antall klagesaker til behandling.

Kulturlandskap

Bidratt, sammen med landbruksavdelingen, til oppfølging ifm at Skeisnesset i Leka kommune har blitt utpekt til nasjonalt utvalgt kulturlandskap. FM har fulgt opp med skjøtsel av kulturlandskapet på Kalvøya i Vikna kommune, Kjeksvika i Nærøy kommune, Oppgården i Lierne kommune, Rinnleiret i Levanger/Verdal kommuner, Tautra i Frosta kommune, samt Øvre Forra (Levanger, Verdal, Stjørdal og Meråker kommuner).

01.2 Bærekraftig bruk og beskyttelse av arter, bestander og genressurser

MVA har måloppnåelse på resultatområdet 01.2.

Vi har tilleggskommentarer på følgende områder:

Rovviltforvaltning

Rovdyrforvaltningen trekker betydelige ressurser. Etter en tid med lavere skadesituasjon etter det høge skadenivået i 2005 og i 2006 er skadenivået noe på tur opp igjen i 2009. Skadenivået i 2009 er litt høyere enn de foregående årene. Innen rovdyrsektoren har fokuset om skadeforebyggende tiltak på en positiv måte rettet seg mot driftsmessige løsninger. Rovdyrsikre gjerder både som heilsesongsbeite og i kombinasjon med tidlig heimsanking har fått økt fokus. I 2009 ble det en økt bevilgning av forebyggende midler til reindrifta i fylket. Det er økt interesse for å få innvilget midler til omstilling i fra sau til annen næring. Forvaltningsregimet for rovdyr stiller store krav til grunnkunnskap om blant annet bestandenes størrelse, sammensetning som kjønn og alder og utvikling. Dette er en kontinuerlig utfordring. DNA-analysene på bjørn ble til stor nytte og viser hva dette kan hjelpe oss med.

FM har ferdigstilt rapport fra ei arbeidsgruppe angående sørsamisk reindrift og rovdyr. Rapporten omfatter både anbefalinger innen rovviltforvaltningen og reindriftforvaltningen. Det vil være svært viktig at foreslåtte tiltak kan gjennomføres

Samarbeidet med SNO innen feltet er godt.

Generell viltforvaltning.

Det er tilrettelagt for ytterligere organisering og tilrettelegging for jakt på kortnebbgjess i Nord-Trøndelag. Dette ved å aktivisere grunneiere, rettighetshaver og jegere med tanke på økt felling. Dette for å redusere bestanden av gjess for i neste omgang redusere konflikten mellom beiting av gjess om våren på dyrka areal. med andre ord få redusert konfliktnivået mellom gjess og jordbruk i fylket. Resultatet så langt er at dette tiltaket ser ut til å lykkes relativt godt. Uttaket av kortnebbgjess i N-Tr er økt betydelig, mens i den øvrige del av landet er det ikke registrert økt uttak. I tillegg er man i slutfasen på utarbeidelse av en forvaltningsplan for kortnebbgjess i N-Tr. Denne vil bli slutført tidlig i 2010.

Hjorteviltforvaltning. Elgbestanden i N-Tr. ser ut til å være stabilisert på et nivå hvor det årlig jevnt er høstet via jakt ca 5000 elger pr. år de siste 10 år. Det kan se ut som om dette er et bærekraftig nivå for elgbestanden i N-Tr., samtidig som at beiteaktiviteten på skog og innmark ligger på et akseptabelt nivå. Tiltakene for å holde viltpåkjørlene langs vei/jernbane i fylket, som det særlig er jobbet med de siste 8 år, ser også ut til å gi resultater slik at påkjørlene er flatet ut eller blitt noe redusert. For øvrig er hjortebestanden i N-Tr. i økning og etablerer seg i stadig nye områder. Rådyrbestanden er relativt tett i kystområdene og i de lavereliggende områder rundt Trondheimsjøen. Grunneiere og rettighetshavere har i de områdene hvor rådyrbestanden er tett lagt til rette for i stadig større grad for et tilbud om jakt på rådyr slik at dette kommer almenheten og jegere flest til gode.

Det er delvis gjennomført 3.generasjons viltkartlegging i N-Tr. En rapportering om dette er gjort til DN i løpet 2009. I denne rapporten gis det en statusoversikt over kvaliteten av det utførte arbeidet og samtidig peker på hvilke utfordringer som står igjen når det gjelder viltkartlegging i N-Tr. i årene fremover.

Forvaltning av trua arter

Handlingsplan for trøndertorvmose ble påbegynt i 2009 og sendt på høring i januar 2010. Arten som er endemisk for Nord-Trøndelag finnes kun i fem kommuner i Nord-Trøndelag (Snåsa, Grong, Overhalla, Høylandet og Fosnes).

FM har fått NTNU til å utarbeide liste over truede/ansvarsarter innen karplanter og moser. HiNT har utarbeidet en tilsvarende liste for sopp og lav. FM støtter kartleggingsprosjekt på bl.a. dobbeltbekkasin og fiskeørn i fylket.

Handlingsplan for storsalamander

I 2009 er alle kjente lokaliteter for NT kartlagt for å få en bedre status på tilstanden. Det er kartlagt hva som er sink og source populasjoner, bestandsdata og trusler. Det er i tillegg nykartlagt et stort område mellom populasjonene i ST og NT, hvor det er funnet flere nye populasjoner. Det antas at i dette området finnes flere lokaliteter, i tillegg trengs det videre kartlegging av de nye lokalitetene utover påvisning.

Handlingsplanene for elvemusling NT

Det er utført en kartlegging bestand og tilstand av lokalitetene i Nærøy, Flatanger og Steinkjer. Varierende tilstand. Noen lokaliteter med god tilstand, mens andre har store utfordringer. Det ble funnet elvemusling i to nye vassdrag under feltarbeidet i sommer. En i Fosnes kommune (Funn av 2 levende musling og 17 døde i en liten bekk. Dødsdømt?) og en i Nærøy kommune (Helt uberørt vassdrag fra fjord til fjell, god tilstand).

Laks

Steinkjervassdragene ble rotenonbehandlet mot lakseparasitten *G. salaris*, forhåpentlig for siste gang. Røye i Leksdalsvatn er analysert uten av parasitten er påvist.

Etter anbefalinger fra "Det vitenskapelige Råd" er laksefisket sterkt begrenset i mange elver i fylket, ved innkorting av fisketid og strenge fiskekvoter. Fylkesmannen har foreslått stans i sjølaksefiske i Nord-Trøndelag sin del av Trondheimsfjorden.

Overvåking viser høy andel rømt oppdrettslaks i Namsen (ca 20%). Overvåking av sjøaure viser stort lusepåslag i ytre deler av Namsfjorden og Trondheimsfjorden.

01.3 Fremmede arter og GMOer

Fremmede plantearter

Prosjekt for bekjempelse av rynkerose i regi av Bioforsk er blitt videreført i 2009. Prosjektet gjennomføres på Ørin og Rinnleiret naturreservater i Verdal og Levanger kommuner.

Det er blitt gjennomført en kampanje for bekjempelse av fremmede plantearter i NT, noe som blant annet resulterte i en brosjyre som FMNT utarbeidet i samarbeid med DN og Mattilsynet. Målet med kampanjen var å spre informasjon om farene ved spredning av fremmede arter, stimulere til innrapportering, samt å prøve å fjerne og redusere skadeomfanget.

Fremmede fiskearter

Fremmede fiskearter sprer seg fortsatt i fylket. I 2009 ble kanadarøye påvist i Klokkartjønnen i Snåsa. Sik ble

påvist levende i Reinsvatnet i Steinkjer kommune (Snåsavassdraget). Sik og kanadarøye antas å være ulovlig utsatt.

Fremmede viltarter

Mårhund ble fanget levende i Leka kommune, sterilisert, påsatt radiosender og sluppet fri.

01.4 Friluftsliv

FM fikk i 2009 ca 1.5 mill. kr i ekstraordinære tiltaksmidler som er brukt til videre tilrettelegging i statlige innkjøpte friluftsområder.

Har godt samarbeid med Fylkeskommunen og overføringen av oppgaver går greit.

Resultatområde 02 Bevaring av kulturminner

MVA har ikke konkrete oppgaver.

02.3 Kulturmiljø

MVA har ikke konkrete oppgaver.

Resultatområde 03 Rent hav og vann og giftfritt samfunn

MVA har fulgt opp forventningene i embetsoppdraget og bidratt til at forvaltningsplanen med tiltaksprogram for Foldafjorden og Stjørdalsvassdraget ble utarbeidet og godkjent av FK høsten 2009. Landbruksavdelingen har vært involvert. Vanndata er lagt inn i SESAM og i Vannmiljø fra august 09. MVA har deltatt på alle kurs og fagsamlinger arrangert i regi av DN og NVE. Det er gjennomført omfattende overvåking i 2009, med vekt på biologiske elementer som bunndyr, fisk og begroingsorganismer i ferskvann.

Det resterende av fylket er inndelt i vannområder, og det er her påbegynt overvåking i utvalgte vannforekomster høsten 2009. MVA er klar for miljøtilstandsklassifisering og fullkarakterisering via Vann-Nett i Innherredskommunene i 2010. Dette arbeidet starter i kommunene Verdal, Levanger og Steinkjer, i samarbeid med prosjektleder ansatt i Steinkjer kommune.

Samarbeidet godt med VRM.

03.1 Helhetlig hav- og vannforvaltning

Forvaltningsplan og tiltaksprogram for Stjørdalsvassdraget og Foldafjorden vannområde vedtatt i FK.

Omfattende overvåking gjennomført i 2009, både av marine sedimenter og i utvalgte vassdrag. Overvåking påbegynt også i nye områder (utenom de som er omfattet av første planfase). Biologiske kvalitetselementer som fisk, bunndyr og begroingsorganismer er benyttet, i kombinasjon med fysisk-kjemiske elementer.

Synergieffekt ved overvåkingen som pågår i Hotranvassdraget i Levanger, dette inngår i JOVA -prosjektet (LD og Biolforsk), samtidig som stasjonen er tatt inn i NVEs stasjonsnett. Lokaliteten er nå av Klif foreslått tatt inn i basisovervåkingen. Lokaliteten er høsten 2009 også undersøkt av NTNU mht fisk og bunndyr.

Framdriftsplan for planleggingsfasen 2010-2015 går i store trekk på å gjennomføre klassifisering/fullkarakterisering i Innherredskommunene i 2010 og Namdalen i 2011.

Overvåkingsprogram er ikke utarbeidet enda, må avvente resultatet av de undersøkelser som er gjennomført høsten 2009 først.

Superbruker av vannmiljø på plass. Data fra Moldelva og Horvenelva er lagt inn i basen. Intern info og opplæring i bruk av vannmiljø er gjennomført og vil fortsette i felles kurs med FMST. Samarbeider godt med FK.

Frist for utkast til framdriftsplan for neste planperiode (opprinnelig 16/10-09) er av DN utsatt. Dette vil framgå av planprogrammet som skal foreligge høsten 2010.

03.2 Overgjødning og nedslamming

Fylkesmannen behandler løpende saker på områdene kommunale avløpsanlegg, akvakulturanlegg og flyplasser. Fylkesmannen gjennomfører undersøkelser i tre kommuner (Overhalla, Grong og Snåsa kommuner) av kommunal avløpsmyndighet. Fylkesmannen følger opp flere gjenstående kommuner etter avløpsaksjonen i 2008.

03.3 Oljeforurensning

MVA har måloppnåelse.

MVA har bidratt til et operativt digitalt miljøsårbarhetskart for sjø og land, og har i 2009 brukt tid på to akutt forurensningssaker; tankbilvelt ved Namsen (Sanddøla) i Grong og i forbindelse med forurensede sedimenter/grunn i Steinkjer oppdaget i under mudringsarbeider (Bogen). I begge sakene ble myndighet delegert fra Kystverket.

03.4 Miljøgifter

Ingen av de 17 prioriterte områdene mht. forurensede sedimenter befinner seg i Nord-Trøndelag. FMNT behandler løpende saker om mudring og dumping iht. gjeldende regelverk, og har levert rapport til Klif. Det har ikke vært klagesaker iht. forurensningsforskriftens kap 2 i 2009. Kommunene i NT legger i liten grad inn data i grunnforurensningsdatabasen. FMNT følger opp saker på området forurenset grunn innefor eget myndighetsområde, samt oppdaterer grunnforurensningsdatabasen. FMNT deltok i kontrollaksjon galvano. Aksjonen er rapportert særskilt. FMNT har noe arbeid som gjenstår mht. oppdatering av grunnforurensningsdatabasen, før overføring av opplysninger til matrikkelen. FMNT er ikke involvert i arbeidet med bransjekartleggingsprosjekt eller brannøvingsfelt der PFOS-holdig beannskum har vært benyttet.

03.5 Avfall og gjenvinning

FMNT følger opp løpende de faste oppgavene på området. FMNT har deltatt i kontrollaksjon rettet mot avfallsdeponier og mot bygg- og anleggsbransjen. FMNT har behandlet en dispensasjonssak fra deponiforbudet. Klif er orientert om status mht. dispensasjonssøknader i NT. FMNT har kartlagt kommunens oppfølging av nytt regelverk om bygg- og anleggsavfall. Mange kommuner har ikke godt nok system på dette området ennå.

Resultatområde 04 Et stabilt klima og ren luft

Se rapportering under pkt 04.1 klimaendringer

04.1 Klimaendringer

Fylkesmannen gjennomførte i 2008 månedlige møter i "FM's klimapanel" som er et internt klimanettverk bestående av Fylkesmannens avdelinger.

I samarbeid med Nord-Trøndelag fylkeskommune foretok Fylkesmannen en opplæring av de ansatte på temaet

klima ("Klimaskole"). Det ble arrangert 8 nettverksbaserte samlinger med profilerte foredragsholdere på klimaområdet.

Fylkesmannen har hatt et tett samarbeid med KS og fylkeskommunen i arbeidet med Livskraftige kommuner. Det er opprettet tre nettverk for Livskraftige kommuner i Nord-Trøndelag hvor nesten alle kommunene deltar. Fylkesmannen deltar aktivt på alle disse nettverkene. 22 av 24 kommuner arbeider med klima- og energiplaner, og mange av disse planene er nå ferdigstilt.

I november 2009 arrangerte Fylkesmannen, Fylkeskommunen og KS en større klimakonferanse (Fra ord til handling) på Stiklestad. Konferansen hadde som målsetning å hjelpe kommunen fra rapportfasen til tiltaksfasen i klimaarbeidet. Klimakonferansen ble støttet økonomisk av DN.

04.4 Lokal luftkvalitet og støy

FM påser gjennom plangruppen i embetet at T-1442 er ivaretatt i arealplaner som FM har til uttalelse. FM veileder kommunene ved behov i saker som gjelder støy.

Resultatområde 05 Internasjonalt miljøsamarbeid og miljø i nord- og polarområdene

MVA har ikke oppgaver på dette området

05.1 Miljøsamarbeid i internasjonale miljøfora, herunder EUs miljøsamarbeid og UNEP

MVA har ikke konkrete oppgaver på dette resultatområdet.

05.2 Geografisk rettet miljøsamarbeid, herunder miljøbistand

MVA NT har ingen oppgaver på dette resultatområde.

05.3 Miljøsamarbeid i nord- og polarområdene

MVA NT har ingen oppgaver på dette resultatområde.

Resultatområde 06 Planlegging for en bærekraftig utvikling

Se rapportering under 06.1, 06.2, 06.3, 06.4

06.1 Ansvar for at nasjonal politikk formidles og ivaretas

Nasjonal politikk er formidlet gjennom uttalelser til søknader om dispensasjon fra plankrav og bestemmelser og regulerings- og arealplaner. Det har vært et betydelig antall dispensasjonssaker i 2009, og noen få kommunale vedtak er påklaget av embetet pga. konflikter med nasjonale miljøhensyn eller jordvernensyn. Enkelte klager er avgjort av Settefylkesmann. Det har vært en markant økning i rapportåret på plansaker generelt. Hovedvekten av plansaker har gått på byggetiltak i strandsonen og 100-metersbeltet langs sjø, vann og vassdragsnære tiltak og by og tettstedsutbygging.

Vi har deltatt på samlinger hvor klima- og energiplaner har vært tema sammen KS og Livskraftige kommuner.

Nord-Trøndelag fylkeskommune har vedtatt at det ikke skal utarbeides fylkesdelplan for vindkraft. Fylkesmannens Miljøvernnavdeling har imidlertid deltatt i arbeidsgruppe om Fylkesdelplan vindkraft i Sør-Trøndelag.

Miljøvernnavdelingen har deltatt på regionale og lokale plansamlinger hvor hovedtrekkene i ny plan- og bygningslov har vært tema. Økt fokus på ny planlov i 2010.

06.2 Fylkesmannen som styringsmessig bindeledd og rettssikkerhetsgarantist

Fylkesmannen gav uttalelse til 129 plansaker som var sendt oss til uttalelse i 2009. Bortsett fra i noen saker er, hvor det ble bedt om og innvilget forlenget høringsfrist, ble uttalelsene gitt innenfor de satte frister. Det ble fremmet innsigelse mot 18 forslag til planer. Den juridiske holdbarheten blir vurdert i alle arealplanene Fylkesmannen har til uttalelse.

Det ble foretatt mekling i 3 plansaker i 2009. Alle gjaldt forslag til reguleringsplan. En av disse ble sendt til Miljøverndepartementet for avgjørelse.

I samarbeid med fylkeskommunen gjennomførte vi 4 2-dagers samlinger for kommunale og private planleggere i ny plan- og bygningslov, plandelen. Dessuten en samling for sektormyndighetene i nyloven. Vi bistår kommunene mye med veiledning etter henvendelse via e-post og telefon.

06.3 Samordning av statlige interesser

Fylkesmannens fagavdelinger har ukentlige planmøter hvor innkomne saker blir drøftet. Alle saker hvor det enten ligger ann til innsigelser til planer eller uttalelser om å gå imot dispensasjoner blir drøftet spesielt.

Fagavdelingene deltar også regelmessig i planforum sammen med andre regionale offentlige myndigheter hvor NVE, SV, Fylkeskommunen, reindrift osv. deltar. Her blir enkeltsaker drøftet, entene det er kommuneplaner og eller reguleringsplaner., planprogram og planstrategier.

06.4 Kart og geodata

Vi kom ikke i mål med å levere lokale data som WMS i løpet av 2009, men vi er nå i februar 2010 ferdig med anbudsrunder for teknisk løsning. Kontraktskriving i disse dager.

Vi er litt på etterskudd når det gjelder implementering av GIS i embetet og i vår rolle opp mot kommunene på grunn av forsinkelser ved innkjøp av nytt kartverktøy. Vi ser den nye karttinnynsløsningen som et viktig verktøy for å komme videre i dette arbeidet.

Vi mottok ingen klagesak etter delingsloven i 2009.

Ellers ingen kommentar.

Resultatområde 07 Tverrgående virkemidler og oppgaver

Se rapportering under 07.2 og 07.3

07.2 Kunnskapsoppbygging og miljøinformasjon

FMNT har superbruker på databasen Forurensning, og forsøker å få til løpende oppdatering. Noe arbeid gjenstår på dette området, dvs. vi er ikke i mål med ryddejobben. Skytebaner og avløpsanlegg er innlagt i Forurensning iht. forventning. Fulltekstdokument til en del eldre kontrollrapporter er ikke innlagt.

Miljøstatus har vært gjennomgått og oppdatert årlig.

MVA har deltatt aktivt i nettverket "livskraftig felleskap" sammen med kommunene, fylkeskommunen og KS.

FMNT arrangerer årlig en miljøvernkonferanse for kommunene, der også organisasjoner og andre interesserte inviteres til å delta.

I fordelingen av kr. 4 mill. i skjønnsmidler 2009 har FM vektlagt at noen (15) kommuner har særskilte miljøutfordringer knyttet til rovdyr, nasjonalpark og andre miljøutfordringer.

07.3 Virkemidler og prosesser

FMNT følger løpende opp søknader om tillatelser. FM har påbegynt arbeidet med å følge opp virksomheter som omfattes av de nye kap. i industriforskriften.

FM har gjennomført tilsyn med virksomheter iht. egen fastsatt tilsynsplan.

FM i NT samarbeider med andre regionale/lokale HMS-etater om tilsynsarbeidet, og gjennomfører noen fellestilsyn med Arbeidstilsynet og Det lokale eltilsyn. Mange tilsyn i bygg- og anleggsaksjonen ble gjennomført som fellestilsyn. Erfaringene med dette samarbeidet er gode.

FM i NT krever inn gebyr for arbeid med kontroller og tillatelser iht. forskriften og SFTs instruksjer. Det føres logg for dette arbeidet.

Vi forsøker løpende å oppdatere databasen Forurensning.

FM i NT ligger noe under SFTs forventninger til ressursbruk (årsverk) på kontrollarbeidet.

FM i NT har deltatt i, og rapportert kontrollaksjonene som SFT har initiert. Dette gjelder også regional aksjon rettet mot forhandlere av elektroprodukter. I tillegg deltok FMNT med to kontroller i HMS-etatens risikoaksjon.

FMNT deltar i kommuneundersøkelsene der myndighetsutøvelsen i tre kommuner undersøkes på områdene avløp og motorferdsel.

Ressursrapportering

Se tabell og ukeverkrapporering.

Resultatområde	FMNT	Sum
	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.
Resultatområde 01	369 45	369 45
Resultatområde 02		0 0
Resultatområde 03	133	133 0
Resultatområde 04	24	24 0
Resultatområde 05		0 0
Resultatområde 06	116	116 0
Resultatområde 07	107	107 0
Sum:	749 45	749 45

Landbruks- og matdepartementet

Resultatområde 21 Landbruksbasert næringsutvikling

Viser til underpunkter under resultatområde 21.

21.1 Jordbruk

1. De største utfordringene knytter seg til svak lønnsomhet spesielt innen melk og storfeproduksjon. Videre har fylket betydelige utfordringer knyttet til konflikten mellom freda rovvilt og sau på utmarksbeite. Sterk strukturutvikling over tid fører til at det blir lenger mellom de aktive produsentene. Dette merkes nå godt i mange områder også innen de tunge husdyrproduksjonene. Det er en utfordring at lønnsomheten er svak også på større melkebruk. Dette gjør det krevende å fornye driftsapparatet.

Totalt antall aktive bruk som søker produksjonstilskudd er nå 3570 en nedgang på 71 (1,95 %). Dette er en lavere nedgang en de siste årene, men det er forskjell mellom produksjonene og vi ser at nedgangen innen melkeproduksjon har økt. Det er jevn nedgang i antall melkekyr og sau, økning i kjøttfe, slaktegris og en meget

sterk økning i fjørfeproduksjon. Tap av sau og lam på utmarksbeite er det nest høyeste som er registrert i fylket og ligger på 11,6%. Tap til freda rovvilt er hovedårsaken til tapene. Melkeproduksjonen opprettholdes med økt ytelse, mens produksjonen av mørke kjøttslag reduseres.

Med så sterk strukturrasjonalisering og bruksnedlegging over tid er det en stor utfordring å oppfylle målene i landbrukspolitikken om levende bygder og kulturlandskap. Færre driftsenheter og beitedyr påvirker kulturlandskapet i økende grad.

2, 3 og 4: Ved inngangen til 2009 var det 39 602 vinterfora sau, en nedgang på 336 fra året før. Av disse var 26 754 søyer over ett år i 505 besetninger, mens det ved inngangen til 2007 var 29 995 søyer over ett år i 514 besetninger. Det er beiteareal og marked for større produksjon av lammekjøtt. Økonomien har bedret seg de siste årene.

Tapene på utmarksbeite har vært meget store også i 2009, og er høyere enn i 2008. Tap på utmarksbeite for besetninger organisert i beitelag var 11,6 % i 2009 mot 10,7 % i 2008 og 11,2 % i 2007. 198 saueiere har søkt om rovvilterstatning. Fra beitelagene, hvor 77 % av sauene i fylket er registrert, viser rapporter at 7 725 dyr er tapt på beite, av disse 1 586 søyer og 6 139 lam. Tilsvarende tall i 2008 var 7 437 dyr tapt, av disse 1 471 søyer og 5 966 lam.

Landbruks- og matdepartementet har igangsatt et prøveprosjekt i flere fylker med forsterket og betalt tilsyn med sau på utmarksbeite. 12 beitelag i 7 kommuner i Nord-Trøndelag har deltatt i utprøvingen i 2009. Hensikten med forsøket er å finne sikrere årsaker til tap av dyr på utmarksbeite, og å finne ut om forsterket tilsyn, gjerne med elektroniske virkemidler, gjør at en kommer tidligere inn i skadesituasjonene og kan sette inn effektive forebyggende tiltak for å redusere tapene. Beitelagene har gjort en god jobb med organisering av tiltakene. Det er i Nord-Trøndelag dokumentert at sykdom hos sau ikke er årsak til store tap i beiteperioden, mens freda rovvilt er den klart viktigste tapsårsak. I Verran kommune har 2 beitelag brukt radiobjeller på til sammen 961 søyer. I tillegg har det vært brukt radiobjeller i Meråker, Namdalseid og Høylandet slik at totaltallet radiobjeller har vært 1387. Radiobjellene sender daglig melding om hvor søyene befinner seg, og har i tillegg en dødsvarslerfunksjon. Radiobjellene har ført til at det er mye bedre dokumentasjon av årsak til at søyer dør i løpet av beitesesongen. Radiobjellene har videre ført til at sinking av dyr fra utmarksbeite har gått raskt og effektivt. Arbeidet fortsetter i 2010.

Rovviltskompensasjonen er brukt som lønnstilskudd for fylkesagronomen i husdyrbruk, og dekker ikke det arbeid som er lagt ned. Utfordringene er meget store, og skyldes blant annet at bestandene av rovvilt ligger langt over målet for enkelte dyrearter. En av årsakene til dette er at Miljøverndepartementet, etter klagebehandling, for andre år på rad fastsetter gaupekvoter lavere enn det Rovviltnemnda har gjort. En annen utfordring er at jervebestanden er høy og jaktresultatet dårlig. I tillegg har SNO hatt delvis dårlig resultat i forsøk på uttak av jerv fra hi.

Frustrasjonen hos saueprodusentene er klart tilstede. Det er flere produsenter som ønsker å bli omstilt fra sau til annen næring, langt flere enn det er midler til. Dette gir ventetid på om lag 2 år etter søknad om omstilling før det kan gis bevilgning.

Arbeidsbelastningen hos Fylkesmannen med ansvar for dekning av veterinærtjenester er begrenset. Kommunene har selv organisert seg i vaktgrupper. Det er imidlertid mangler i fordelingen av midler til veterinærkontakt. Enkelte områder har overskudd av midler, mens andre områder får for lite.

Fordeling av stimuleringsmidler går greit. Så langt er det tilstrekkelig midler.

Tapstatistikk sau på utmarksbeite

Embeter	Antall sau sluppet (innen organisert beitebruk)		% tilslutning til org. beitebruk i fylket	Tapsprosent		Total tapsprosent	
	Sau	Lam		Sau	Lam	2008	2007
FMNT	24436	41806	77	6,49	14,68	10,69	11,21
Sum	24436	41806	77	0	0	0	

21.2 Skogbruk

5. Den samlede investeringen i skogbruket i 2009 (egeninnsats ikke medregnet) er omlag 34,2 mill kroner, mot 30,1 mill. kroner i 2008. Dette er en økning på 14 % i forhold til 2008. Det samlede hogstkvantumet var 408 700 m³, som er en betydelig nedgang. Det er avvirket om lag 30 000 m³ som tynning. Det er en kraftig økning i forhold til tidligere år. Dette betyr at hogsten av gammelskog har vært om lag 378 900 m³, som er det lavest registrerte hogstkvantumet siden 1960. Nedgangen må kunne tilskrives både den generelle krisen i 2009,

perioder med svært vanskelig driftsforhold (spesielt mye nedbør) og manglende infrastruktur.

Finanskrisen har også preget skogbruket og skogindustrien. Dette uttrykkes tydelig gjennom bl.a. lav hogstaktivitet og redusert produksjon i skogindustrien. Skogindustrien er en viktig del av grunnmuren for en verdiskapende skognæring i fylket. Hele verdikjeden i skogbruket henger sammen fra tømmerkogen til trelastbruk og papirproduksjon. En avklaring av skogindustriens utfordringer knytta til kraft og økt virkestilgang er avgjørende for framtida for skognæringa i Midt-Norge.

Nivået på utførte skogkulturarbeider gikk ned i 2009 og er lavt i forhold til hva som er nødvendig for å opprettholde en bærekraftig skognæring på lang sikt. Landbruksavdelinga er bekymra for kvaliteten på mye av arbeidet som gjøres og generelt for den lave aktiviteten. Det samme gjelder bygging av nye skogsveger. Det er ferdig bygd ca 11 km bilveger hvorav ca 4 km med nye bilveger. Det er bygd ca 25 km traktorveger. Over tre fjerdedeler av traktorvegene er bygd uten tilskudd. Arbeidet med hovedplan for skogsveger er godt i gang og planlagt å være ferdig våren 2010. Søknad om tilskudd til lang transport er økende. Avvirkningen i bratt terreng er for lav. Det er behov for flere driftslag og oppbygging av kompetanse på denne driftstypen.

Satsing gjennom Kystskogbruket og Skognæringa i Trøndelag har synliggjort næringspotensialet og samtidig lagt vekt på hovedutfordringene som ligger i å ta i bruk disse ressursene. Oppfølginga av Kystskogmeldinga skjer gjennom de to oppfølgingsprogrammene; Fylkeskommunalt oppfølgingsprogram og Skognæringa Kyst. LMDs avsetning til kystskogmidler er viktig for arbeidet. Det satses nå på etablering av regionale skognettverk, jfr. 21.

Landbruksavdelinga er fornøyd med Klimameldingas tydeliggjøring av skogens potensiale og skogaktivitetens betydning for økt binding av CO2 som en viktig del av klimaproblematikken. Meldingas vektlegging på bioenergi og bruk av trevirke følges bl.a. opp gjennom to konkrete prosjekt i fylket. Begge de 3-årig prosjektene, bioenergi prosjektet og prosjektet Verdiskaping Tre i Trøndelag er inne i sine siste prosjekt år. En videre satsing er nødvendig og en form for oppfølging diskuteres.

21.3 Bygde- og næringsutvikling

6. LMD har gitt Fylkesmannen ansvar for å koordinere utformingen av en strategi for landbruksrelatert næringsutvikling, samt koordinere bruken av de fylkesvise BU-midlene. Strategien ble revidert i løpet av 2008, og gjelder for perioden 2009 – 2012. Strategien ble rullert i 2009. Arbeidet med rulleringen ble utført i samarbeid med det regionale partnerskapet; Faglagene, Nord-Trøndelag fylkeskommune og Innovasjon Norge.

Innovasjon Norge forvalter de bedriftsrettede BU-midlene, og Fylkesmannens landbruksavdeling de tilretteleggende midlene. Bruken av midlene blir drøftet i Landbruksforum, der også faglaga i landbruket, skogsamvirket og Mattilsynet er med.

7. Fullstendig rapport om bruken av de fylkesvise BU-midlene sendes LMD innen 28. februar 2010, med kopi til Innovasjon Norge (jfr. rundskriv næringsutvikling 2009 fra LMD). Denne rapporten skal vurdere virkemiddelbruken i forhold til regional strategi for næringsutvikling.

8. Fylkesmannen er i nær dialog med Innovasjon Norge når det gjelder å bidra til at kommunene utvikler en god førstelinjetjeneste innen landbruk og næringsutvikling. FMLA og Innovasjon Norge arrangerer i felleskap regionvise møter og fylkessamlinger for kommunene der dette er tema. I tillegg følges den enkelte kommune opp gjennom løpende dialog. FMLA deltar også i en regional partnerskapsgruppe som følger opp arbeidet med "kommuneprosjektet" i vårt fylke. Det er en utfordring at kommunene har mindre ressurser og bemanning til disse oppgavene i sin stab. Utviklingen går i retning av at flere kommuner samarbeider om felles førstelinjetjeneste. Dette skjer bl.a. gjennom de to samkommunene vi har i fylket. Videre er førstelinjetjenesten styrket ved at vi har fått etablert næringssselskap/inkubatormiljø som fungerer. Spesielt nevnes Proneo, og Kompetansenavet for lokal mat på Mære videregående skole fyller også en meget viktig funksjon i denne sammenheng.

21.4 Verdiskapingsprogrammene

9. **Verdiskapingprogrammet for mat:** Basis for satsingen i Nord-Trøndelag er nedfelt i "Handlingsplan for lokal mat 2006- 2009 der visjonen er: "Trønderske smaksgleder - for alle." Det blir årlig utarbeidet en tiltaksplan.

Matsatsingen i Nord-Trøndelag er en satsing i nært samarbeid med miljøet i Sør-Trøndelag. Viktigste samarbeidspartnere er Mære landbruksskole, utviklingsavdelingen, Innovasjon Norge, Nord-Trøndelag fylkeskommune, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Oi! Trøndersk mat og drikke og Mattilsynet. Samarbeidet skjer

gjennom at Fylkesmannen deltar i prosjektstyret til Kompetansenav Midt for småskala matproduksjon. Videre har fylket to samarbeidsorgan "Team mat," og "Team reiseliv", der de nord-trønderske offentlige aktørene deltar. Arrangementet "Mat på Mære" har fått en sterk posisjon med god deltagelse på kurs og seminar. I år ble det samtidig arrangert landsutstilling for norsk gardsost og et nordisk seminar om gamle husdyrraser og kobling til næringsutvikling.

Utviklingsarbeidet på produsentsiden skjer ofte gjennom prosjekt, der fylkesmannen er en aktiv deltaker og bidragsyter i flere mat- og reiselivsprosjekt. Det største mobiliserings- og matkulturprosjektet er intereg-prosjektet "Søke gammelt - skape nytt 08-10 - handverksmat for gammel og ung" som er et samarbeid mellom det trønderske matmiljøet og Eldrinner i Jämtland (nationellt resurcenter for mathandverk) www.sgsn.se og www.maeremat.no. Av større prosjekt som er igangsett i 2009 kan nevnes "En smak av Trøndelag 2009- 2011" der målet er å stimulere til bruk av mer lokal mat i destinasjonsutvikling og på serveringssteder.

I 2009 er det bevilget kr 4 434 000 på 24 prosjekt når det gjelder VSP mat i Nord-Trøndelag.

Verdiskaping tre står beskrevet under punkt 14. (Tre og miljø).

Resultatområde 22 Miljøtiltak i landbruket

Viser til underpunkter under resultatområde 22.

22.3 Miljøprogram og miljøplan

10. Strukturutviklinga i landbruket resulterer i færre driftsenheter, redusert grasbasert husdyrhold og tilbakegang for jordbruksarealet. Sammen med en dreining i retning av korn- og kraftforbaserte produksjoner og entreprenørdrift gir dette grunn til bekymring for framtida for kulturlandskapet. Arealer i marginalområdene blir liggende ubrukt, og i de sentrale og gode jordbruksbygdene gror beitearealer og kantsoner igjen. I den offentlige debatten er det pekt på at det mange steder kan ses eksempler på svak drift og dårlig agronomi, som gir seg utslag i ugrasproblemer, gjengroing og forsøpling, noe som er lite forenlig med det kulturlandskapet jordbruket skal ivareta.

For å motvirke disse negative trekkene har vi i Nord-Trøndelag valgt å styrke virkemidlene som bidrar til beiting og arealbruk i den nye versjonen av Regionalt miljøprogram som ble innført fra 2009. Samtidig har vi prioritert kompetanseoppbygging og informasjonsarbeid knytta til beiting og beitespørsmål i samarbeid med forsøksringene og kommunene. Beiting av gjødsla arealer med varig grasdekke er særlig prioritert fordi det bidrar til å hindre gjengroing, ivaretar miljøverdiene og dessuten gir et rimelig fôr. I tillegg gir slike arealer positiv effekt i klimaregnskapet i form av karbonbinding. Vi registrer at den største andelen av SMIL-midlene også i 2009 har gått til restaurering av gammel kulturmark.

Bygninger er en viktig del av kulturlandskapet. Også her skaper strukturendingene store utfordringer, dels ved at eldre bygninger mister sin funksjon og forfaller, dels ved at de nye driftsbygningene ut fra størrelse og materialvalg vanskelig lar seg tilpasse lokal byggeskikk og estetiske hensyn. Det trønderske firkanttunet er sterkt trua av denne utviklinga. FMLA-NT er tildelt midler fra prosjektet "Landbruksbygg i kulturlandskapet" og formålet er å skape ny virksomhet i ledige bygninger i bevarte firkanttun i Stjørdal kommune.

11. Stjørdalsvassdraget: Det er målt høge verdier av P og N i en del jordbruksbekker i Stjørdal, og mest kommer fra arealavrenning. Utviklinga av tilstanden i bekkene siden 80-tallet har likevel vært god, og det er få bekker som krever særlig innsats. I de aller fleste gytebekkene er det funnet fisk. Bortsett fra et konkret tilfelle med pressaftutslipp, er det tiltak mot arealavrenning som må til. Gjennom aktiv forvaltning av eksisterende regelverk og tilskottsordninger over jordbruksavtalen kan kommunen bidra til at målet om god økologisk status nås.

Foldafjorden: Jordbruksbekkene i vannområdet er i hovedsak korte, og liten andel av vann fra jordbruksarealer. Det er derfor i liten grad registrert forurensingsproblemer.

Tilskudd fra regionalt miljøprogram utbetalt 2008 etter søknadsomgang 2007 - kroner utbetalt til hovedområder

Embeter	Gjengroing	Avrenning til vassdrag	Kulturminneverdier	Tilgjengelighet og friluftsverdier	Verdifulle kulturlandskap	Plantevernmidler	Avfallsinnsa

FMNT	4302155	12279430	392250	0	8235737	530790	0
Sum	4302155	12279430	392250	0	8235737	530790	

22.4 Økologisk landbruk

12. Handlingsplanen for økologisk landbruk i Trøndelag 2006-2010 ble vedtatt i 2006, og er et nyttig verktøy for å bidra til å nå det nasjonale målet om 15 % økologisk produksjon og forbruk innen 2020. Nå er det kommet en ny nasjonal handlingsplan for økologisk landbruk, "Økonomisk, agronomisk – økologisk", og Trøndelag er akkurat tildelt en rolle som foregangsregion innen økologisk melk. Mye er derfor endra siden den regionale handlingsplanen ble vedtatt, og tida er også inne for å oppdatere handlingsplanen. Dette vil vi prioritere i løpet av det kommende året.

Det er fremdeles god tilvekst av gårdbrukere fra regionen i Debio-ordninga. Tall fra Debio viser at 37 % av tilveksten (pr 20.08.09) er fra Trøndelag. En har derfor en stor jobb å gjøre for å følge opp de nyinnmeldte, slik at de får god nok veiledning og oppfølging de første årene med økologisk produksjon.

At Trøndelag er blitt foregangsregion innen økologisk melk er naturligvis noe som må prioriteres høyt også når det gjelder bruken av handlingsplanmidlene. For 2010 er det ennå noen store prosjekt som må følges opp og avsluttes, før vi kan prioritere en større del av handlingsplanmidlene til foregangsfylkesatsinga.

Midlene for 2009 er satt av og brukt på følgende måte:

Prosjekt	Beløp, kr
Økoløft for Trøndelag og Helgeland, Trøndelag forsøksring	165 000
Økoløft i kommuner, fellessatsing til kommunene	20 000
Økokorn og samarb. ml bruk, Tr.lag forsøksring/Steinkjer kom.	50 000
Seminar, Oikos Innherred	15 000
Drift av referansegruppa	2 500
Deltagelse Trøndersk Matfestival, Økologisk Midt-Norge	15 000
Kompetanseheving, økologisk gartneri (søknad kommer)	25 000
Deltagelse FMLA, økoseminar under arr. "Mat på Mære"	1 800
Studietur økologisk bærdyrking vår/sommer 2010	20 000
Aktivitetsmidler forsøksringen	80 000
Forprosjekt, Økologisk foregangsregion	0
Søknad fra Oikos Midt Norge?	0
Sum	425 000

13. Øko-løft i kommuner

4 kommuner er med i det nasjonale prosjektet "Øko-løft i kommuner", dette er kommunene Snåsa, Nærøy, Fosnes og Namdalseid. Det ble satt av kr 20 000 av handlingsplanmidlene til fellestiltak i økoløft-kommunene. Fylkesmannen planla og gjennomførte en endags-studietur for produsenter i økoløft-kommunene med vekt på fjøs. Denne ble gjennomført den 23. september, og det var 33 påmeldte. Fylkesmannen hadde også tilbud om en studietur på småskalaproduksjon av økologisk mat, men denne var det ikke interesse for blant kommunene.

22.5 Tre og miljø

14. (noe som hører inn under 9.) Prosjektet "Verdiskaping i trebransjen i Trøndelag" arbeider med næringsutvikling og utvikling av nettverk knyttet til trebransjen i Trøndelag. Landbruksavdelingen er deltakende part i dette prosjektet. Samarbeidsprosjektet avsluttes i 2010. Det vurderes hvordan bransjenettverket kan videreutvikles for å følge opp satsingen på trebruk i framtida. Det er i 2009 gjennomført 130 møter/aktiviteter i prosjektets regi. Arbeidet har resultert i 44 delprosjekt og med totalt 46 involverte bedrifter i Nord- og Sør-Trøndelag. Arbeidet er i særlig grad innretta mot bistand for igangsetting av produktutviklingsprosjekt i den enkelte bedrift. Det store antall delprosjekt i porteføljen viser at dette arbeidet er svært viktig. Det er ikke minst viktig i dagens markedssituasjon hvor mange trebrukende bedrifter sliter og økt bruk av trevirke har så stor fokus i forhold til positive bidraget i klimaregnskapet.

Bioenergi: Aktiviteten innen bioenergi i Nord-Trøndelag har vært høy i 2009, både når det gjelder gårdsvarmeanlegg og fjern- og nærvarmeanlegg. Når det gjelder større fjernvarmeanlegg så er det startet opp et større anlegg på Verdalen i regi av Inntre Energi AS.

På Stjørdal er det lokale fjernvarmeselskapet gitt konsesjon for utvidelse av fjernvarme i sentrum mot

Sandfærhus. Dette anlegget skal basere seg på flis som råstoff.

I Steinkjer har Biovarme AS fått innvilget konsesjon på fjernvarme på Sørsida. Dette anlegget vil bli en kombinasjon av flis og gass/el. Det skal blant annet levere gass til Nortura sitt griseslakteri. Det jobbes nå med å finne lokalisering for fyrsentral. Dato for byggestart er ennå ikke fastlagt.

I Namsos har Biovarme AS satt i gang utbygging av fjernvarme i Sentrum basert på flis. Det samme har Grong kommune gjort når det gjelder fjernvarme i sentrum. Begge disse anleggene vil bli startet opp i løpet av 2010.

Til sammen representerer disse utbyggingene en årlig leveranse på biovarme på ca 50 GWh.

I tillegg er det bygget en rekke mindre gårds- og bondevarmeanlegg. Nord-Trøndelag ligger i 2009 på topp i innvilgede søknader om tilskudd fra Bioenergiprogrammet til Innovasjon Norge.

Det er i løpet av året etablert en større flisterminal på Skage i Overhalla, og en mindre terminal hos Innherred Biovarme i Levanger/Verdal. Det er en klar tendens at gårdsanlegg ønsker å kjøpe flis til sine anlegg framfor å produsere den selv. Ved større terminalanlegg vil man også kunne oppnå bedre kvalitet på flisa, og leveringssikkerheten vil være bedre enn ved små enkeltanlegg.

Det ble i 2009 gitt flere statlige tilskudd som bidro til å øke aktiviteten innen bioenergi. Noen av disse tilskuddene vil ha preg av engangstilskudd, mens andre vil bli faste rammetilskudd som nok må endres litt i utforming. Det vil være avgjørende at disse tilskuddene blir mest mulig knyttet opp mot produksjon av varme eller flis, og at det blir gitt langsiktige garantier over nivå på tilskuddene på lik linje som ellers i Europa.

Resultatområde 23 Eiendoms- og bosettingspolitikk

15. Fylkeslandbruksstyret har i 2009 avholdt 7 møter og behandlet 37 saker. 7 av sakene gjelder klage over kommunale vedtak etter jordloven. Klagen er tatt til følge i 3 av sakene. Likeså har fylkeslandbruksstyret behandlet 3 saker etter konsesjonsloven etter klage på kommunale vedtak. Klagen er tatt til følge i en av sakene. Øvrige saker for styret har vært uttalelse, til arealplaner, etter plan- og bygningsloven, forslag til lovendringer innenfor landbrukslovgivningen samt div. andre saker.

Fylkeslandbruksstyret har i 2009, av eget tiltak, overprøvd kommunalt vedtak, etter jordlovens § 12, jfr. 9 i en sak, etter at saken er framlagt av fylkesmannen.

16. Fylkesmannen har ikke registrert særlige problemer knyttet til kommunens praktisering av regelverket. Fylkesmannens generelle inntrykk er imidlertid at kommunen har et generelt behov for juridisk bistand/veiledning innen for enkelte av saksområdet innenfor regelverket.

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag er ikke eier av landbrukseiendommer som er belastet jordfondet.

Resultatområde 24 Inntekts- og velferdspolitiske tiltak

17, 18. DISPENSASJONER: Det er behandlet **19 dispensasjonssaker**. Av disse er 2 påklaget. FM har opprettholdt sine vedtak og oversendt sakene til SLF.

1) dispensasjon fra forskrift om PT:

- § 3, krav til omsetning: 14 saker

- § 4, felles økonomiske interesser: 1 sak, dyr fra 2 foretak i samme driftsbygging

- § 5, tilskudd til jordbruksareal, krav om 3 års drift etter omlegging til økologisk: 1 sak

2) dispensasjon fra jordbruksavtalen

- om inntil 50 % av økologisk areal som grønngjødsling. 1 sak

- antall uker på utmarksbeite. 1 sak

3) dispensasjon fra forskrift om miljøplan

- om fullt fritak for foretak med bare husdyr. 1 sak

KLAGER: Det er behandlet **9 klagesaker** hvor det er klaget på kommunens vedtak.

1. Klager behandlet i hht til forskrift om produksjonstilskudd
  - § 4, felles økonomiske interesser , felles grovforlager. 2 saker
  - § 5, arealtilskudd
  - Areal som gras eller korn til krossing , 4 saker
  - Krav om minimumsavling ved salg av grovfor 1. sak
  - § 7, krav om å disponere dyr. 1 sak

2. Klager behandlet etter forvaltningslov.
  - § 31. Seint innkommet klage

Vedlegg 3

FMs kontrollarbeid på landbruksområdet i 2009

Hjelpeskjema til bruk i embetenes årsrapporter

1. Hvordan er kontrolloppgavene på landbruksområdet organisert?

- a) Ansvarlige i avdelingen (funksjon/ stilling):

Fagansvarlig med ansvar for risikobasert kontrollplan, koordinering og tilrettelegging av forvaltningskontroll, evaluering , rapportering og oppfølging av avvik

- b) Øvrig ansvars- og oppgavefordeling:

Fagansvarlig for de ulike ordninger gjennomfører forvaltningskontroll og foretakskontroll

2. Hva er gjort av kompetansetiltak på kontrollområdet?

- a) I FMLA:

- risikobasert kontroll plan lagt fram i avdelingsmøtet
- 2 medarbeidere deltok på samling i regi av SLF

- b) I/rettet mot kommunene:

- To seksjoner under årlig samling for ansatte i kommunal landbruskforvaltning i NT med tema:
- Erfaringsutveksling om rollen som kontrollør på landbruksforetak
- Oppsummering av kontrollarbeid - skog

3. Hvilke kontroller er gjennomført og i hvilket omfang?

Forvaltningskontroll, antall kommuner: 6

Foretakskontroll, antall foretak: 13

4. Hvilke ordninger/delordninger er kontrollert?

Forvaltningskontroll:

Produksjonstilskudd, generelle saksbehandlingsrutiner og driftsfelleskap
Skogbruksloven; Foryngelsesplikten og NMSK (formålene skogkultur og skogveier)

Foretakskontroll: Produksjonstilskudd (areal og husdyr) , avløserordningen, erstatning for klimabetingede skader , regionalt miljøtilskudd / setertilskudd

5. Hva slags type avvik er avdekket (presiser ift ordning/ forskrift/ vilkår i regelverk)?

Avvik: Produksjonstilskudd – krav til omsetning

Ny søker har opplyst i sin søknad at foretaket ikke har hatt kr 20.000 i omsetning siste 12 måneder før registreringsdato.

Kommunen har lagt til grunn for sitt vedtak at foretaket har hatt omsetning på min. kr 20.000.

Avvik fra: Forskrift om produksjonstilskudd § 3 og § 10

Kommentar: Kommunen har gitt dispensasjon fra kravet i § 3 om min. kr 20.000 i omsetning. Dette er en myndighet som tilligger Fylkesmannen.

Avvik: Produksjonstilskudd – krav til miljøplan

Ny søker august 2008 har ikke gitt opplysning om miljøplan. Kommunen har lagt til grunn for sitt vedtak at søker har miljøplan

Avvik fra: Forskrift om miljøplan § 2. Forskriften gjelder alle foretak som mottar produksjonstilskudd.

Kommentar: Alle foretak, med unntak for foretak som bare mottar produksjonstilskudd til birøkt, skal ha miljøplan trinn 1 for å motta fullt produksjonstilskudd

Avvik: Forskrift om bærekraftig skogbruk - Stikkprøvekontroll.

Det er ikke gjennomført kontroll i 2008

Avvik fra: Forskrift om bærekraftig skogbruk § 15: *...Kommunen skal ved stikkprøver kontrollere om nødvendige foryngingstiltak er gjennomførte og om forynginga er tilfredsstillende etablert, jf § 7 og § 8....*

Kommentar: Kommunene har ikke ved stikkprøver kontrollert om nødvendige foryngelsestiltak er gjennomført, og om forynginga er tilfredsstillende etablert.

Avvik: Tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket

Byggeplan skal foreligge før byggestart.

Avvik fra: Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket". § 5 Tilskudd til vegbygging: *"Før anleggsarbeidet settes i gang skal det foreligge en byggeplan som kommunene har godkjent*

Kommentar: Konkretisert for hver kommune det gjelder

Avvik: Tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket

Det er ikke gjennomført kontroll i 2008.

Avvik fra: Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket § 12- Opplysningplikt og kontroll: *"Kommunen skal i nødvendig utstrekning kontrollere at tiltakene er gjennomført i tråd med forutsetningene."* Tildelingsbrev fra FMLA, datert 23.02.2009 – pkt 6. Kontroll: *"Det anses som nødvendig at minimum 10 % av tiltakene blir kontrollert"*.

Kommentar: Det vises også til forskrift om skogfond o.a. § 17. Kontroll. Konkretisert for hver kommune

Avvik: Resultatkontroll i skogbruket

Det er ikke gjennomført kontroll i 2008.

Avvik fra: Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket: § 12 – Opplysningsplikt og kontroll: *"Det er fastsatt særskilte retningslinjer for resultatkontroll i skogbruket. Resultatene av denne kontrollen skal rapporteres til Fylkesmannen på særskilt skjema for resultatkontroll*

Kommentar: Konkretisert for hver kommune

Avvik: Reglementet for økonomistyring i staten og Bestemmelser om økonomistyring i staten – kontroll av informasjon

Avvik fra: Av Bestemmelser om økonomistyring i staten (12. des 2003) framgår under pkt 6.3.8.1 *Intern kontroll hos tilskuddsforvalter*: "For å sikre korrekt saksbehandling ved tildeling og utbetaling av tilskudd, skal tilskuddsforvalter ha etablert systemer, rutiner og tiltak som blant annet har til oppgave å forebygge, avdekke og korrigere feil og mangler, jf. pkt 2.4 om intern kontroll".

6.3.8.2; "Tilskuddsforvalter skal kontrollere informasjonen mottakeren sender inn som har betydning for tilskuddsforvalters beregning av tilskuddsbeløp og tildeling...."

Kommentar: Ved søknad om tilskudd til bygging av skogsveger, blir ikke opplysningene fra skogeier kontrollert. Dersom opplysninger mangler, fylles disse ut av kommunen, og sendes Fylkesmannen

Avvik: Landbruksvegforskriften

Utbetaling av skogfond til bygging av skogsveg som ikke på forhånd var godkjent av kommunen

Avvik fra: Av Forskrift om planlegging og godkjenning av veier for landbruksformål (1996-12-20, landbruksvegforskriften) framgår at bygging av nye landbruksveger og ombygging av eksisterende veier ikke kan

iverksettes uten tillatelse fra kommunen (Jfr. §2-1. Søknadsplikt). Registreringsdato for utbetaling er 11.07.08, mens melding om vedtak som omhandler bygging av 5 traktorveger, er datert 27.04.2009.

Kommentar: Skogsveg er bygd uten på forhånd å være godkjent av kommunen. Senere vedtak omfatter tillatelse til bygging av 5 traktorveger. I WEBSKAS er tiltaket registrert av kommunen som skogsbilveg

6. Hvordan er avvik er fulgt opp? sett x

Kontrollert enhet er pålagt å endre sine rutiner
Tilskudd er trukket tilbake

6

Annet, spesifiser her:

3 kommuner har gitt tilbakemelding på kontrollrapport for hvordan avvik skal lukkes. 3 kommuner har ennå ikke gitt tilbakemelding.

7 foretak har klaget FM sitt vedtak inn for SLF.

7. Hva ser dere som de viktigste utfordringer i kontrollarbeidet videre fremover (eks. risikovurderinger, malverktøy, oppfølging av avvik med mer)?

Gode nok risikovurderinger knytta til ordninger, kommuner og foretak.
Utarbeide spørsmål som er ”spiss” nok ; unngå generelle spørsmål

8. Har kontrollvirksomheten avdekket behov for regelverksendringer (presiser hvor i regelverk)?

Ja. Ved kontroll etter husdyrkonsesjonsloven har fylkesmannen erfart at det er nødvendig å få en hjemmel i lov og forskrift, som gir fylkesmannen anledning til å få opplysninger av underleverandører til produsent som kontrolleres. Det nevnes spesielt behov for opplysninger fra kraftfôrleverandører og unghøne/kyllingleverandører. Det vises til gjentatt kontakt med ledelse og saksbehandlere hos SLF.

Fylkesmannen har ikke erfart samme problemstilling ved kontroll etter andre regelverk som PT/avløsning/SMIL/RMP, men ser at det kan oppstå situasjoner der det kan være aktuelt også her.

9. Andre kommentarer/ innspill (eks. generelle erfaringer fra kommuner som er kontrollert):

Flere funn kan tilskrives at rutiner ikke er fulgt, eller mangler helt. I tillegg er ressursituasjonen og kompetansenivået i kommunene en utfordring i forhold til kommunens rolle som forvalter og kontrollør.

19. Landbruksvikartjenester

I store deler av Nord-Trøndelag fungerer landbruksvikartjenestene godt. I noen små kommuner, blant annet Verran og Frosta, er det vanskeligheter. En mulig løsning kan være at Steinkjer avløserlag overtar ansvaret i Verran. I Frosta synes det ikke å være et behov som må dekkes. Midlene blir fordelt etter brukstall og antall bruk med husdyr. Fordelingen har gått greit.

Oversikt over behandling av klager og dispensasjonssøknader 2008 - antall

Klagebehandling

Embeter	Produksjonstilskudd		Miljøvirkemidler		Andre tilskuddsordninger	
	Innvilget	Avslått	Innvilget	Avslått	Innvilget	Avslått
FMNT	2	15	0	8		
Sum	2	15	0	8	0	0

Dispensasjonssøknader

Embeter	Produksjonstilskudd			Miljøvirkemidler			Andre tilskuddsordninger		
	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått
FMNT	14	2	3	7	0	0	18		
Sum	16	17	3	15	0	0			

Resultatområde 25 Kommunene som landbrukspolitisk aktør

20. Landbruksavdelingen vektlegger kompetansesenterfunksjonen overfor kommunene. En stor del av avdelingens fagaktiviteter og ressursinnsats retter seg mot å bistå kommunene.

I tillegg til midlene fra LMD brukes en del ressurser spesifikt til å gjennomføre samlinger, kurs og møter med kommunene (i sum er dette omtrent kr 200 000). Det er viktig at avdelingen innehar operativ spisskompetanse på fagområder som er viktige for kommunene og utvikling av landbruket. Fagkompetansen vedlikeholdes og utvikles gjennom at den er etterspurt av kommunene og andre brukere. Det er i 2009 registrert stor pågang om rådgivning fra kommunene. En undersøkelse som landbruksavdelingen gjennomførte i kommunene viser hvilke områder kommunene spesielt etterspør kompetanse innfor. Kommunene peker her spesielt på kompetanse når det gjelder håndtering av de virkemidler og ordninger som kommunene nå har fått ansvar for og bygningsteknisk kompetanse. Det vil være viktig å legge stor vekt på kompetanseutvikling i avdelingen for å kunne fylle rollen godt nok i framtida. I den sammenheng har LMD og SLF hatt som oppgave å legge til rette for nødvendig kompetanseutvikling og nettverk mellom fylkene og opp mot sentralforvaltningen. Landbruksavdelingen har sett det som viktig å bidra aktivt til dette.

21. Det er gjennomført regionale møter med kommunene i samarbeid med Innovasjon Norge (jf. beskrivelsen ovenfor under spørsmål 19). Næringsaktørene og politikere inviteres på enkelte av møtene. På skogområdet er det også holdt regionmøter med kommunene og næringsaktørene. Flere temasamlinger er gjennomført for kommunene og delvis for fagpersoner i det private veiledningsapparatet; som bl.a. høstsamling for skogfunksjonærene, forvalterkurs veg og brukurs. På den tradisjonelle høstsamling hvor blant annet ordførere og rådmenn er målgruppe, var hovedtemaet landbrukspolitikk og næringsutvikling.

Regionale skognettverk er etablert eller under etablering. Disse satsingene følger opp Skognæringa i Trøndelags arbeid lokalt. Nettverkene består av representanter for skogbruket, skogindustrien, politikere og forvaltning i kommunene. Fokuset er rettet mot viktige utfordringer innen egen region. Nettverkene satser på å ansette egne prosjektledere. Alle kommunene med unntak av en er inkludert i nettverkene: Midtre-Namdalen, Ytre Namdal (fylkesovergripende), Indre Namdal (under etablering), Innherredsnettverket og Nidaros (fylkesovergripende).

22. Generelt skorter det på kompetanse og ressurser i mange kommuner. En del kommuner mangler god nok fagkompetanse på sentrale fagområder. Generelt mangler kommunene ressurser og i alt for liten grad har de muligheter for å jobbe utadretta mot næringsutøvere og brukere. Flere kommuner har imidlertid initiert mobiliseringsarbeid.

Interkommunalt samarbeid innen landbruk er utviklet i deler av fylket. I Midtre Namdal samarbeider 4 kommuner om felles landbrukskontor. Kontoret har et felles politisk styre som rapporterer til kommunestyrene. Innherred samkommune som består av Verdalen og Levanger kommuner har også felles landbrukskontor.

23. Landbruksavdelingen deltar i KS-prosjektet "Livskraftige kommuner". Kontakten med KS er god og en koordinert satsing er etablert i bioenergisprosjektet.

24. Viser til rapportering på pkt. 2, 8, 11 og 20 for å se omtale om rovvilt, kommuneretta arbeid, arbeid med vannområder og kompetansesenterfunksjonen.

Resultatområde 26 Jord- og landskapsressurser

Viser til underpunkter til resultat område 26.

26.1 Jordvern og kulturlandskap

25. For å nå målet om redusert omdisponering av dyrka jord, stansing av gjengroing og ivaretagelse av miljøverdier i kulturlandskapet er det behov for konkrete tiltak og endra virkemiddelbruk. De juridiske og økonomiske styringsredskapene må suppleres med informasjon og opplysning. Allmennheten og grunneiere må bevisstgjøres, holdningsskapende innsats må prioriteres, og innsatsen koordineres gjennom samhandling på tvers av fag og forvaltningsområder. Det henvises til tilrådingene i jordverngruppas rapport om at det må arbeides med å "Vinne hjertene for jordvernet".

Jordvernbrevet av 21.02.06 var viktig, men det er fortsatt behov for nye og fastere styringssignaler i form av lov, forskrift eller rundskriv, selv om det eventuelt skulle innføres en egen jordvernhjemmel. Det vil fortsatt være gjennom prosesser i medhold av plan- og bygningsloven at de store avveiningene mht jordvern vil foregå. Matvaresikkerhet og klimautfordringene aktualiserer i dag jordvernet ytterligere.

Fylkesmannen mener fortsatt at Rundskriv M4/2003 Om omdisponering og deling, bør gjennomgå i lys av det innskjerpede jordvernet, bosettingshensynet og næringsaspektet trekkes i dag svært langt i enkeltsaker i områder

uten spesielle utfordringer ifht bosetting/næring, og det gis dermed lempeligere håndtering av enkeltsaker enn tilsvarende gjennom plangrep. Nåløyet for dispensasjoner/jordlovssaker og reguleringsplaner som ikke er i tråd med overordnet plan bør mao bli trangere.

I forhold til ivaretagelse av sammenhengende jordbrukslandskap inkl beitelandskap bør rundskriv M4/2003 revideres. Av denne går det fram av kap. 7.2 at dyrka jord skal forstås som fulldyrka jord, overflatedyrka jord og gjødsla beite. "Gjødsla beite" bør i rundskrivet endres til "innmarksbeite", jf. Skog og landskaps markslagsdefinisjon. Gjødsla beite er ikke lenger et nyttet begrep verken i markslagssammenheng eller i tilskuddssammenheng. Jfr også gårdskart. Det gis for eksempel høyere tilskudd til ugjødslat innmarksbeite gjennom RMP. Begrepet "gjødslat beite" i rundskrivet er utdatert og villedende, og dermed krevende med hensyn til omdisponeringssaker. Ihht ny planlov skal "jordressursene, kvaliteter i landskapet og vern av verdifulle landskap og kulturmiljøer" sikres. Tydelig kommunikasjon om verdiene i jordbrukslandskapet er viktig for å unngå uheldig fragmentering av jordbrukslandskap, inkl. beitelandskap, dette er saker som over tid også blir krevende for vernet om fulldyrka jord.

26. Jordvernbrevet av 21.02.06, og de påfølgende St.prp.nr.1 har medført at landbruksforvaltningen i Nord-Trøndelag har formidlet et klart strengere jordvern enn tidligere. Fylkesmannen mener vi er i en god dialog med kommunene i plansammenheng, og vi prioriterer høyt tidlig og tydelig deltakelse i kommunale planprosesser. Vi ser imidlertid nå klart utfordringer med at mange kommuner mangler kompetanse eller har lite kapasitet ifht planlegging.

I tillegg til den vanlige høringsprosessen, sendes nå de fleste planer til en forhåndsvurdering, og landbruksmyndigheten påser her å varsle jordverninteressene tidlig. Det samme også

ved vanlige meldinger om planoppstart/planprogram. Jordvernet i Nord-Trøndelag utfordres i dag i hovedsak av veg og trafikksikkerhetstiltak (vegtiltak, breddeutvidelser, midtrekkverk, gang og sykkelveger), gjennom by og tettstedsutvidelser, samt ved lokalisering av næringsarealer. Landbruksdirektøren har en god dialog med Statens vegvesen og vi bringes nå tidlig inn i deres planarbeid.

Flere sentrale kommuner har nå kommuneplanens arealdel under revisjon, og landbruksdirektøren prioriterer høyt en tidlig, tydelig og aktiv deltakelse i disse prosessene.

27. Skei og Skeisnesset i Leka kommune fikk status som et av 20 utvalgte kulturlandskap i 2009. Informasjons- og motiveringsarbeid, etablering av regelverk, oppretting av avtaler og iverksetting av skjøtselstiltak har i løpet av året krevd betydelige ressurser. Arbeidet er nå godt i gang og oppslutningen fra kommunen og grunneierne er sterk. Alle jordbruksforetak, og de fleste med bolig- og fritidseiendommer innenfor området, har oppretta avtaler om skjøtsel. Alle midler som ble tildelt i 2009 er i kombinasjon med midler fra andre kilder (Riksantikvaren, kommunen, FMLA og brukernes egenandeler) disponert til tiltak og skjøtsel i området.

Et spesielt tiltak som har bidratt til positive holdninger og god oppslutning var gjennomføringa av en studietur til Vegaøyan verdensarvområde i august. Deltakere var grunneiere og representanter for kommunen på politisk og administrativt nivå, sammen med regional forvaltning for kulturminner, miljøvern og landbruk.

28. Tallene for 2009 foreligger ikke ennå. Nord-Trøndelag låg over flere år i snitt på ca 400 da årlig omdisponert dyrka jord. Det har vært krevende å få ned disse tallene, og vi har nå ligget på ca 350 da i året. Vi har god tro på at tallene for 2009 skal være lavere enn dette, men vi har trolig ikke klart å bidra med vår del av halveringsmålet.

26.2 Samfunnsplanlegging

29. Flere kommuner har nå vært igjennom eller er i gang med revisjon av kommuneplanverket sitt, men flere kommuner begynner også å ha delvis svært gamle kommuneplaner. Gjennomgående betyr landbruket mye for kommunene i Nord-Trøndelag, og dette gjenspeiles delvis også i det overordnede planverket. Fylkesmannen har løpende fokus på å bidra til å sette landbruket og landbrukets arealinteresser på den politiske dagsordenen i kommunene, samt sikre en god integrering av dette i de overordnede planprosessene.

Ved planprogram/utredningsprogram for planer som omfattes Forskrift om konsekvensutredninger, FOR 2009-06-26 nr 855, påser Fylkesmannen, i likhet med ved mindre planarbeider, å være tidlig og tydelig på det innskjerpede jordvernet og at alternativer må vurderes og utredes. Det er imidlertid stor forskjell på grundigheten i slike konsekvensutredninger.

Som oppfølging av St.meld. nr 25 (2002-2003) Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand er det gjennomført en prosess med forslag om vern av skog på Statskog sine eiendommer og frivillig vern på privat

grunn. Et samla verneforslag er nå ligger nå til behandling i Miljøverndepartementet. I tillegg foregår det fortløpende vurderinger av nye verneområder basert på innspill for skogeierne. Med de områder som nå ligger til behandling i departementet og gitt at de blir vedtatt ved Kgl. Res., så vil verneomfanget ligge på i størrelsesorden 5 % av produktiv skog i fylket. Dette vil da være et skogvern som ligger noe over det omfang forskningen har anbefalt som et minimum. Sammen med skogforvaltningens egne systemer for bevaring av biologisk mangfold vil dette gi et godt grunnlag for en bærekraftig forvaltning biologisk mangfold og naturtyper i skog.

30. Landbruksavdelingen:

Bruk og nytta av data fra Geovekst og Norge Digitalt hos landbruksavdelingen. Landbruksavdelingen bruker mest gårdskart, ortofoto og flybilder.

Landbruksregister, AK -tilskudd. Gårdskartene med arealtallene er grunnlaget for landbruksregisteret, og beregning og kontroll av AK tilskudd. I forbindelse med bygningsplanlegging brukes gårdskartene for å lage situasjonsplaner.

SMIL og RMP midler. Kart og bilder nyttes i forbindelse med planlegging av SMIL tiltak lokalt i kommunene og til kontroll av arealene i forbindelse med søknadsforvaltninga hos landbruksavdelingen. Likeså er kart og bilder grunnlaget for godkjenning og kontroll av arealer som innvilges tilskudd til RMP. Dette er både erosjonsutsatt arealer, innmarksbeiter og kulturminner.

DNs Naturbasen, viser naturtyper og slåtteeenger av høy verdi som vi har tatt i bruk og som vi ønsker skal kunne kobles sammen med gårdkartet.

Jordsmonnkart. Jordsmonnkart brukes for å få opplysninger om mulighetene for dyrking av gras og korn.

Beitekart. Disse kartene brukes for å få oversikt over hvor det beites, av hvilke dyr, omfang, taps % og setre i drift.

NGI og NVE. Kart fra NGI brukes for å vise utbredelse av kvikkleirearealer og fra NVE for undersøke farene for flom.

Arealforvaltning, jord- og konsesjon lov. Gårdskartene er sentrale for å vise markslag, arealer og eiendomsgrenser i lovforvaltninga.

Skogbruksplanlegging og VBase. Ortofoto og flybilder er utgangspunktet for skogbruksplanlegginga, planlegging og kartlegging av ulike driftsveger i skogbruket, fra de enkleste driftsveger veger til bilveger.

Laserscanning. Det er nettopp kommet laserscanna kart for deler av fylket. Høydegrunnlaget er vesentlig mer nøyaktig enn tidligere. Disse dataene vil gi oss et bedre grunnlag for planlegging. Aktuelle tema er her planlegging av bygninger, hydroteknikk/erosjonsforebyggende tiltak, veger og skogbruksplaner.

Ressursrapportering

Resultatområde	FMNT		Sum	
	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.
Resultatområde 21	566	45	566	45
Resultatområde 22	112	0	112	0
Resultatområde 23	69		69	0
Resultatområde 24	171		171	0
Resultatområde 25	101		101	0
Resultatområde 26	146		146	0
Sum:	1165	45	1165	45

Resultatområde 31 Tilsyn og forvaltningsoppgaver på utdanningsområdet

Fylkesmannen vurderer oppdraget knyttet til resultatområde 31 som utført i samsvar med de forutsetninger som er gitt.

31.1 Tilsyn og oppfølging av regelverk

Fylkesmannen vurderer oppdraget knyttet til resultatområde 31.1 som utført i samsvar med de forutsetninger som er gitt. Alle planlagte tilsyn er gjennomført.

I 2009 har embetet brukt systemrevisjon som metode ved tilsyn. Kompetansen innen denne metoden er god og stadig økende.

Avdelingen ser et behov for bedre kompetanse om lover og forskrifter i opplæringssektoren i fylket. I arbeidet med å heve kompetansen har vi benyttet ulike metoder og tilnærminger, som for eksempel konferanser, kurs, nettverksarbeid, rektormøter og veiledning i små grupper og til enkeltpersoner.

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag har en samlet ressursbruk på tilsyn på 120 ukeverk i 2009. Av dette ble det brukt 24 ukeverk på gjennomføringen av felles nasjonalt tilsyn.

Vi hadde i 2008 en ressursbruk på 95 ukeverk. Avdelingen hadde en økt aktivitet i høsthalvåret 2009, da vi fikk tilsatt to medarbeidere i engasjementsstillinger med ett års varighet.

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag har i løpet av 2009 gjennomført 8 tilsyn med kommuner som skoleeiere. I tillegg har vi gjennomført det nasjonale tilsynet etter føringer gitt av Utdanningsdirektoratet. Alle disse tilsynene har vært planlagte tilsyn.

I 2009 ble det ikke gjennomført hendelsesbaserte tilsyn knyttet til opplæringsloven eller privatskoleloven. Vi har imidlertid utført forberedelsene til tre hendelsesbaserte tilsyn etter opplæringsloven. Vi kontaktet skoleeierne pr. brev, innhentet div. dokumentasjoner og gjennomførte flere møter med de aktuelle skoleeierne. Praksis ble endret etter veiledning fra Fylkesmannen, og behovet for å opprette tilsynssaker falt bort.

Tema for tilsynene vi har gjennomført, har vært tilpasset opplæring, spesialundervisning, voksnes rett til grunnskoleopplæring og forsvarlig system jf. §13-10.

Det er totalt gitt 22 avvik ved tilsynene. Det har vært avvik ved alle tilsynene, men ved fire av tilsynene er det ikke gitt avvik knyttet til forsvarlig system.

Kommunene har tatt imot vårt tilbud om veiledning i etterkant av selve tilsynet. I de kommende tilsynene vil vi også tilby veiledning.

Fylkesmannen har i tilsynsarbeidet i 2009 hatt utstrakt bruk av observatører. Dette med tanke på kvalitetssikring, kompetanseheving og som et tiltak for å redusere sårbarhet ved ev. sykdom.

Observatørrollen gir ansatte som ikke har erfaring med tilsyn, kompetanse. Videre skal observatørene gjennom kollegaveiledning, styrke avdelingen som en lærende organisasjon.

Observatøren har deltatt i alt forberedende arbeid til tilsynet, han er til stede under intervjuene, deltar i sluttmøtet, og bidrar i veiledningen.

Tilsyn gir Fylkesmannen nyttig informasjon om tilstanden i sektoren.

Vår erfaring er at kommunene i fylket fortsatt er positive til tilsyn, og at de prioriterer arbeidet med å lukke avvikene. Det har så langt ikke vært behov for pålegg om å lukke avvik.

Vi har videre god erfaring med tilsynsteam sammensatt av både juridisk og pedagogisk kompetanse.

Vi har gjennomført dialogmøter i forkant av formøtet til tilsynet. Dialogmøtene har gitt oss informasjon om kommunen generelt, og sektoren spesielt og har vært nyttig i arbeidet med selve tilsynet.

Opplæringsloven inneholder mange rettslige standarder og gir rom for mye skjønn, dette gjelder ikke minst § 8-2, der detaljerte regler har blitt erstattet av en mer kortfattet og skjønnsbasert reguleringsform. Dette skaper utfordringer for embetene, både når vi skal gi veiledning generelt, og som tilsynsmyndighet.

Et analyseteam gjennomfører risiko – og sårbarhetsanalyser før valg av tilsynsobjekt. I dette arbeidet legges følgende til grunn

- GSI
- eksamensresultater, nasjonale prøver, elevundersøkelsene (Skoleporten)
- KOSTRA
- observasjoner gjort gjennom samtaler, besøk, avisoppslag mm
- om kommunen har hatt tilsyn tidligere
- innhentet info fra andre resultatområder som 31.2 og 32.2

Gjennom tilsyn og annen kontakt med kommuner og fylkeskommunen etterspørres kompetanse/veiledning i lover og forskrifter. I 2009 har vi hatt sekvenser om lover/forskrifter i følgende sammenhenger der Fylkesmannen er ansvarlig eller delansvarlig for arrangementet:

- 3 konferanser om ny vurderingsforskrift
- KS-samling med informasjon om forsvarlig system
- Skolelederkonferanse med fokus på forsvarlig system og vurdering
- Rådmannssamling med informasjon om ny vurderingsforskrift
- Samling for PP-ledere med fokus på ny veileder om spesialundervisning og ny vurderingsforskrift
- Samling for rektorer ved private grunn- og videregående skoler med fokus på ny vurderingsforskrift, ny veileder om spesialundervisning og regelverk rundt eksamen

Dessuten har avdelingen bidratt i andre sammenhenger hvor regelverk har vært tema, som bl.a.

- Rektormøter med fokus på ny vurderingsforskrift
- Undervisning av studenter på Høgskolen i Nord-Trøndelag med fokus på forvaltningslov, offentlighetslov, barnehagelov og opplæringslov
- Veiledning etter sluttmøter ved tilsyn
- Veiledning til enkeltpersoner og kommuner etter behov

Fylkesmannen mener at behovet for informasjon/veiledning om lover/forskrifter er stort. Dette bekreftes gjennom at informasjon og veiledning etterspørres, og vi har mange deltakere på de ulike samlingene. Gjennomføringen av dette punktet vurderes som god.

Fylkesmannen har sjekket alle skoler i forhold til §8-2 i Opplæringsloven. På Utdanningsdirektoratets liste over skoler som ser ut til å bryte Stortingets forutsetning om pedagogisk forsvarlig opplæring, sto det 6 skoler. Tre skoler hadde veldig små differanser (< 0,2), og vi valgte å ikke sette i gang spesielle tiltak. Ved gjennomgangen av data viste det seg at ingen skoler brøt loven. To skoler hadde feilregistrert i GSI, og den ene skolen hadde endring i elevtallet etter 1. oktober.

Tilsynsoversikt utdanningsområdet

	Tilsynsobjekt	Tema/Myndighetskrav	Avvik	Merknad	Pålegg	Metode	Kommenter
FMNT					■		
FMNT	Værum private oppvekstsenter	Privatskoleloven § 5-2 tredje ledd, jf. § 3-4	Værum private oppvekstsenter har ikke et forsvarlig system for å ivareta elevens gruppedeling ihht privatskoleloven § 5-2 tredje ledd og § 3-4.		■	Systemrevisjon	
FMNT	Verran kommune	Oppl.loven § 13-10 andre ledd, jf. § 8-2	Verran kommune har ikke et forsvarlig system for å ivareta elevenes gruppedeling ihht		■	Systemrevisjon	

			opplæringslovens § 13-10 annet ledd og § 8-2.				
FMNT	Grong kommune	Oppl. loven § 13-10 andre ledd, jf. § 8-2	Grong kommune har ikke et forsvarlig system for å ivareta elevens gruppedeling ihht opplæringsloven § 13-10 annet ledd og § 8-2.		■	Systemrevisjon	
FMNT	Namdalseid kommune	Oppl. loven § 13-10 andre ledd, jf. § 8-2	Namdalseid kommune har ikke et forsvarlig system for å ivareta elevens gruppedeling ihht opplæringsloven § 13-10 annet ledd og § 8-2.		■	Systemrevisjon	
FMNT	Mosvik kommune	Opplæringsloven § 1-3 femte ledd, kap. 5, § 13-10 annet ledd	Avvik nr. 1 Mosvik kommune har ikke et forsvarlig system for å vurdere og følge opp lovkravene til tilpasset opplæring og spesialundervisning. Avvik nr. 2 Mosvik kommune sikrer ikke at enkeltvedtak om spesialundervisning er i samsvar med lovkravene. Avvik nr. 3 Mosvik kommune sikrer ikke at sakkyndige vurderinger er i samsvar med lovkravene. Avvik nr. 4 Mosvik kommune sikrer ikke at individuelle opplæringsplaner (IOP) og halvårsrapporter er i samsvar med lovkravene i opplæringsloven.		■	Systemrevisjon	
			Avvik nr. 1 Namsskogan kommune har ikke et forsvarlig system for å vurdere og følge opp lovkravene til tilpasset opplæring og spesialundervisning. Avvik nr. 2				

FMNT	Namsskogan kommune	Opplæringsloven § 1-3 femte ledd, kap. 5, § 13-10 annet ledd	Namsskogan kommune sikrer ikke at enkeltvedtak om spesialundervisning er i samsvar med lovkravene. Avvik nr. 3 Namsskogan kommune sikrer ikke at sakkyndige vurderinger er i samsvar med lovkravene. Avvik nr. 4 Namsskogan kommune sikrer ikke at individuelle opplæringsplaner (IOP) er i samsvar med lovkravene i opplæringsloven.		■	Systemrevisjon	
FMNT	Høylandet kommune	Opplæringsloven § 1-3 femte ledd, kap. 5, § 13-10 annet ledd	Avvik nr. 1 Høylandet kommune sikrer ikke at sakkyndige vurderinger er i samsvar med kravene i opplæringsloven. Avvik nr. 2 Høylandet kommune sikrer ikke at enkeltvedtak om spesialundervisning er i samsvar med kravene i opplæringsloven. Avvik nr. 3 Høylandet kommune sikrer ikke at individuelle opplæringsplaner (IOP) og halvårsrapporter er i samsvar med lovkravene i opplæringsloven.		■	Systemrevisjon	
FMNT	Vikna kommune	Opplæringsloven § 1-3 femte ledd, kap. 5, § 13-10 annet ledd	Avvik nr. 1 Vikna kommune har ikke et forsvarlig system for å vurdere og følge opp lovkravene til tilpasset opplæring og spesialundervisning. Avvik nr. 2 Vikna kommune sikrer ikke at individuelle opplæringsplaner (IOP) og		■	Systemrevisjon	

			halvårsrapporter er i samsvar med lovkravene i opplæringsloven.			
FMNT	Leka kommune	Opplæringsloven § 1-3 femte ledd, kap. 5, § 13-10 annet ledd	Avvik nr. 1 Leka kommune har individuelle opplæringsplaner (IOP) og halvårsrapporter som ikke er i samsvar med lovkravene i opplæringsloven.		■	Systemrevisjon
FMNT	Namsos kommune	Opplæringsloven § 1-3 femte ledd, kap. 5, § 13-10 annet ledd	Avvik nr. 1 Namsos kommune sin saksbehandlingstid i forbindelse med enkeltvedtak om spesialundervisning, er ikke i samsvar med lovkravene. Avvik nr. 2 Namsos kommune har individuelle opplæringsplaner (IOP) som ikke er i samsvar med lovkravene i opplæringsloven. Avvik nr. 3 Namsos kommune gir ikke pedagogisk-psykologiske tjenester som er i samsvar med lovkravene til saksbehandlingstid.		■	Systemrevisjon
FMNT	Steinkjer kommune	Opplæringsloven § 4A-1, § 4A-2 og § 4A-4	Avvik nr. 1 Steinkjer kommune sikrer ikke at enkeltvedtak om spesialundervisning er i samsvar med lovkravene. Avvik nr. 2 Steinkjer kommune sikrer ikke at sakkyndige vurderinger er i samsvar med lovkravene. Avvik nr. 3 Steinkjer kommune sikrer ikke at individuelle opplæringsplaner (IOP) og halvårsrapporter er i samsvar med lovkravene i opplæringsloven.		■	Systemrevisjon
			Avvik nr. 1 Inderøy			

FMNT	Inderøy kommune	Opplæringsloven § 4A-1, § 4A-2 og § 4A-4	kommune har ikke et system som tilfredsstiller lovkravet i opplæringsloven §4A-4 første ledd, jf. §13-10 annet ledd. Avvik nr. 2 Inderøy kommune sikrer ikke at individuelle opplæringsplaner (IOP) er i samsvar med reglene om forsvarlig saksbehandlingstid etter forvaltningsloven.		■	Systemrevisjon
------	-----------------	--	--	--	---	----------------

31.2 Klagesaksbehandling

Fylkesmannen vurderer oppdraget knyttet til resultatområdet 31.2 som utført i samsvar med de forutsetninger som er gitt.

Fylkesmannen har behandlet flere klager på enketvedtak i 2009 enn i 2008.

På området spesialundervisning har Fylkesmannen behandlet 13 klagesaker som ble sendt tilbake til kommunene for ny behandling. Fylkesmannen har ikke fått disse sakene tilbake for ny behandling. Disse 13 klagesakene er ikke ført opp i tabellen.

		Type klage	Medhold/Delvis medhold	Avslag	Sum
FMNT	Klage i grunnskolen	Spesialundervisning	33	3	36
FMNT	Klage i grunnskolen	Skyss	2	14	16
FMNT	Klage i grunnskolen	Skolested	2	5	7
FMNT	Klage i grunnskolen	Delvis hjemmeundervisning		1	1
FMNT	Klage i grunnskolen	Spesialundervisning voksne		1	1
FMNT	Klage i grunnskolen	Eksamen sidemål		1	1
FMNT	Klage i grunnskolen	Fritak sidemål		1	1
FMNT	Klage i grunnskolen	Klage på lærer - § 9a	1		1
FMNT	Klage i grunnskolen	Standpunktarakter	3	29	32
FMNT	Klage i forbindelse med spesialpedagogisk hjelp til barn under opplæringspliktig alder	Tildeling av ressurser		1	1

31.3 Grunnskolens informasjonssystem (GSI)

Fylkesmannen vurderer oppdraget knyttet til resultatområde 31.3 som utført i samsvar med de forutsetninger som er gitt.

Fylkesmannen har kontrollert årets innrapporterte data i GSI. Vi synes fortsatt at kvaliteten på GSI-tallene er bra, og at de er nyttige i tilsynsarbeidet og i vår generelle tilstandsvurdering i grunnskolesektoren.

Fylkesmannen inviterte kommunene til informasjonsmøte om GSI. I møtet ble det informert om årets innsamling av GSi-data, og i tillegg ble rapporteringsfunksjonene i GSI gjennomgått.

Vi har brukt flere indikatorer fra GSI i tilsynsarbeidet, både i risiko -og vurderingsanalyser og i forberedelsene av tilsynene. GSI- indikatorene er sammen med Skoleporten og KOSTRA-tallene sentrale i vårt analysearbeid.

Vi leverte egen rapport til Utdanningsdirektoratet om gruppestørrelse 1. april, se også resultatområde 31.1.

31.5 Eksamen og nasjonale prøver

Nasjonale prøver og eksamener ble gjennomført slik de skulle i henhold til forskrifter, læreplaner og andre sentralt gitte retningslinjer.

Informasjon og veiledning på dette området har foregått på flere måter, bl.a. fylkesmannens nettside, veiledning på telefon og i møter med skoleeiere/skoleledere.

Samlet ressursbruk for Fylkesmannens arbeid med nasjonale prøver og eksamen var i 2009 på 45 ukeverk.

Deltagelsen på nasjonale prøver har vært høy i Nord-Trøndelag. Sammenlignet med landet for øvrig har fylket vårt en lavere prosent mht. "fritak og ikke deltatt". Slik har tendensen vært de siste tre årene. Vi ser imidlertid at nasjonale prøver for 5.årstrinn høsten 2009, har en økning i fritaksprosenten.

Fylkesmannen har et analyseteam som utarbeider risiko- og sårbarhetsanalyser i forbindelse med tilsynsarbeidet vårt. Da benyttes resultater fra de nasjonale prøvene og eksamen. I tillegg gjennomfører vi dialogmøter med skoleeiere i forkant av tilsynene. På disse møtene er blant annet resultater på nasjonale prøver ett av temaene som tas opp. Vi utarbeider også statistikk på hver enkelt kommune/skoleeier over resultatene på skriftlig eksamen og nasjonale prøver i grunnskolen. Dette er også grunnlagsmateriale som benyttes i forbindelse med tilsynsforberedelsene våre og fortløpende vurderinger.

Særskild Rapportering	JA	NEI	Øvrige kommentarer
1. Benytter embetet informasjonen som fremkommer ved avvikling av prøver og eksamener i tilsynsarbeidet?	X		

Særskild Rapportering	Spesifiser dersom avvik fra landsgjennomsnittet totalt eller på enkeltprøver)	Spesifiser dersom stor variasjon mellom skoleeiere innad i fylket	Vurdering av årsak til avvik	Beskrivelse av tiltak over skoleeiere med høy andel elever med fritak
2. Hvor stor andel av elevene har fått fritak fra deltakelse på nasjonale prøver	Gjennomsnittlig fritaksprosent i fylket ligger under landsgjennomsnittet totalt og på alle enkeltprøver.	Vi ser at det er en del variasjoner mellom kommuner på ulike prøver. Den største variasjon finner vi på 5. trinn. Variasjon innad i fylket: NPENG05 0,0-12,5% fritak NPENG08 0,0-16,7% " (1 elev) NPLES05 0,0-14% " (6 elever) NPLES08 0,0-13,5% " (5 elever) NPREG05 0,0-9,1% " (4 elever) NPREG08 0,0-1,6% "	I Nord-Trøndelag har vi mange små kommuner med få elever. I flere kommuner som har fritak over 4% skyldes det at en eller to elever utgjør store prosenter i forhold til et relativt lite antall elever totalt.	Nord-Trøndelag har ikke høy fritaksprosent. Det er tatt opp med skoleeierne på dialogmøter som gjennomføres i forkant av tilsyn.

31.7 Tilskuddsforvaltning

Fylkesmannen forvalter ulike statlige tilskudd, og følger retningslinjene til hver tilskuddsordning. Dette innebærer å gjennomføre formalia – og rimelighetskontroll av tilskuddssøknader. Fylkesmannen utfører også kontroll på tilskuddsordninger som forvaltes av Utdanningsdirektoratet. Dette gjelder Kap 225 post 60 Tilskudd til landlinjer og Kap 225 post 63 Tilskudd til samisk i videregående opplæring.

Kap 225 post 60

Tilskudd til landslinjer

Fylkesmannen har mottatt søknader fra Meråker videregående skole, Grong videregående skole og Ole Vig videregående skole for 2009. Steinkjer videregående skole hadde ikke elever på dette tilbudet i 2009. Søknadene ble kontrollert og gjennomgått før de ble videresendt til Utdanningsdirektoratet for videre behandling.

Kap 225 post 63

Tilskudd til sørsamiske studiehjemler

Fylkesmannen har mottatt søknader fra Ole Vig videregående skole, Grong videregående skole og Steinkjer videregående skole for 2009. Søknadene ble kontrollert og gjennomgått før de ble videresendt til Utdanningsdirektoratet for videre behandling.

Tilskudd til samisk i grunnopplæringa – innenfor det samiske forvaltningsområdet

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag overtok denne tilskuddsordningen fra Fylkesmannen i Finnmark i 2009. Vi har vurdert rimeligheten i søknadsbeløpets størrelse sett i forhold til tidligere års søknadsbeløp m.m. Det ble ikke foretatt stikkprøvekontroll på denne ordningen i 2009.

Tilskudd til samisk i videregående opplæring

Fylkesmannen mottok søknader med elevlister fra tre videregående skoler i fylket (Grong, Steinkjer og Ole Vig) Søknadene ble kontrollert og gjennomgått før de ble videresendt til Utdanningsdirektoratet for videre behandling.

Kap 225 post 64

Tilskudd til grunnskoleopplæring for barn og unge i statlige asylmottak

Fylkesmannen har kontrollert at søknadene var fullstendig utfylt med de opplysninger som retningslinjene til ordningen krever. I tillegg er søknadene sjekket opp mot beleggslister fra UDI. Ved avvik mellom navneliste i søknad og beleggslistene, ble UDI Midt-Norge kontaktet for å søke i sine registre etter disse personene. Fylkesmannen fant det ikke påkrevet med stikkprøvekontroll i 2009.

I de nye retningslinjene som ble gjort gjeldende fra 01.01.09, står det under punkt 3: ”Dersom ungdom mellom 16-18 år kun deltar på deler av grunnskoleopplæringen, skal det trekkes en prosentvis andel av satsen etter faktisk opplæring.” For å kontrollere og beregne riktig tilskuddssats for elevene i denne gruppen, måtte Fylkesmannen ta en ekstra kontakt med de kommunene som kunne bli omfattet av denne beregningsregelen. Det hadde vært en fordel for saksbehandlingen av tilskuddsberegningen om søknadsskjemaet hadde en egen rubrikk der kommunen fylte ut prosentandel grunnskoleopplæring for elevene i alderen 16-18 år.

Vi viser for øvrig til tertialrapporteringen til Utdanningsdirektoratet gjennomført for 2009

Kap 225 post 64

Tilskudd til leirskoleopplæring

Fylkesmannen har kontrollert at søknadene var fullstendig utfylt med de opplysninger som retningslinjene til ordningen krever. Vi har også kontrollert elevlister og fakturaer. Fylkesmannen viser for øvrig til tertialrapporteringen om omfanget av tilskuddet.

Resultatområde 32 Oppgaver for økt kvalitet i grunnopplæringen

Fylkesmannen vurderer oppdraget knyttet til resultatområde 32 som utført i samsvar med de forutsetninger som er gitt.

32.2 Kompetanseutvikling

Fylkesmannen vurderer oppdraget knyttet til resultatområde 32.2 som utført i samsvar med de forutsetninger som er gitt.

Total ressursbruk på kompetanseutvikling: 38 ukeverk.

I alt 6 kommuner har i 2008 deltatt i etterutdanning i lesing.

Verran kommune: Malm skole og Folla skole med til sammen 8 påmeldte lærere, og alle fullførte kurset.

Mosvik kommune: Mosvik skole med 4 påmeldte lærere, og alle fullførte kurset.

Grong kommune: Grong barne- og ungdomsskole, Harran oppvekstsenter og Bergsmo oppvekstsenter med til sammen 7 påmeldte lærere, og tre har fullført.

Overhalla kommune: Hunn skole, Overhalla barne- og ungdomsskole og Øysletta skole med til sammen 5 påmeldte lærere, og alle har fullført kurset.

Namsskogan kommune: Namsskogan skole og Trones oppvekstsenter med til sammen 4 påmeldte lærere, og alle fullførte kurset.

Frosta kommune: Frosta skole med tilsammen 46 påmeldte, og alle fullførte kurset.

Fylkesmannen har kontrollert at skoleeiere har rapportert i det elektroniske rapporteringsprogrammet på kompetanseutvikling for 2008.

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag fikk tildelt kr. 2.466.000,- til finansiering av vikarmidler til lærere på videreutdanning innenfor denne ordningen. 48 studieplasser var tildelt på bestemte studier, mens vi hadde 66.000,- til andre fag. Vi mottok søknader på omtrent det dobbelte. Vi tildelte 48 frikjøpte studieplasser, og 1 studieplass på andre fag, til lærere i Nord-Trøndelag. Ved rapportering etter studiestart var det 1 lærer som hadde trukket seg. Disse vikarmidlene ble trukket inn, og konvertert over på etterutdanning (jf brev fra Utdanningsdirektoratet av 19.10.09).

Fylkesmannen har lagt opp til drøftinger med partene (jf Strategien Kompetanse for kvalitet) og har diskutert prosess og prioriteringer både med hensyn til videre- og etterutdanning i Nord-Trøndelag. I det partssammensatte forumet har representanter fra følgende institusjoner/organisasjoner vært representert: Høgskolen i Nord-Trøndelag, KS Nord-Trøndelag, Norsk skolelederforbund i N-T, Skolenes landsforbund N-T, Utdanningsforbundet og Norsk Lektorlag N-T.

Fylkesmannen brukte mye tid på veiledning til skoleeierene om søknadsprosessen. Gjennom perioden med tildeling av studieplasser, var det tett kontakt mellom Fylkesmannen og skoleeierne for å sikre at vi gjorde de riktige prioriteringene i forhold til skoleeiers ønsker. Ettersom vi også fikk muligheten til å bytte studieplasser med de andre embedene, og etter hvert fikk tilgang til et nasjonalt restetorg, så ble det behov for ytterligere kontakt for å få kjennskap til det maksimale antallet studieplasser de hadde økonomisk ramme til å ta imot, og hvilke fag de ønsket å prioritere. Vi mener dette var nyttig tidsbruk mht. å få ei god måloppnåelse på dette oppdraget.

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag fikk i første omgang tildelt kr 4.624.000,- til etterutdanning av lærere i grunnopplæringa, og kr 1.877.000,- til etterutdanning av aktører i fag- og yrkesopplæringa. Etter drøftinger med partene ble det besluttet å tildele fullt ut på søknader som søkte innenfor de prioriterte områdene, samt at 20% av midlene ble benyttet til etterutdanning innenfor området lesing. I september kom det en ekstratildeling på begge etterutdanningsordningene. I dialog med partene ble det besluttet at vi skulle følge samme prioriteringer som tidligere.

Viser for øvrig til tertialrapportering til Utdanningsdirektoratet gjennomført for 2009.

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag har høsten 2009 hatt prosjektlederansvaret for det regionale **GNIST**-samarbeidet. Det ble etablert et regionalt partnerskap med deltakere fra alle de sentrale partene med unntak av student-/elevorganisasjonene der vi ikke har klart å få med noen representanter.

GNIST-arbeidet er organisert som et *prosjekt* med det regionale partnerskapet som styringsgruppe og med en arbeidsgruppe bestående av en representant fra arbeidstakerorganisasjonene (Utdanningsforbundet), en fra KS samt en fra Høgskolen i Nord-Trøndelag sammen med prosjektleder fra Fylkesmannen. Det har vært gjennomført ett møte i styringsgruppa samt 2 møter i prosjektgruppa høsten 2009. Mye av arbeidet så langt har vært knyttet til gjensidig *utveksling av informasjon* (oppdatering) samt *koordinering* av allerede igangsatte tiltak - alle med ulike arbeidsgrupper. Arbeidet med koordinering har vært nødvendig og viktig!

32.3 Skoleporten

Fylkesmannen vurderer oppdraget knyttet til resultatområde 32.3 som utført i samsvar med de forutsetninger som er gitt.

Fylkesmannens arbeid med den nye Skoleporten har vært knyttet til opprettelse av nye passord og veiledning i bruk av ulike rapporteringsfunksjoner. Vi har også hatt brukerstøtte- og veiledningsfunksjon til UBAS.

Egen samlet ressursbruk for arbeidet med Skoleporten: 5 ukeverk

Særskild Rapportering	J	NEI	Spesifiser dersom avvik	Øvrige kommentarer
1. Har embetet oppdatert brukerstøtte- og veiledningsfunksjon?	X			
2. Benytter embetet Skoleporten på en formålstjenlig måte i tilsynsarbeidet?	X			Alle tilgjengelige data i Skoleporten brukes i tilsynsarbeidet. Indikatorer fra Skoleporten brukes både i arbeid med risiko- og sårbarhetsanalyse, i forberedelse av tilsynet og i gjennomføring av tilsynet.
3. Brukes Skoleporten i lokal kvalitetsvurdering?	X			Fylkesmannen bruker data i skoleporten i arbeidet med lokal kvalitetsvurdering. Skoleporten har i løpet av siste året blitt mer oppdatert, og det skjer en raskere publisering på enkelte områder. Dette har ført til økt bruk av Skoleporten i kommunene og fylkeskommunen.

4. Innspill fra embetet til forbedringer av Skoleporten:

Vi ønsker at publisering av resultatene av brukerundersøkelser, herunder elevundersøkelsen og eksamenskarakterer publiseres raskere.

32.4 Erfarings- og kunnskapsinnhenting

Fylkesmannen vurderer oppdraget knyttet til resultatområde 32.4 som utført i samsvar med de forutsetninger som er gitt.

Kap. 226, post 21

Forsøk med nytt arbeidslivsfag på ungdomstrinnet.

Fylkesmannen har bistått Utdanningsdirektoratet i utvelgelsen av forsøksskoler i Nord-Trøndelag. I tillegg til at de utvalgte skolene skulle speile mangfoldet av skoler i fylket (størrelse, distrikt/by), valgte vi følgende kriterier for utvelgelsen: geografisk spredning (sør-, midt-, nord-del), mulighet for samarbeid med annen skole, næringsstrukturen i kommunen i fht. sysselsetting, rekruttering og kompetanse, og godt begrunnede søknader som viste sterk lokal forankring i eksisterende planverk.

32.5 Tiltak innen tilpasset opplæring og spesialundervisning – kap 230.01

Fylkesmannen vurderer oppdraget knyttet til resultatområde 32.5 som utført i samsvar med de forutsetninger som er gitt.

Fylkesmannen har veiledet og informert kommunene, fylkeskommunen og private skoler om lovforståelse når det gjelder tilpasset opplæring og spesialundervisning/spesialpedagogisk hjelp.

Fylkesmannen har deltatt på samlinger og møter hvor det er blitt orientert om aktuelle spørsmål knyttet til tilpasset opplæring og spesialundervisning/spesialpedagogisk hjelp.

Fylkesmannen har gjennomført tilsyn med seks kommuner på området opplæringsloven kap. 5 med unntak av §§ 5-7, 5-8 og 5-9.

Resultatområde 38 Tilsyn og forvaltning på barnehageområdet

38.1 Tilskuddsforvaltning

Fylkesmannen vurderer oppdraget knyttet til 38.1 som utført i samsvar med resultatkravet.

Fylkesmannen har behandlet søknader om statlige tilskudd uten ugrunnet opphold slik:

Ordinært driftstilskudd, utbetalt til kommunene:

- Forskudd, utbet. i januar
- Avregning, samt tilskudd jan.-juli utbet. i mars
- August-desember utbet. i juli

Tilskudd til barn med nedsatt funksjonsevne og tilskudd til å bedre språkforståelsen for minoritetsspråklige barn i førskolealder er utbetalt.

Skjønnsmidler: Vi har utbetalt tilskudd i tre omganger. Kommunene etterspør ofte informasjon og veiledning vedr. skjønnsmidlene.

Tilskudd til nyankomne flyktningers barn: To saker i år.

Investeringstilskudd og tilskudd til faste plasser i midlertidige lokaler ble utbetalt fortløpende. Enkelte kommuner har sendt saker til Fylkesmannen vedlagt ufullstendige søknader. Det har forsinket saksbehandlingen av søknadene.

- 13 søknader om investeringstilskudd
- 1 søknad om faste plasser i midlertidige lokaler

Oversikt over antall saker vedr. åpning/endring:

- 7 åpningsmeldinger
- 149 endringsmeldinger

Enkelte kommuner rapporterer til Fylkesmannen om vansker med å få inn årsregnskap for ikke-kommunale barnehager til rett tid. Det kan se ut som om det er regnskapskontorenes kapasitet som er begrunnelsene for forsinkelsene.

Spørreskjema for 2009 hadde kommunenes tilskuddsforvaltning som ett av temaene. Med utgangspunkt i svarene fra kommunene på spørreskjema 2009 og andre opplysninger om kommunen, er det gjennomført kontroll etter retningslinjene for hver enkelt ordning. På bakgrunn av bl.a. kommunenes svar på spørreskjemaet, ble det gjennomført skriftlig tilskuddskontroll med 6 kommuner. Fylkesmannen har mottatt svar fra 5 av de 6 kommunene.

Fylkesmannen har mottatt mange endringsmeldinger, og det kan være en mulig konsekvens av at Nord-Trøndelag har full barnehagedekning. Enkelte kommuner rapporterer om mange endringsmeldinger pga skifte av barnehageplass innad i kommunen

Rapporter vedr. tilskuddskontroll blir sendt Kunnskapsdepartementet i egen sending, jf. telefonsamtale med KD 15.02.10.

38.2 Klagesaksbehandling

2 klagesaker i 2009:

Type klage:

Forskrift om likeverdig behandling av barnehager i forhold til offentlige tilskudd

Medhold/Delvis medhold: Begge klagerne ble gitt medhold.

Klagesaksbehandling barnehageloven med forskrifter

		Type klage	Medhold/delvis medhold	Avslag
FMNT	Klage etter barnehageloven med forskrifter	Forskrift om likeverdig behandling av barnehager i forhold til off. tilskudd, § 6	2	

38.3 Informasjon og veiledning

Fylkesmannen vurderer oppdraget knyttet til 38.3 som utført i samsvar med resultatkravene.

Ut fra lokale behov og nasjonale barnehagepolitiske målsettinger har Fylkesmannen vurdert hvilke behov det var spesielt aktuelt å informere og veilede om. Det årlige spørreskjemaet til kommunene gir viktig kunnskap for å kunne kartlegge de behov kommunene har i forhold til informasjon og veiledning. Det samme gjelder resultat fra tilsyn.

Fylkesmannen har aktivt informert og veiledet kommunene som barnehagemyndighet om barnehageloven m/forskrifter på ulike arenaer og gjennom ulike kanaler.

- Spørreskjema til kommunene 2009 og påfølgende Tilstandsrapport 2009 og Fagrapport 2009
- Fylkesmannens hjemmeside
- Fagnettverk (hvor 9 kommuner deltar)
- Dialogmøter med kommunene
- Kontakt med kommunene via epost/telefon og ulike møter

Tiltak som er iverksatt for å informere og veilede barnehageeiere (offentlige og private):

- Spørreskjema til kommunene 2009 og påfølgende Tilstandsrapport 2009 og Fagrapport 2009
- Fylkesmannens hjemmeside
- Fagnettverk (hvor 9 kommuner deltar)
- Dialogmøter med kommunene
- Samling for kommunene 15.01. - 16.01.09 (Tema var bl.a. sammenheng og samarbeid barnehage-skole, læring.)
- Barnehagekonferansen 2009 (Tema var sammenheng og samarbeid barnehage-skole, med fokus på lesing.)

Tiltak som er iverksatt for å informere og veilede i forbindelse med forskrift om likeverdig behandling av barnehager i forhold til offentlige tilskudd:

- Spørreskjema til kommunene 2009 og påfølgende Tilstandsrapport 2009
- Fylkesmannens hjemmeside
- Møter/kontakt med enkeltkommuner
- Fagnettverk (hvor 9 kommuner deltar)
- Regelverksamling med kommunene 24.04.09. Tema: økonomisk likeverdig behandling). 13 kommuner deltok på samlinga.

Enkelte kommuner formidler til Fylkesmannen at arbeidet med økonomisk likeverdig behandling er krevende mht kapasitet (ressurser og kompetanse).

38.4 Tilsyn

Fylkesmannen vurderer oppdraget knyttet til 38.1 som utført i samsvar med resultatkravet.

Spørreskjema til kommunene hadde i 2009 tilsyn som ett av temaene. Vi fikk skriftlig tilbakemelding på kommunenes rutiner vedr. kommunens rolle som barnehagemyndighet i forhold til §§ 10, 16, 17 og 18. Kommunenes svar er fulgt opp på ulike måter og inngår som en del av avdelingens risiko- og sårbarhetsanalyser mht. utvelgelse av tilsynsobjekt på barnehageområdet.

Det er gjennomført tre tilsyn etter systemrevisjonsmetoden og ett hendelsesbasert, skriftlig tilsyn.

Resultat fra enkelte tilsyn har vist at det er behov for videre satsing på kunnskap om barnehageloven m/forskrifter.

Tilsynsoversikt barnehageområdet

	Tilsynsobjekt	Tema/Myndighetskrav	Avvik/Funn	Frist for lukking av avvik	Pålegg	Merknad	Ressursbruk	Komme
FMNT	Namsskogan kommune	Barnehageloven § 16 jf. §§ 17 og 18	Ikke avvik		■			Systemrevisjon

FMNT	Namdalseid kommune	Barnehageloven §§ 10 og 4, fjerde ledd			■			Hendelsesbaser tilsyn, ikke avsl
FMNT	Grong kommune	Barnehageloven § 16, jf. §§ 17 og 18	1 avvik fra barnehageloven § 16, jf. § 18	01.09.2009	■	Avviket er lukket		Systemrevisjon
FMNT	Vikna kommune	Barnehageloven § 16, jf. §§ 17 og 18	1 avvik fra barnehageloven § 16, jf. §§ 17 og 18	30.01.2010	■	Avviket er lukket		Systemrevisjon

Resultatområde 39 Oppgaver for økt kvalitet i barnehagen

Med utgangspunkt i lokal kunnskap om barnehagesektoren og embetsoppdraget fra Kunnskapsdepartementet, blir det på nyåret utarbeidet et spørreskjema som sendes alle kommunene i fylket. Svarprosenten er tilnærmet 100 %. Disse svarene er et viktig utgangspunkt for det videre arbeidet på barnehageområdet. Spørsmålene i dette skjemaet tar utgangspunkt i embetsoppdraget for barnehagesektoren, og svarene fra kommunene gir god kunnskap som fylkesmannen kan legge til grunn for sitt arbeid. Spørreskjema er ett av fylkesmannens viktigste redskap for å kunne arbeide i henhold til embetsoppdraget. Stoff som vi mener er av interesse, og som kan gi nyttig informasjon til andre kommuner, ble presentert i "Tilstandsrapport 2009" eller "Fagrappport 2009". Fylkesmannen har fått tilbakemeldinger om at kommunene benytter disse rapportene i sitt arbeid i sektoren.

Hvert år arrangeres tre ulike konferanser som har tema nært knyttet opp til embetsoppdraget. (Barnehagekonferansen i mars, Uke 42 som er en fortsettelse av et Interregsamarbeid mellom Jämtland, Sør- og Nord-Trøndelag og Røstadkonferansen på Høgskolen i Nord-Trøndelag i november). Disse konferansene er godt etablert og blir regnet med av fagmiljøene i kommuner og barnehager, og er derfor en god arena for å nå ut til mange. Mange interessenter i sektoren samarbeider om å gjennomføre disse konferansene (Høgskolen i Nord-Trøndelag, KS, Utdanningsforbundet, Fagforbundet og Fylkesmannen).

I forkant av tilsyn med kommunen som barnehagemyndighet og/eller kommunen som skoleeier møtes Fylkesmannen og kommunene til et dialogmøte. I dette møte blir bl.a. aktuelle tema om barnehagesektoren drøftet.

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag har positiv erfaring med bruk av nettverk i arbeidet med ulike satsingsområder. Det er etablert fag- og administrative nettverk mellom ulike barnehager, kommuner, fylker og på tvers av landegrensene.

39.1 Tilgjengelig barnehage tilbud

Fylkesmannen vurderer oppdraget knyttet til 39.1 som utført.

Gjennom spørreskjema, veiledning, dialog og møter med kommunene har Fylkesmannen bidratt til at alle kommunene har oppfylt den lovfestede retten til barnehageplass i 2009.

Fylkesmannen har spesielt fulgt med kommuner som var usikre på om de nådde målet om full barnehagedekning.

Fylkesmannen har behandlet over 100 endringsmeldinger (som tilsvarer 184 nye barn i barnehagene) og 7 meldinger om nyetableringer (154 nye barn i barnehage).

Etter Fylkesmannens vurdering vil flere kommuner få utfordringer med å opprettholde de eksisterende barnehageplassene. Mange små kommuner vil være særlig sårbare pga. nedgang i barnetallet.

39.2 Kompetanseutvikling og rekruttering

Fylkesmannen vurderer oppdraget knyttet til 39.2 som gjennomført.

Ressurser: 31 ukeverk

Fylkesmannen har samlet kunnskap om kvalitetsutvikling i fylket via rapporter, tidligere spørreskjema til kommunene og tilbakemeldinger fra barnehagene. Spørreskjema 2009 hadde spørsmål som bidro til å identifisere behov for tiltak for å opprettholde og videreutvikle kvaliteten i barnehagen.

På bakgrunn av kunnskap om barnehagesektoren i Nord-Trøndelag ble det utarbeidet en Fagrappport 2009 som ble lagt ut på Fylkesmannens hjemmeside. Rapporten bidrar til erfaringsspredning mellom kommunene. Andre interessenter kan også hente kunnskap om barnehagesektoren i fylket.

På bakgrunn av nasjonale føringer og opplysninger innhentet bl.a. fra spørreskjema 2008 og 2009 ble det iverksatt følgende tiltak for å opprettholde og videreutvikle kvaliteten i barnehagen:

- Samling for kommunene 15.01. - 16.01.09 (Tema var bl.a. sammenheng og samarbeid barnehage-skole, læring)
- Barnehagekonferansen 2009 (Tema var lesing i barnehagen)
- Kurs i pedagogisk dokumentasjon (tema likestilling, barns medvirkning, fysisk miljø)
- Erfaringsutveksling i MOPEDA-nettverket (MulighetsOrientert Pedagogisk Arbeid i barnehagen, nettverk med ca. 20 barnehager. Tema har vært barns medvirkning, likestilling m.m.)
- Fagnettverket (9 kommuner har vært representert)
- Konferansen "Uke 42" (Tema: "Barnehagen - en demokratisk møteplass for utvikling og læring", to-dagers konferansen var en oppfølging av de to Interregprosjektene mellom Jämtland, Sør- og Nord-Trøndelag. Konferansen var åpen for alle kommunene. 10 kommuner var representert fra Nord-Trøndelag, 105 deltakere fordelt på 10 private og 25 kommunale barnehager (34 og 71 personer).)
- Røstadseminaret 2009 (Tema: likestilling, samisk kultur, pedagogisk dokumentasjon m.m.)

Fylkesmannen har bistått KD med gjennomføringen av to konferanser i 2009:

- Nasjonal barnehagekonferanse 2.06. - 3.06.09
- Konferanse for demonstrasjonsbarnehagene 29.09.09

Strategi for kompetanseutvikling i barnehagesektoren 2007-2010

22 av 24 kommuner søkte om kompetansemidler. Fylkesmannen har informert om, behandlet søknader og tildelt midler til kommunene i tråd med Kompetansestrategien. Fylkesmannen mottok søknader fra 21 kommuner innen søknadsfristen. 6 kommuner leverte felles søknad. 1 kommune søkte etter fristen. Den totale søknadsummen fra kommunene var i overkant av kr 1.500.000 (Nord-Trøndelag fikk tildelt kr. 861.000,-). Alle kommunene som søkte, fikk tildelt midler. Tildelingen ble gjort på bakgrunn av:

- Kommunens søknad m/kompetanseplaner.
- Antall barn i barnehagene.
- Et grunnbeløp på kr 10.000,- pr kommune.

De fleste kompetansetiltakene hadde styrere og pedagogiske ledere som målgruppe. Mange av de øvrige ansatte har også deltatt på enkeltkurs og lignende. Både offentlige og private barnehageansatte har deltatt på de ulike kompetansetiltakene. Kun et fåtall av kommunene rapporterer om deltakelse fra skole, PPT, politikere m.m. 21 av 22 kommuner leverte rapport innen rapporteringsfristen. Det er sendt puring til 1 kommune.

2 av fylkets 24 kommuner søkte ikke om kompetansemidler i 2009. Disse kommunene var heller ikke representert på den felles konferansedagen i 2009. Dette er to av de minste kommunene i Nord-Trøndelag med henholdsvis en og to kommunale barnehager (til sammen 43 barn). Disse kommunene vil også bli fulgt opp videre i 2010.

Fylkesmannens vurdering av særskilte utfordringer på rekrutteringsområdet:

I Nord-Trøndelag har det vært god tilgang på førskolelærere. Dette har bl.a. ført til at flere førskolelærere har startet egne barnehager, både familiebarnehager og ordinære barnehager. 28,6 % av familiebarnehagenes eiere består av førskolelærere som selv driver barnehagen.

I 2009 har imidlertid kommuner i deler av fylket meldt om at det til ledige stillinger som styrer og pedagogisk

leder, var langt færre søkere enn tidligere år. Dette kan på sikt indikere en eventuell framtidig mangel på utdannet personale.

Pr. 15.12.08 var det registrert 9 dispensasjoner fra utdanningskrav som styrer eller pedagogisk leder. Disse var i andre deler av fylket enn det som ble beskrevet ovenfor.

Fylkesmannen har lagt til rette for kvalitetsutvikling i barnehager med samiske barn på følgende måter:

- Samiske spørsmål har vært tema på to nettverkssamlinger i Region Nord (hvor Sametinget også deltar)
- Fylkesmannen har fått bedre kjennskap til det samiske miljøet i Nord-Trøndelag bl.a. ved å delta på sørsamisk barnehage- og skolekonferanse våren 2009 og samisk barnehage- og skolekonferanse høsten 2009
- I samarbeid med Sametinget ble det etablert nettverk for barnehager med sørsamiske barn, høsten 2009

I samarbeid med Fylkesmannen i Nordland og Høgskolen i Nord-Trøndelag ble det utarbeidet en kursrekke. 11 personer deltar, og første del ble gjennomført høsten 2009.

39.3 Andre satsingsområder

Fylkesmannen vurderer oppdrag knyttet til 39.3 som utført i samsvar med oppdrag og resultatkrav.

Fylkesmannen har veiledet, informert om og koordinert sentralt initierte tiltak i nasjonale strategiplaner og på særskilte satsingsområder i forhold til kommunen som barnehagemyndighet. Ut fra lokale forhold ble følgende aktiviteter gjennomført:

- Innhenting av opplysninger om særskilte strategier og satsingsområder via spørsmålene i det årlige spørreskjemaet til kommunene (inneholdt bl.a. spørsmål om likestilling, mobbing, minoritetsspråklige barn i barnehage m.m.)
- Erfaringsspredning ved hjelp av Tilstandsrapport 2009 og Fagrapport 2009
- Informasjon på hjemmesiden
- Nettverk og konferanser (NAFO og likestilling)

Handlingsplan for likestilling i barnehage og grunnopplæring 2008-2010

Fylkesmannen har bidratt til økt kompetanse om likestilling i barnehagen ved:

- Spørreskjema til kommunene 2009 og påfølgende Tilstandsrapport 2009 og Fagrapport 2009
- Informasjon på Fylkesmannens hjemmeside
- Nettverk (mellom barnehager)

Likestilling var tema på årets Røstadseminar - Samarbeid med forskningsmiljøet ved Høgskolen i Nord-Trøndelag.

I 2009 valgte vi å bruke midlene som ble gitt til arbeid med likestilling i barnehage (kr 78.000,-), på følgende måte:

- Deltakelse på ulike konferanser med tilknytning til likestillingsarbeid i barnehage.
- Lokalt utviklingsarbeid/nettverk mellom barnehager.

Lokalt utviklingsarbeid/nettverk med tema likestilling i barnehagen:

- 5 representanter fra barnehager i Nord-Trøndelag har deltatt på kurs i pedagogisk dokumentasjon med tema likestilling, og de har rapportert om sine erfaringer.
- Nettverk med tema rekruttering av menn i barnehagen (5 barnehager, 4 private og 1 kommunal barnehage, 2 kommuner)
- Nettverk med tema likestilling i det praktiske arbeidet i barnehagen (4 barnehager, 3 private og 1 kommunal barnehage, 2 kommuner)

Fylkesmannen har gjort demonstrasjonsbarnehagene og rekrutteringsteamet kjent for kommunene i Nord-Trøndelag via hjemmesiden, via Fagrapport 2009, nettverk m.m.

I Tilstandsrapport 2009 presenterte fylkesmannen aktuell statistikk om likestillings-situasjonen i nord-trønderske barnehager når det gjaldt antallet mannlige og kvinnelige ansatte.

Likeverdig opplæring i praksis! Strategi for bedre læring og større deltakelse av språklige minoriteter i barnehage, skole og utdanning 2007-2009.

De 247 minoritetsspråklige barna i fylket er spredt på 17 kommuner og 72 barnehager.

Fylkesmannen har bidratt med erfaringsspredning og annen kompetanseheving på følgende måter:

- Deltatt i NAFO-prosjekt 2009
- Fagdag for barnehageadministrasjonene med tema minoritetsspråklige barn i barnehage

Manifest mot mobbing 2009-2012:

Årets spørreskjema (se også 39.1) til kommunene inneholdt spørsmål om mobbing. Fagrapport 2009 inneholder stoff om mobbing.

Andre tema i følge embetsoppdraget m.m.:

Fylkesmannen har bidratt til oppmerksomhet om aktuelle tema som barn med nedsatt funksjonsevne og andre barn med spesielle behov, samarbeid mellom barnehage og skole, andre former for samarbeid (mellom høgskolen og Fylkesmannen, mellom andre forskningsmiljø og Fylkesmannen, mellom kommuner og barnehager), universell utforming, barnehageloven og rammeplanen i spørreskjema til kommunene. Stoff om disse temaene er bl.a. presentert i Tilstandsrapport 2009 og Fagrapport 2009.

Ressursrapportering

Resultatområde	FMNT		Sum	
	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.
Resultatområde 31	157	50	157	50
31.1 Tilsyn og opp	80	40	0	0
31.5 Eksamen og na	35	10	0	0
Resultatområde 32	25	55	25	55
32.2 Kompetanseutv	8	30	0	0
32.3 Skoleporten	5		0	0
Resultatområde 38	53	0	53	0
38.1 Tilskuddsforv	20	0	0	0
38.2 Klagesaksbeha	8	0	0	0
38.4 Tilsyn	12	0	0	0
Resultatområde 39	49	9	49	9
Landsdekkende oppgaver			0	0
Sum:	284	114	284	114

Barne- og likestillingsdepartementet

Resultatområde 42 Familierett

Antall henvendelser om råd og veiledning vedrørende barnelova, er redusert etter at barnefordelingssakene ble overført til det ordinære rettssystem. Det innebærer at om ikke partene kan bli enige om en privatrettslig avtale om fks. fast bosted og samvær kan saken avgjøres i tingretten. Det mottas svært få saker om reisekostnader ved samvær og stadfesting av foreldreavtaler. Saker knyttet til meklingsfeltet ble fra 01.01.08 overført til Bufetat, noe som betyr at vi 2009 ikke har hatt noen slike saker til behandling.

42.1 Ekteskapsloven

Fylkesmannen innvilget 268 søknader om separasjon og 223 søknader om skilsmisse i 2009.

Vi mottok ingen søknad om inngåelse av ekteskap før fylte 18 år i 2009.

Vi mottok tre klager over folkeregisterets avslag på utstedelse av prøvingsattest. To av disse vedtakene ble stadfestet, mens ett ble omgjort.

42.3 Barneloven

Fylkesmannens oppdrag etter barnelova, er begrenset til behandling av saker om reisekostnader ved samvær og stadfesting av foreldreavtaler. Det er behandlet en sak om reisekostnader, og to saker om stadfesting av foreldreavtale.

42.5 Veiledning og informasjon

Antall henvendelser om råd og veiledning er redusert, etter at hovedmengden av saker etter barneloven ble overført til domstolene. Det er imidlertid en del henvendelser knyttet til ferier og høytider, og det dreier seg da i hovedsak om samværsordninger.

42.2 Anerkjennelsesloven

Fylkesmannen mottok og godkjente 18 utenlandske skilsmisser i 2009.

Resultatområde 44 Familievern

Det er ikke gjennomført tilsyn ved familievernkontorene i 2009. Det er ambisjoner om å gjennomføre to tilsyn i løpet av 2010. Departementet har kommet med forslag til retningslinjer for tilsyn ved disse kontorene, og det anbefales at Fylkesmennene gjennomfører tilsyn etter de nye retningslinjene.

Det er ikke mottatt klager fra brukere av familievernkontorene.

Resultatområde 45 Barnevern

Barneverninstitusjoner

Fylkesmannen erfarer at beboerne på institusjonene i fylket har en økende bevissthet angående sin klagemulighet ved tvangsvedtak. Ved tilsynsbesøkene ønsker mange av ungdommene å snakke med tilsynet, og det ble gjennomført 83 samtaler med beboere i løpet av årets tilsynsbesøk. Påklagde tvangsprotokoller har hatt en økning fra 14 i 2008 til 38 i 2009, det vil si en økning på vel 70 %. Vi har pr i dag ikke tilstrekkelig kunnskap om hva som er grunn for dette. Det kan være en økende kunnskap hos institusjonene om regelverket angående tvangsprotokoller, men det kan også være at det av ulike årsaker utøves tvang i økende grad. Fylkesmannen vil trekke fram viktigheten av at det miljøterapeutiske arbeidet ved institusjonene planlegges og gjennomføres på en slik måte at det må brukes minst mulig tvang. Fylkesmannen vil som tilsynsmyndighet følge nøye med i den videre utviklingen i 2010. Systemrevisjonene ved institusjonene viser at beboerne har anledning til medvirkning, noe vi ser som et tegn på at institusjonene tar den delen av omsorgsansvaret på alvor. Når det gjelder politiattester viser gjennomført systemrevisjon at det er avvik. Institusjonene har et lovpålagt ansvar for å sørge for at alle som arbeider ved institusjonen har levert politiattest før tilsetting. Dette vil tilsynet fortsatt ha fokus på i 2010.

Kommunale barneverntjenester

Fylkesmannen opplever i kontakt med kommunene at barneverntjenestene tilstreber å gi en god og relevant hjelp til barn som lever i vanskelig omsorgssituasjon. De interkommunale løsningene er godt etablert, og Fylkesmannen erfarer at det fører til økende rettsikkerhet overfor brukerne av tjenestene. En kommune er gått ut av interkommunalt samarbeid, slik at 17 av 24 kommuner nå er lagt til interkommunale løsninger. Fylkesmannen gjennomførte tilsyn med 3 kommuner i forhold til hvordan de sikret evaluering og oppfølging av hjelpetiltak etter barnevernloven. Vi fant avvik i alle 3 kommunene. Ut fra dette vil Fylkesmannen i 2010 arrangere en fagdag for fylkets barnevernansatte der tiltaksplaner er tema. Ved registrering gjort av BLD høsten 2009, kommer det fram

at Nord-Trøndelag fortsatt er det fylket med færrest antall ansatte i sett i forhold til antall saker de arbeider med. Dette synliggjøres også for Fylkesmannen gjennom at flere kommuner har økende fristoverskridelser, både når det gjelder gjennomgang av meldinger og gjennomføring av undersøkelser. Det totale antallet stillingshjemler i den kommunale barneverntjenesten har ikke økt i samsvar med økende arbeidsmengde. I 2009 har i tillegg flere kommuner hatt store vansker med å dekke opp stillingshjemlene. Dette viser at kommunene har en utfordring i forhold til å rekruttere og beholde kompetansen, og tilsynsmyndigheten ser dette som en stor utfordring for kommunene i forhold til å holde god kvalitet på oppgavene som skal utføres. Det vises for øvrig til mer detaljert tallmateriale ved rapportering til BLD 15. mars 2010.

45.1 Tilsyn med barneverninstitusjoner og oppfølging av og tilsyn med den kommunale barneverntjenesten

Fylkesmannen fører ved utgangen av 2009 tilsyn med 8 institusjoner, med til sammen 14 avdelinger.

Fylkesmannen har i 2009 hatt tilsyn med følgende institusjoner:

Aleris Ungplan avdeling Meråker, Bakkan bokollektiv (privat), Håndtverkgården a/s (privat, Rostad Ungdomsheim (privat), Karienburg Ungdomsheim (statlig), Spillumheimen barneverninstitusjon (statlig) og Stjørdal Ungdomssenter (statlig). Såmmårfjøsbakken (privat). I og med at Såmmårfjøsbakken ikke har hatt beboere, er ikke vanlig tilsyn gjennomført der, med Fylkesmannen har vært på et besøk. Hver avdeling regnes her som en tilsynsenhet.

Fylkesmennene i Finnmark, Troms, Nordland, Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag foretok en kartlegging av flytting blant beboere på barneverninstitusjoner i de 5 fylkene i oktober/november. Kartleggingen viste at ca $\frac{3}{4}$ av barna hadde en akseptabel situasjon, men at mange hadde flyttet flere ganger etter de kom inn under offentlig omsorg. Hele 12 % hadde flyttet 5 til 8 ganger. Barne- og likestillingsdepartementet ble orientert om kartleggingen.

Individtilsyn

Alle planlagte og lovpålagte tilsyn er gjennomført. Det er avlagt 38 individtilsyn, hvorav 17 uanmeldte. Fylkesmannen i Nord-Trøndelag har i 2009 fått Aleris-avdeling i Meråker som ny tilsynsenhet. Tilsynsansvaret ble overført til Nord-Trøndelag fra Sør-Trøndelag i mars 2009, ettersom Aleris sin avdeling i Meråker ble godkjent som en selvstendig enhet. Det er foretatt 4 lovpålagte tilsyn der i 2009.

Fylkesmannen har ikke gjennomført tilsyn med beboere i godkjent hybel, da ingen slike er registrert godkjent av Bufetat så langt.

Ved individtilsynene har vi tatt kontakt med samtlige av de tilstedeværende beboerne for å høre den enkeltes syn på institusjonsoppholdet, og for å informere om tilsyn. Det er i 2009 gjennomført 83 samtaler med beboere i institusjonene. Fylkesmannen har ikke foretatt kartlegging av antall samtaler tidligere år.

Fylkesmannen har ved behov bistått institusjonenes ansatte og beboere med veiledning og råd i både faglige og juridiske spørsmål. Eksempelvis om bestemmelser i rettighetsforskriften og barnevernloven, og hva som inngår i utøvelse av omsorgsansvaret. Ved noen henvendelser har vi bedt institusjonene ta kontakt med omsorgskommune eller Bufetat for nærmere veiledning. Det har vært tatt kontakt med beboere og ansatte ved institusjonene ved behandling av klager fra beboerne.

Systemrevisjoner

Det er utført systemrevisjon i 7 institusjoner. Ved 5 av institusjonene var beboernes mulighet for medvirkning tema for systemrevisjonen. Revisjonen ble gjennomført med intervju av beboere, intervju av ansatte og dokumentgjennomgang. Det ble ikke funnet avvik eller gitt merknader ved disse 5 institusjonene. Ved 2 institusjoner var politiattester tema for systemrevisjonen. Ved en av institusjonene ble det gitt avvik, ingen merknader. Ved den andre ingen avvik, ingen merknader.

Bruk av tvang

Fylkesmannen kontrollerte til sammen 211 tvangsprotokoller i 2009, til sammenligning var antallet 122 i 2008. Vi har pr i dag ikke tilstrekkelig kunnskap om hva som ligger bak den store økningen. Det kan være økt kunnskap i institusjonene angående regelverket ved tvangsbruk, men det er også mulig at det utføres tvang i større grad.

Fylkesmannen opplever at flere av institusjonene har dårlige rutiner i forhold til å melde fra om

tvangsprotokollene er påklaget av beboerne eller ikke. Dette har økt Fylkesmannens oppmerksomhet mot institusjonenes håndtering av beboernes medvirkningsmulighet og klageadgang. Usikkerhet om tvangsbruken påklages/ikke påklages medfører forlenget saksbehandlingstid, noe Fylkesmannen finner beklagelig for beboerne. Dette er et stadig tilbakevendende tema i Fylkesmannen sin kontakt med institusjonene det gjelder. Vi ser at det går ut over beboernes rettsikkerhet når saksbehandlingstida av de påklagde tvangsprotokollene forlenges unødige på grunn av manglende opplysninger. Fylkesmannen har gitt råd til institusjonene om de krav som stilles til utfylling av tvangsprotokoller, og har i flere tilsynsrapporter påpekt manglende kunnskaper om dette hos ansatte i flere institusjoner. Dette vil vi også legge vekt på ved tilsyn i 2010.

Klager fra beboere

Fylkesmannen har mottatt til sammen 38 klager fra beboerne på institusjonene. Disse behandles i samsvar med rettighetsforskriftens bestemmelser. I 2008 ble det behandlet 14 klager, mot 8 klager i 2007. Vi opplever en økende bevissthet blant beboerne angående sin mulighet til å klage, og vi mottar også telefoniske henvendelser fra enkelte beboere.

Viser for øvrig til ”Årsrapport om tilsyn på barnevernområdet” som sendes Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet innen 15. mars 2010.

2. Tilsyn og oppfølging av den kommunale barneverntjenesten

Fylkesmannen har gjennomgått de innkomne slutførte kontrollskjema fra kommunene. Halvårsrapporter er blitt sendt til Barne- og likestillingsdepartementet, og Fylkesmannen har utarbeidet egne oversikter på fristoversittelser i saksbehandlingen. Fylkesmannen rapporterer nærmere om tilsyn i årsrapport til BLD på eget skjema innen 1. mars 2010.

Systemrevisjon

Det ble gjennomført systemrevisjon med barneverntjenesten i 3 kommuner. Tema for revisjonen var § 4.5 etter lov om barneverntjenester. Det ble funnet avvik i alle tre kommunene, ingen merknader ble gitt. Fylkesmannen skal følge opp tilsynet med nye kommunebesøk i de tre kommunene i 2010. Det er også planlagt å holde en kursdag for alle barneverntjenestene i juni, der tiltaksplaner og oppfølging av hjelpetiltak er tema.

Klagesaker

Fylkesmannen mottok 25 klager på barneverntjenesten. Av dette var 14 klager/beklagelser på kommunens behandling av konkrete saker, og 11 var klager på enkeltvedtak.

Når Fylkesmannen mottar beklagelser, enten på kommunene eller institusjonene, behandles de etter barnevernloven § 2-3 og rettighetsforskriften § 26. Før Fylkesmannen tar stilling til klagen, oversender vi dem til kommunen for en redegjørelse av saken. Etter vi har mottatt redegjørelsen behandles saken. Fylkesmannen kan da i kraft av sin rolle som tilsynsmyndighet påpeke forhold som ikke er i samsvar med lov eller forskrift.

Viser for øvrig til ”Årsrapport om tilsyn på barnevernområdet” som sendes til Barne-, og likestillings- og inkluderingsdepartementet innen 15. mars 2010 for en nærmere redegjørelse omkring klagesaker.

Annet

Det ble i 2009 etablert en ”barn og unge-gruppe” ved embetet, der ansatte fra Avdeling oppvekst og utdanning og Avdeling sosial, helse og barnevern er med. Felles prosjekt i 2009 var å arrangere konferanse om kjønnslemlestelse. Dette samarbeidet fortsetter i 2010, og et sentralt tema vil være statens modellkommunesatsing for utsatte barn i alderen 0-6 år. Fylket har i dag 6 kommuner med i forsøket, og Fylkesmannen vil være med å bidra til at dette kan utvides til flere kommuner. Dette arbeidet knyttes opp mot Bufetat lokalt, regionalt og sentralt og vil være en av avdelingens satsingsområder i 2010.

Fylkesmannen er representert i ”Samarbeidsforum for utsatte barn og unge i Nord-Trøndelag”. Forumet arrangerte en tverrfaglig konferanse med tema ”Barns uttrykk – vår utfordring” i april 09, med 80 deltagere. Planlegging av konferanse i april 2010 er i gang med tema knyttet til ungdom, utviklingsvansker og rusbruk.

Viser for øvrig til punkt 45.3

45.2 Fritak for taushetsplikt

Fylkesmannen behandlet 11 saker om fritak for taushetsplikt. Det ble gitt fritak i alle saker. I 2 av sakene ble det ikke gitt innsyn i saksdokumenter på grunnlag av profesjonsrettet taushetsplikt etter helselovgivningen.

45.3 Kompetansetiltak/Informasjonsvirksomhet

har mottatt henvendelser om råd og veiledning fra enkeltpersoner, kommuner og institusjoner. Henvendelsene fra privatpersoner har merkbart økt når barnevern i perioder har vært tema i media. Når det gjelder kommunenes henvendelser vil vi trekke fram omfattende juridiske og barnevernfaglige dilemmaer som enkeltkommuner møter relativt sjelden og henvendelser fra nytilsatte som har behov for veiledning ved saksbehandling. Ved rådgivning til kommunene er det vist til "Veileder om barnevernets rolle ved mistanke om vold og overgrep under samvær" i aktuelle saker, det vises også til de andre veilederne og rutinehåndbøkene som finnes for tjenesten.

Fylkesmannen organiserer et fagnettverk for de 12 kommunale barnevernlederne i fylket, og det er i 2009 avholdt 4 nettverksamlinger for barnevernlederne. En av samlingene ble lagt til besøk ved Barnehuset og Barnevernvakta i Trondheim. Fylkesmannen har prioritert å gi informasjon om internkontrollforskriften og veiledere utarbeidet i 2006 overfor nyansatte ledere i barneverntjenestene. Fylkesmann Inge Ryan deltok ved en av nettverkssamlingene. Lovendringene som trådte i kraft i 2009 har vært ett av temaene ved nettverksmøtene.

Det har vært avholdt meglingsamtaler i en sak mellom to kommuner. Saken kom til løsning uten tvistebehandling med gjennomføring av meglingsmøte som Fylkesmannen tok initiativ til overfor partene.

I april arrangerte Fylkesmannen og Bufetat i samarbeid en todagers konferanse for barnevernansatte i kommunene. På grunn av stor økning i antall akutt plasseringer i 2008 ble akuttbehandling etter lov om barneverntjenester valgt som gjennomgående tema. Temaet ble belyst med eksterne og interne forelesere fra blant annet politi, advokatfirma, BUP, barneverntjenester og Fylkesnemnda. Etter konferansen har Fylkesmannen gjennomført en kartlegging av akuttsaker og bakgrunnen for sakene. Kartleggingen gav ikke noe tydelig bilde av bakgrunn for akuttavgjørelser, men kommunene har meldt fra om at fokus på temaet har ført til større bevissthet om hva som kreves for å anvende akuttparagrafene etter barnevernloven.

Det vil i 2010 bli arrangert barnevernkonferanse på høsthalvåret, og erfaringene fra 2009 tilsier at det også da legges opp til ett tema som blir grundig belyst. Ved systemrevisjoner i 2009 fant tilsynet avvik i 3 kommuner angående barnevernloven § 4-5, oppfølging av hjelpetiltak. Ut fra dette planlegger Fylkesmannen i 2010 å arrangere et dagskurs med temaet for kommunene.

45.4 Biologisk opphav

45.6 Handlingsplan mot kjønnslemlesting

Fylkesmannen arrangerte en tverrfaglig konferanse om kjønnslemlestelse i samarbeid med Nord-Trøndelag Politidistrikt og Avdeling oppvekst og utdanning hos Fylkesmannen i Nord-Trøndelag. Dette for å bedre imøtekomme målet om økt koordinert samarbeid mellom offentlige etater og sektorer. Fylkesmannen var også medarrangør sammen med Barne-, ungdoms- og familieetaten Region Midt og Fylkesmannen i Sør-Trøndelag på en todagers regional konferanse med kjønnslemlestelse og tvangsekteskap som tema. Konferansene ble avholdt henholdsvis i norddelen og sørdelen av fylket. På denne måten ble det samlet oppnådd god deltagelse til konferansene fra Nord-Trøndelag. Barnevernansatte i Nord-Trøndelag var relativt lavt representert ved konferansene, noe som sees som en utfordring å forbedre ved eventuell konferanse i 2010.

Resultatområde 46 Universell utforming

Nord-Trøndelag fylke ble i 2009 valgt ut som et av flere pilotfylker for universell utforming etter en forutgående prosess med en felles søknad.

Arbeidet med å få på plass organiseringen, prosjektplan og ansettelse av prosjektleder ble gjennomført innen utløpet av året.

Fylkesmannen er representert både i styringsgruppe og prosjektgruppe.

Prosjektplanen beskriver som et av sine innsatsområder å øke kunnskapen om universell utforming på regionnivå.

Det er satt et forsterket fokus på universell utforming i de planer som blir behandlet i planutvalget hos Fylkesmannen og i utbyggingsprosjekt innenfor omsorgsplan 2015.

Av andre konkrete aktiviteter i 2009 i forhold til universell utforming kan nevnes:

- For å se på tilgjengelighet til valglokaler var tilgjengelighetskomiteen (TIK) på befarings i valglokaler i to kommuner. I rapport som ble sendt kommunene etter befaringsen ble det gitt innspill fra gruppene syn, hørsel, bevegelse, forståelse og miljø om hvordan universell utforming var ivaretatt i lokalene og i forbindelse med planer for valget i september.
- På Fylkesmannens og KS møte med kommunene om forberedelse til valget ble det informert om kravene til universell utforming. Det ble også delt ut relevante sjekklister og informasjonsmateriell.

Tilgjengelighetskomiteen foretok en befarings ved et hotell og utarbeidet en rapport til hotelledelsen om status ang universell utforming.

Resultatområde 48 Likestilling

Fylkestinget i Nord-Trøndelag vedtok i desember 2008 strategi for likestilling og mangfold. Det er nå satt ned styringsgruppe og arbeidsgruppe med regionale aktører for å innarbeide arbeidet med likestilling og mangfold i alle relevante arbeidsområder. Fylkesmannen er representert i begge gruppene.

Likestilling er sentralt i Nord-Trøndelag Bondelags prosjekt "Omdømme, rekruttering og utvikling", som har fått økonomisk støtte fra landbruksavdelingen. Det arbeides med bevisstgjøring av hvilke signaler landbruksnæringen sender ut og sammenhengen mellom signalene og rekruttering til næringa. Å synliggjøre mangfoldet blant næringsutøverne, med bl.a. å vise kvinners innsats og interesser er viktig. Arbeidet er i 2009 videreført i prosjektet "Landbruk på mange vis - bilder av bønder".

Steinkjer kommune har gjennomført et forprosjekt på aktivitet for å få i innarbeidet likestilling og mangfold i kommunen og landbrukskontorets arbeid. Det er utarbeidet planer for et hovedprosjekt som har fått støtte fra Landbruks- og matdepartementet.

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag deltok i oktober 2009 på kurset "Mangfold og likestilling i arbeidslivet - hvordan imøtekomme aktivitets- og rapporteringspliktene".

Fylkesmannen har arbeidet aktivt og målrettet for å fremme likestilling. På barnehageområdet har Fylkesmannen et godt samarbeid med høgskolen i Nord-Trøndelag. Deres forskningsprosjekt om likestilling i barnehagen har vært et viktig bidrag i likestillingsarbeidet i fylket. Fylkesmannen har også bidratt til opprettelse av flere nettverk med tema likestilling. Det er etablert to nettverk for menn i barnehagen, jf. hovedmål 3 i handlingsplanen, og to nettverk for et læringsmiljø i barnehagen som fremmer likestilling mellom gutter og jenter, jf. hovedmål 1 i handlingsplanen. Ellers har Nord-Trøndelag en av de tolv demonstrasjonsbarnehagene, og denne barnehagen benyttes i arbeidet med å rekruttere flere menn i barnehagesektoren.

Ressursrapportering

Resultatområde	FMNT	Sum	
	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	
Resultatområde 42	47	47	0
Resultatområde 44	1	1	0
Resultatområde 45	63	63	0

45.1 Tilsyn med ba	24	0	0
Resultatområde 46 og 48	12	12	0
Sum:	123	0	123

Justis- og politidepartementet

Resultatområde 51 Siviladministrasjon

51.2 Vergemålsloven

Fylkesmannen har desisert regnskaper for overformynderiene, samt hjelpevergeregnskap. Opplysninger i regnskapet som tyder på feil blir tatt opp med overformynderiene.

Vi har ikke foretatt noe formelt tilsyn i 2009, men vi har hatt møte med to overformynderi med tema regnskap og saksbehandling. Dessuten har vi etter forespørsel hatt møte med et kommunestyre og redegjort for hjelpevergesystemet, for å motivere medlemmene til å ta på seg oppgaven som hjelpeverge. Vi har ellers besvart mange henvendelser fra overformynderiene via telefon og e-post.

Vi har ikke hatt noen klagesak og heller ingen samtykkesak til behandling i 2009. Vi har godkjent at overformynderiets regnskap føres av kommunens regnskapskontor i ett tilfelle. Dessuten behandlet en sak om klage på en overformynders oppførsel, samt en sak om problemer med adressering av post til en hjelpetrequende.

Vi har ikke hatt noen samling for overformynderne i år. Dette hovedsaklig fordi Justisdepartementet for første gang inviterte alle overformynderne i landet til samling.

Oppgaver etter vergemålsloven

Embeter	Antall saker	Antall tilsyn
FMNT	1	0
Sum	1	0

51.3 Forliksrådene

51.4 Tilsynsråd for fengslene

Vi har ikke utført noe arbeid på dette området i 2009.

51.5 Tomtefestelov

Vi har ikke hatt noen sak til behandling i 2009. Vi besvarer en del henvendelser via telefon.

51.7 Kommunale politivedtekter

Vi hadde ingen saker på dette området i 2009.

51.8 Hundeloven

Resultatområde 52 Borgerrettigheter

52.1 Fri rettshjelp

Fylkesmannen behandlet 702 saker om fritt rettsråd i 2009. Av disse ble 23 avslått. Vi behandlet 20 søknader om fri sakførsel, hvorav 7 ble avslått.

52.3 Navneloven

Vi mottok 2 saker etter navneloven til klagebehandling i 2009. I den ene saken ble folkeregisterets vedtak stadfestet, i den andre fikk klageren medhold, og folkeregisterets vedtak ble omgjort.

Resultatområde 53 Forebyggende samfunnssikkerhet

53.1 Oversikt over regionale samfunnssikkerhetsutfordringer

Fylkesmannen har sammen med Fylkesmannen i Sør-Trøndelag ferdigstilt felles ROS-analyse for Trøndelagsfylkene. ROS-analysen har blitt presentert for kommuner og relevante regionale aktører.

I tillegg til å vise et revidert risikobilde for Trøndelagsfylkene, har analysen også konsentrert seg om 7 utvalgte hendelser med behov for samordning hva angår krisehåndtering. For disse hendelsene er det gjennomført en beredskapsanalyse hvor målsettingen har vært å se på eksisterende beredskapsplaner for evt. å finne mangler.

ROS Trøndelag 2009 er en overordnet analyse som må følges opp med revisjon av lokale analyser både i regional stat, kommunene, privat virksomhet og frivillige organisasjoner.

Det reviderte risikobildet omfatter både særskilte risikoområder, risikovirksomheter, konsekvenser av klimaendringer og kritisk infrastruktur samt samfunnsviktige funksjoner.

Fylkesmannen har arrangert samlinger for relevant personell i kommunene om innholdet i ny plan- og bygningslov der samfunnssikkerhet har vært et av temaene. Disse samlingene har bidratt også til å styrke egen kompetanse på området, og det samme har samlingen som DSB holdt i Stavern i november bidratt til. Det er ikke arrangert spesifikke kurs/seminarer i Nord-Trøndelag i forhold til samfunnssikkerhet/beredskap og ny plan- og bygningslov.

Klimatilpasning er lagt inn som et viktig tema i de beredskapstilsynene som vi har gjennomført i år, og Fylkesmannen har også et eget Klimapanel som skal sikre en omforent og god kompetanse på dette området der også beredkapsområdet hos oss er representert. Samtidig har klimatilpasning blitt lagt vekt på i dialogen med kommunene om deres arealplaner og klima- og energiplaner.

53.2 Risiko- og sårbarhetsanalyser

Dette punktet må ses i sammenheng med pkt. 53.1.

ROS Trøndelag 2009 vil aldri bli noe annet enn en oversiktsanalyse, og det er derfor vesentlig at både regional stat og kommunene m.fl. gjennomfører ROS-analyser som viser det lokale risikobildet. Alle kommuner i Nord-Trøndelag har gjennomført en eller flere ROS-analyser, også i forhold til disponering av arealer.

Nødvendig samordning av lokale ROS-analyser tas kontinuerlig ved besøk, møter, konsultasjoner mv.

53.3 Arealplanlegging

Arealplanlegging og samfunnssikkerhet

Fylkesmannen vurderte i 2009 alle innkomne reguleringsplaner, bebyggelsesplaner, forespørsler om forhåndsuttalelser, konsekvensutredninger, planprogram, kommuneplaner (samfunnsdeler og arealdeler) i forhold til samfunnssikkerhet. Fra våren 2009 begynte vi også å se på dispensasjonssaker. Vi hadde også en dialog med NVE om flere av sakene i forhold til flomfare og skredfare.

Nord-Trøndelag er nå nokså godt kartlagt i forhold til faregradskart for kvikkleire, og det foreligger også flomsonekart for noen av de større vassdragene. Begge deler er svært nyttig i forhold til arbeidet med forebyggende samfunnssikkerhet i arealplanlegging. Raset i Kattmarka var imidlertid med på å understreke behovet for å få kartlagt kvikkleireområder ned mot sjø.

Interregprosjekt:

Fylkesmannen deltok inntil våren 2009 i et interregprosjekt (forprosjekt) kalt; Grenseløs geografisk informasjon. Prosjektet var et samarbeid mellom Fylkesmennene i Nord- og Sør-Trøndelag, Länsstyrelsen i Jämtland, Lantmäteriet og Statens Kartverk. Forprosjektet vil sannsynligvis etterfølges av et hovedprosjekt. Det er søkt om Interregmidler til dette og svar ventes 1.juli 2010. I forprosjektet har man gjennomført bl.a. et ideseminar, diverse møtevirksomhet og en øvelse for folk fra operasjonssentralene i Trøndelag og Jämtland.

Hensikten med forprosjektet har vært å få klarlagt formelle og tekniske utfordringer for å få tilgang til kartdata på tvers av grensen mellom Trøndelag og Jämtland, samt å se på hva slags kartdata det er man har behov for i forhold til krisehåndtering på tvers av grensen.

53.4 Veiledning og systematisk gjennomgang og vurdering av kommunene

Dette punktet ivaretas delvis gjennom de tilsynsbesøk som Fylkesmannen avlegger i ulike kommuner årlig. Besøkene gjennomføres tilnærmet som systemrevisjoner med bl.a. studering av grunnlagsdokumentasjon, utarbeidelse av sjekklister, gjennomføring av formøte, gjennomføring av intervjuer/samtaler og sluttmøte med oppsummering og orientering om rapportskrivning. Besøkene inneholder en stor grad av bistand/ veiledning og kommunene synes å sette pris på dem.

Sjekklisten er temabasert og inneholder spørsmål i forhold til:

- organisering, rutiner og ansvarsfordeling
- målsettinger og forankringer
- samfunnssikkerhet i arealplanleggingen, herunder bruk av ros-analyser
- samordning av kriseplaner
- oppfølging av forrige tilsynsbesøk og øvelse

I 2009 er det gjennomført slike besøk i 6 kommuner. Ett av besøkene ble utført i januar 2010 da det måtte utsettes.

Hovedsakelig er besøkene gjennomført etter turnusliste.

Når det gjelder veiledning i forhold til kommunenes ROS-arbeid har vi i samarbeid med Fylkesmannen i Sør-Trøndelag gjennomført en konferanse for kommunene der bl.a. ROS-analyser var et sentralt tema.

Fylkesmannen har sammen med Fylkeskommunen og KS arrangert en stor klimakonferanse for bl.a. kommunene i Nord-Trøndelag der bl.a. iverksetting av klima- og energiplaner og klimatilpasning i arealplanleggingen var sentrale tema.

Resultatområde 54 Beredskapsforberedelser

54.1 Beredkapsplaner innen samfunnssikkerhet

Gjennomføring av tilsynsbesøkene ivaretar Fylkesmannens oppgave som pådriver og kompetansegiver for utvikling av helhetlige og samordnede krise- og beredkapsplaner i kommunene. I tillegg har Fylkesmannen bistått enkeltkommuner på anmodning.

ROStrøndelag 2009, beredkapsanalyser av de 7 dimensjonerende hendelsene, ivaretar Fylkesmannens ansvar som bidragsyter til samarbeid med regionale etater for å etablere helhetlig og samordnet planverk på regionalt nivå.

Fylkesmannen har satt igang en prosess for å få til en tettere dialog med Mattilsynet og Politiet når det gjelder sårbarhet i forhold til drikkevannskilder. Formålet er å få på plass varslingsrutiner ved ulykker knyttet til drikkevannskilder og få en bedre oversikt over drikkevannskildenes beliggenhet.

Embetet har i 2009 utviklet det gode samarbeidet med NTE(KDS)

De øvrige temaene innenfor pkt. 54.1. er ikke blitt særskilt ivaretatt i 2009.

54.2 Kommuneøvelser

Det er gjennomført øvelser for kommunal kriseledelse med støtteapparat i 6 kommuner i løpet av 2009. Disse øvelsene har enten vært rene diskusjonsøvelser eller forenklede spilløvelser. I hovedsak har scenariene vært basert på lokale ROSanalyser.

Embetet har hatt et samarbeid med NTE for i fellesskap å øve kommunene med et scenario knyttet til strømbortfall. 3 kommuner er øvet med dette som scenario.

I tillegg har DSB og NSO sammen med Fylkesmannen gjennomført en øvelse for Levanger kommune og bedriften Norske Skog Skogn.

I alle øvelsene har informasjon og krisekommunikasjon hatt stor vekt.

Årets fullskalaøvelse i regi av LRS, ble etter ønske fra Helse Nord-Trøndelag HF, utsatt pga. pandemihåndteringen.

54.3 Regional samordning – øvelse

Det er ikke blitt gjennomført øvelse for embetets ledergruppe og krisestab i 2009.

Fylkesmannen deltar i arbeidet med planleggingen av Øvelse Kvikkleire, som er i regi av NVE. Arbeidet med denne øvelsen startet høsten 2009 og den skal gjennomføres høsten 2010.

Statens strålevern gjennomførte et kompetansehevingsseminar/øvelse for ABU. Opprinnelig var det planlagt høsten 2009, men av praktiske årsaker ble dette gjennomført i januar 2010.

54.4 Havneberedskap – øvelse

Ikke aktuelt i 2009.

54.5 Samarbeid med Forsvaret – øvelse

Fylkesmannen har deltatt i planleggingen av Øvelse Nidaros i regi av HV 12. Øvelsen gjennomføres i april 2010.

54.6 Regional samordning

Det ble avholdt to møter i Fylkesberedskapsrådet i 2009, henholdsvis mars og juni. Tema på første møte var bl.a. Fylkesmannens samordningsansvar (herunder ROSTrøndelag), presentasjon av NVE som skredetat og sårbarhet i telekommunikasjon. Det andre møtet var i sin helhet viet pandemihåndteringen.

Under pandemihåndteringen ble det gjennomført jevnlig møter mellom Fylkesmannens Ledergruppe, Helse N-T HF, KS og NAV. Nord-Trøndelag var dessuten første fylke som konstaterte svineinfluensa i besetninger. Dette medførte også stor møteaktivitet og særskilt bistand til Mattilsynet både med informasjonshåndtering og kartmateriale.

Fritaksordningen er blitt praktisert etter gjeldende regelverk.

I forhold til frivillige organisasjoner har Fylkesmannen stilt opp på anmodning fra Sanitetskvinnene.

54.8 Felles digitalt nødnett

Resultatområde 55 Regional og kommunal krisehåndtering

55.1 Organisering for krisehåndtering

Fylkesmannen har en oppdatert og øvet organisasjon for krisehåndtering inkludert atomulykker. På plansiden har Fylkesmannen en revidert, scenariouavhengig kriseplan inkludert krisekommunikasjon og informasjonsberedskap, samt en revidert plan for håndtering av atomulykker basert på mal fra Statens strålevern som ligger på den beskyttede delen av Atomberedskap.no.

I 2009 ble det gjennomført et møte med seksjonene i krisestaben hos Fylkesmannen. Hensikten var tilpasning av nye møterom, inkl. utstyrslistene.

Alle 24 kommuner i Nord-Trøndelag har en scenariouavhengig plan for kriseledelse inkludert krisekommunikasjon og informasjonsberedskap. Alle planene er vedtatt av politisk kompetent organ, enten kommunestyre eller formannskap. Disse planene øves regelmessig (ca. 6 kommuner pr. år), se tidligere rapportering om øvelser.

Sambands/kryptotjenesten drives på et minimumsnivå med åpning av sambandet en dag hver uke. Instruks og regelverk er ajour, men bemanning er foreløpig på et minimumsnivå. Dette tilsier en viss sårbarhet.

55.2 Krisehåndtering

Skredhendelsen i Kattmarka, Namsos, 13.mars og Pandemien har preget arbeidet i 2009.

Skredhendelsen utløste innledningsvis en kriseberedskap hos Fylkesmannen, men det ble relativt raskt avklart at en slik beredskap ikke var nødvendig. Fylkesmannen hadde likevel en sentral rolle i forhold til samordning og veiledning også i de påfølgende dagene. Se også under 55.3 evaluering.

Pandemihåndteringen ble helsefaglig sett håndtert av Fylkeslegen. Samordningsmessig ble imidlertid Pandemien håndtert i henhold til gjeldende samordningsprinsipper. Jf også rapportering på punktet "Regional samordning).

55.3 Evaluering

I tråd med vårt embetsoppdrag lagde Fylkesmannen en evaluering av Namsos kommune sin håndtering av skredhendelsen i Kattmarka, der det også ble sett på hvordan samhandlingen mellom de involverte aktørene var. Evalueringsrapporten ble laget i samarbeid med N-T politidistrikt som evaluerte sin egen rolle i forbindelse med skredhendelsen.

Ressursrapportering

Resultatområde	FMNT		Sum	
	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.
Resultatområde 51	8		8	0
51.2 Vergemålslove	8		0	0
Resultatområde 52	54		54	0
52.1 Fri rettshjel	52		0	0
Resultatområde 53	54		54	0
Resultatområde 54	34		34	0
Resultatområde 55	22		22	0
Sum:	172	0	172	0

Kommunal- og regionaldepartementet

Resultatområde 61 Samordning, omstilling og fornying i kommunene

61.1 Kommunerettet samordning

Fylkesmannens samordningsvirksomhet er administrativt tillagt Kommunal- og administrasjonsavdelingen som har ansvaret for ekstern og intern samordning. Hovedfokus for embetets kommunerettede samordning, utenom den løpende dialogen med kommunene, er å legge til rette for en møteplass mellom kommunene og regional statsforvaltning. Fylkesmannen arrangerer derfor hvert år en styringsdialogkonferanse over to dager, der kommuneledelsen og ledelsen i de regionale statsetater møtes om aktuelle problemstillinger.

I 2009 var utfordringer og reformbehov i helsevesenet, status og utfordringer i grunnskolen og rus og psykisk helse hovedtemaer. Utarbeidelse av det faglige programmet skjer i samarbeid med KS.

Fylkesmannen har et nært samarbeid med KS i fylket, bl.a. felles presentasjoner av kommuneproposisjonen og statsbudsjetten, deltakelse i effektivitetsnettverk m.v. Fylkesmannen deltar regelmessig i KS-konferanser og drøftingsmøter med bl.a. arbeidsutvalget. Fylkesmannen har en fast post på KS sine rådmannssamlinger.

Fylkesmannen har laget et opplegg for systematisk og helhetlig å gå gjennom kommunene i fylket på embetets ledermøte, slik at alle kommunene vil bli gjennomgått hvert år. Informasjonen som kommer ut av dette tilgjengeliggjøres via vår intranettside. Tilhørende dette opplegget er også en statistikkbank som i hovedsak består av kostratall.

61.2 Omstilling og fornying i kommunene

Embetet har i flere år fokusert på omstilling og fornying i kommunesektoren gjennom interkommunalt samarbeid. Dette har også vært tilfelle i 2009. Etter noe mindre aktivitet og utvikling blant kommunene på dette området i 2007 og 2008, har det i 2009 vært økende aktivitet. Kommunene i Nord-Trøndelag har i flere år vært involvert i ulike former for forpliktende interkommunalt samarbeid. Det er også slik at regionene i Nord-Trøndelag har valgt ulike juridiske rammer og innhold for sine interkommunale samarbeid. I 2009 har

samhandlingsreformen vært en pådriver i flere regioner for større aktivitet i utviklingen av det interkommunale samarbeidet. Kommunene har startet prosesser for å kunne implementere reformen gjennom interkommunalt samarbeid. Helse og omsorg har derfor blitt et tema for samarbeid i flere regioner.

Nord-Trøndelag har også fått sin andre samkommune ved opprettelsen av Midtre Namdal regionstyre.

Fylkesmannen har også bidratt til omstillingsarbeid i enkeltkommuner. To kommuner ble meldt ut av ROBEK-registeret i 2009 slik at en ved utgangen av året ikke hadde noen ROBEK-kommuner. En har hatt møter med flere kommuner og hvor omstilling og effektivisering har vært hovedtema, men fylkesmannen har i liten grad brukt skjønnsmidler til å løse de økonomiske problemene i kommunene.

Fylkesmannen har støttet 20 omstillingsprosjekt, kommunale og interkommunale, med tilbakeholdte skjønnsmidler i 2009. Fem kommuner fikk støttet til gjennomføring av kvalitetskommuneprogrammet, samme kommuner som i 2008.

Embetet har utarbeidet kommuneprofiler for alle kommunene i fylket hvor nøkkeltall i forhold til omstilling er sentrale.

61.3 Samordning av statlig tilsyn

Embetene i Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag ferdigstilte i 2008 et prosjekt om videreføring av samordningsansvaret ut over kommunelovens krav, og embetene har arbeidet videre med dette prosjektet i 2009. I denne forbindelse har de nevnte embeter arbeidet med å arrangere nasjonal konferanse om kommuneretta tilsyn. Dette har skjedd i samarbeid med Arbeidstilsynet, Mattilsynet og Helsetilsynet. Konferansen ble avviklet 28.-29. januar 2010. Vi betrakter konferansen som vellykket i arbeidet med å samordne statlig tilsyn.

Resultatområde 62 Kommuneøkonomi

62.1 Kontroll og godkjenning etter økonomibestemmelsene i kommuneloven

Det foretas ikke obligatorisk gjennomgang av alle kommunebudsjetter, bare budsjettene til ROBEK-kommunene. Det blir likevel nedlagt betydelig arbeid med å holde en god oversikt over økonomisk status og utvikling i alle kommuner. Dette er nødvendig for å kunne fylle oppgaver innenfor råd og veiledning. I dette arbeidet brukes både budsjetter, økonomiplaner, regnskap, kostraanalyser, statistikk og annet tilgjengelig materiale.

Det er foretatt lovlighetskontroll etter kommunelovens § 60 på 2 budsjetter, alle ble godkjent. I 2009 ble 2 kommuner meldt ut av ROBEK-registeret. Ingen kommuner ble meldt inn, slik at det ved utgangen av 2009 er det ingen ROBEK-kommuner i Nord-Trøndelag.

I 2009 ble 7 låneopptak behandlet, alle godkjent

I 2009 ble 11 garantiasaker behandlet, alle godkjent.

Økonomisk status og utvikling i nordtrønderkommunene blir klarlagt som et ledd i oppfølgingen av kommunene. Det føres løpende oversikter over sentrale nøkkeltall som netto driftsresultat, underskuddsdekning og akkumulerte regnskapsresultat gjennom regnskaper, budsjetter og økonomiplaner. Dette er en del av kommunebildene som er utarbeidet .

Økonomiplaner er ikke systematisk gjennomgått i 2009, men gjennomgått i den grad det har vært nødvendig i forhold til veiledning overfor kommuner og til bistand overfor andre avdelinger. Det er ikke gitt skriftlig tilbakemeldinger på økonomiplaner i 2009.

62.2 Økonomiforvaltning – veiledning

I løpet av året er det holdt informasjonsmøter med kommunene samlet og diskusjonsmøter med kommunene

etter behov. Spørsmål om inntektssystem, skjønnstilskudd, tiltakspakken, utbetalinger m.v. er besvart skriftlig eller muntlig. Det er foretatt analyser og laget prognoser på kommunenes frie inntekter.

Kommunene får løpende informasjon om skatteutjevning, endringer i rammevilkår m.v. Det er gitt opplæring og veiledning i bruk av prognosemodeller. Alle økonomisjefer i fylket ersatt opp på en distribusjonsliste for mailutsending og alle viktige meldinger og styringssignaler formidles dermed umiddelbart. Dette er også delvis gjennomført på fylkesmannens hjemmeside. Sammen med KS Nord-Trøndelag har fylkesmannen opprettet et kommuneøkonominettverk for alle kommunene i fylket. Målgruppen er i hovedsak økonomisjefer og det er holdt to samlinger i 2009.

Kommunene fikk orientering om statsbudjettet på samling umiddelbart etter at statsbudjettet ble framlagt. Fullt oppmøte fra kommunene.

Innenfor kostraområdet er det gitt generelle råd og veiledning. Kostrarapporteringsprosessen er overvåket og kommunene er gjort spesielt oppmerksom på nødvendigheten med å overholde tidsfrister. På kostraområdet er det nært samarbeid med fylkesmannen i Sør-Trøndelag og det er holdt et felles kostrakurs i 2009.

Det er brukt ressurser på organisering av data og metodikk til finansiell statistikk og tjenestestatistikk

Spørsmål fra kommuner, pressen, enkeltpersoner mv om økonomibestemmelsen i kommuneloven, eiendomsskatteloven og selvkostberegning er besvart. Det har vært møter med kommuner og revisjonen om forståelsen av enkelte saker, selvkostberegning, tiltakspakken m.v.

Vi har fordelt skjønnsmidler til kommunene. Av fylkesrammen ble det holdt tilbake 14,0 mill. kroner til kriseformål og omstillingsprosjekter. Tilleggsinformasjon fra kommuner er innhentet og det er holdt møter med enkeltkommuner for å avklare forhold i søknadene. Det er foretatt tildeling av skjønnsmidler ut fra sentrale kriterier og egne lokale retningslinjer utarbeidet sammen med KS.

Vi har bistått andre avdelinger på embetet i saker innenfor kommuneøkonomi.

Embetet har vært representert som observatør i GKRS

Resultatområde 63 Kommunalrett og valg

63.1 Kommunalrett

Vi har behandlet to saker om lovlighetskontroll krevd av 3 kommunestyremedlemmer som vi mottok i 2008. Begge disse endte med stadfestelse av kommunens vedtak. I 2009 mottok vi to slike krav. En av disse sakene ble stadfestet, mens den andre ikke ble ferdigbehandlet i 2009. Vi opphevet ett vedtak som ulovlig av eget tiltak i 2009.

Vi veileder kommunene mye over telefon, og i 2009 som i tidligere år er det mange spørsmål om habilitet.

Lovlighetskontroll

Embeter	Saker om lovlighetskontroll etter klage som det er truffet vedtak i			Lovlighetskontroll initiert av fylkesmannen			Vedr. habilitet	Vedr. lukking av møter
	Antall saker	Antall opprettholdt	Antall ulovelig	Antall saker	Antall opprettholdt	Antall ulovelig		
FMNT	3	3	0	1	0	1	0	0
Sum	3	3	0	1	0	1		

63.2 Valg

Fylkesmannen har deltatt på KRDs valgkonferanse. Det er holdt informasjonsmøte med valgmedarbeidere i kommunene. Informasjonsmøtet ble holdt i samarbeid med KS Nord-Trøndelag og fylkeskommunen.

Resultatområde 64 Forvaltningsloven og offentleglova i forhold til kommunesektoren

Fylkesmannen mottok og behandlet en klage etter offentlighetsloven i 2009. Kommunens vedtak ble stadfestet.

Vi har ikke mottatt noen klager etter fvl. § 28 over kommunestyrevedtak, heller ingen klager på partsinnsyn etter fvl. i 2009.

Vi har veiledet i offentlighetslov og forvaltningslov overfor presse, enkeltpersoner og kommuner etter telefonhenvendelser. Vi har holdt to samlinger i offentlighetsloven for noen kommuner i 2009.

Resultatområde 65 Kommuneinndeling og interkommunalt samarbeid

65.1 Kommuneinndeling

Embetet har bistått Mosvik og Inderøy kommuner med avklaring av aktuelle spørsmål i forbindelse med eventuell kommunesammenslåing. Kommunene har vedtatt utredning med tanke på sammenslåing.

65.2 Interkommunalt samarbeid

Se punkt 61.2

Resultatområde 66. Bolig- og bygningsrett

66.1 Byggesaker

Vi har behandlet 99 klager etter plan- og bygningsloven i 2009. I 37 av disse sakene ble klager gitt helt eller delvis medhold. Det gjensto 18 saker til behandling pr 31. desember 2009. Vi viser ellers til de opplysningene vi har gitt i "rapportering.fylkesmannen.no".

66.2 Saker om ekspropriasjon

Vi mottok en sak om ekspropriasjon i 2009. Saken endte med at partene ble forlikte, og saken trukket.

66.3 Klage etter eierseksjonsloven

Vi hadde ingen slike saker i 2009.

Klage etter eierseksjonsloven - antall

Embeter	Antall klager	Tatt til følge	Ikke tatt til følge	lovbestemmelser er vurdert under klagebehandlingen
FMNT	0	0	0	
Sum	0	0		

66.4 Klage på kommunalt vedtak om forkjøpsrett av leiegård

Vi hadde ingen slike saker i 2009.

Klage på kommunalt vedtak om forkjøpsrett av leiegård - antall

Embeter	Antall klager	Tatt til følge	Ikke tatt til følge	lovbestemmelser er vurdert under klagebehandlingen
FMNT	0	0	0	
Sum	0	0		

Ressursrapportering

Resultatområde	FMNT		Sum	
	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.
Resultatområde 61, 63, 64 og 65	120		120	0
Resultatområde 62	65		65	0
Resultatområde 66.	126		126	0
Sum:	311	0	311	0

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Resultatområde 73 Levekår og sosiale tjenester

Ved utgangen av 2009 deltar 244 personer i kvalifiseringsprogrammet. Det er gitt veiledning og opplæring til alle NAV-kontorene. Videre er det etablert nettverk, som i 2010 skal ha fokus på erfaringsutveksling, og veiledningsgrupper med fokus på det behovet som det lokale NAV kontoret måtte ha.

Økonomisk rådgivning og gjeldsrådgivning er sentralt i arbeidet med å avskaffe fattigdom. Det er i 2009 tildelt statlige prosjektmidler til to prosjekter med tema økonomisk rådgivning/ gjeldsrådgivning. Det ene er gitt til Investkommunene: Steinkjer, Inderøy og Verran i samarbeide med Samkommunene: Verdal og Levanger. Verdal har også fått prosjektmidler til å drive prosjekt i egen regi.

Fylkesmannen skal i 2010 bidra til at gjeldsrådgivningsarbeidet i kommunene og i NAV intensiveres. Arbeidet med å motvirke at folk blir bostedsløse er et satsningspunkt i innsatsen for å avskaffe fattigdom. Det har i 2009 vært et regionalt samarbeid med koordinering på tvers av fylkesgrensene. Dette samarbeidet skal videreføres i 2010 for å styrke den boligsosiale kompetansen i kommunene og i NAV. Fire kommuner har mottatt boligsosiale prosjektmidler.

Gjeldsrådgivning, boligsosial arbeid og kvalifiseringsprogrammet i samarbeid med NAV vil i årene fremover være noen av Regjeringens satsninger mot fattigdom, og er sentrale virkemiddel for å få flest mulig mennesker ut i arbeid.

73.1 Lov om sosiale tjenester

For Fylkesmannens rapport, se resultatområde 81. For klager etter sosialtjenesteloven (SOTJL) se 81.3.

73.2 Arbeids- og velferdsforvaltningen og sosiale tjenester -formidlingstiltak og kompetanseutvikling

Fylkesmannen og NAV fylket utarbeidet i 2009 en felles aktivitetsplan. Vi har felles samhandlingsområder innenfor rus, psykisk helse, folkehelse, boligsosialt arbeid, økonomisk rådgivning/ gjeldsrådgivning, kvalifiseringsprogrammet og brukervedvirkning og planen gjenspeilet felles satsinger innenfor disse satsingene. For nærmere gjennomgang av konkrete nettverk, kurs og konferanser vises det til en nærmere orientering om dette under de ulike embetsoppdragene.

I samhandlingen med NAV ligger også at vi skal delta i de ulike fagnettverkene sammen, og ikke etablere parallelle nettverk på de områder vi har felles satsinger.

Det ble i 2009 sendt henvendelse til alle tjenesteområder i NAV der de kunne melde hvilke opplæringsbehov de hadde. Dessverre var det for liten respons på dette, noe som vi antar har sammenheng med at NAV kontorene på det tidspunktet var i en tidlig drift- eller etableringsfase. I 2010 planlegger Fylkesmannen en besøksrunde til alle NAV kontor der vi i tillegg til å svare opp på evt. behov de ulike kontor melder selv vil sette fokus på viktige områder som ny lov om sosiale tjenester i NAV, kravene til faglig forsvarlighet og bruk av sosialfaglig skjønn i saksbehandlingen samt opptrappingsplanen for rus.

Vi vil i 2010 ha et særlig fokus på nivået og praktiseringen av de kommunale veiledende satsene for livsopphold opp i mot den nye lovens presisering av kravet til faglig forsvarlighet og utvidelsen av formålsparagrafen til å sette et særlig fokus på barn- og familier.

73.3 Kvalifiseringsprogrammet

- 244 personer på kvalifiseringsprogrammet ved utgangen av 2009 (måltall 256)
- Informasjon om kvalifiseringsprogrammet til alle ansatte ved kontor som ble etablert i 2009
- Råd og veiledning i forhold til organisering av arbeidet med kvalifiseringsprogrammet til de nye kontorene, basert på erfaringer fra NAV-kontor som er godt igang
- Grunnopplæring kvalifiseringsprogrammet til nye kontor (opplæringspakken), herunder innføring i sosialtjenestelovens kap. 5A
- Oppfølging i etterkant av opplæringen med påfyll av fagstoff, samt drøfting av enkeltsaker - dette ut fra både bestilling og på eget initiativ (der vi ser at det trengs - skreddersøm))
- Prosjektmedarbeider har hatt kontordager ute i enkelte NAV-kontor med praktisk arbeid og etter metoden "skulder mot skulder"
- Appreciative Inquiry (AI - anerkjennende prosessledelse) - veiledere som jobber med kvalifiseringsprogrammet har gjennomført opplæringsprogrammet som går i regi av Sareptas, en opplæring som har gått over 4 samlinger. Vi har gjennomført dette i to grupper.
- Vi har eget nettverk knyttet til kvalifiseringsprogrammet, men i den perioden AI har gått med såpass mange samlinger, har nettverkssamlingene blitt færre. Dette endres i 2010, da nettverksarbeid og erfaringsutveksling skal ha stor fokus.
- HPMT - en av våre kompetanseveiledere og 2 veiledere fra lokalkontor har i regi av AVdir. deltatt i opplæringsprogrammet Helhetlig, prinsippstyrt, metodisk tilnærming. Dette ble i 2009 videreført i fylket vårt, først i nettverket og videre ut i de enkelte kontor.
- Veiledningsgrupper - i samarbeid med prosjektet "Mestringsveier - rus og psykisk helse" har vi gjennomført veiledningsgrupper i noen NAV-kontor og da med utgangspunkt i det enkelte kontors behov for ønsker. Veiledningen har i stor grad dreid seg om drøfting av enkeltsaker.

73.4 Økonomisk rådgivning

Fylkesmannen har gjennom flere år erfart at kompetansen innen økonomisk rådgivning, og gjeldsrådgivning spesielt, er mangelfull i enkelte kommuner. Vi ser gjennom vår klagesaksbehandling at enkelte kommuner ikke gir rådgivning relatert til gjeldsproblematikk eller andre vanskelige økonomiske forhold. Det er stor pågang fra publikum som anfører at enkelte kommuner ikke bistår med økonomisk veiledning og gjeldsrådgivning. Videre er det kommuner som gir uttrykk for bekymring for egen kvalitet av økonomisk råd og gjeldsrådgivning til publikum.

Fylkesmannen erfarer likevel at mange kommuner er opptatt av å heve kompetansen innen økonomisk rådgivning/gjeldsrådgivning. I samarbeid med regionkontaktene og operativ arbeidsgruppe (OAØ) er det siden 2005 årlig gjennomført landsomfattende kursing av alle kommunene. Dette for å sikre en grunnleggende kompetanse i økonomisk rådgivning og gjeldsrådgivning. I 2009 ble det i samarbeid med Fylkesmannen i Sør-Trøndelag arrangert to felles kurs for trønderfylkene. Det ene kurset ble arrangert på Røros, og hadde særtema i forhold til inkasso og samarbeid mellom kreditorene. Det andre var et grunnkurs i gjeldsrådgivning etter rettsreglene i gjeldsordningsloven (GOL)

Det er videre for 2010 planlagt oppfølgingskurs og kurs med spesielle tema relatert til økonomisk veiledning og gjeldsproblematikk. Dette for å sikre grunnleggende kompetanse og spisskompetanse til ansatte i kommunen og i NAV.

På tross av kompetansehevingen erfares det gjennom henvendelser fra publikum og klagesaker, at det i 2009 fortsatt er mange kommuner som ikke har god nok kjennskap til gjeldsordningsloven. Det kan innebære at gjeldsrådgivningen blir mangelfull, og derav øke allerede eksisterende gjeldsproblematikk. På bakgrunn av dette ble det i 2008 i regi av Fylkesmennene i Sør- og Nord-Trøndelag etablert en ressursgruppe av økonomiske rådgivere på tvers av fylkes- og kommunegrensene. Denne gruppen skal konkretisere de faglige mål, samtidig som den skal bidra til økt kompetanse, og etter hvert kunne bistå den enkelte saksbehandler som forvalter økonomisk rådgivning/ gjeldsrådgivning.

Invest kommunene Steinkjer, Inderøy og Verran i samarbeid med Samkommunene Verdal og Levanger har i

2008 mottatt midler fra Fylkesmannen til et forprosjekt knyttet til gjeldsproblematikk. Resultatet av forprosjektet ble at disse kommunene i 2009 fikk statlige midler til et gjeldsordningsprosjekt. Prosjektet har flere delmål og mål. Kompetanseheving i førstelinje og mottak av brukere er et sentralt delmål. Ved å øke spisskompetansen styrkes saksbehandlingen og den faglige tryggheten. Det er videre viktig for prosjektet å øke ekspertkompetansen for å kunne ivareta de ekstra tunge gjeldssakene. Deltakerne i prosjektet har en felles oppfatning av at funksjonen som økonomisk rådgiver og gjeldsrådgiver er svært ensom og utsatt. Det fokuseres derfor på nettverksbygging for å styrke samhold, tettere samarbeid, og gjøre tjenestene mer robuste, noe som er avgjørende for å kunne yte brukeren god hjelp, støtte og veiledning.

Videre har Verdal kommune i 2009 mottatt statlige midler til et filmprosjekt om økonomi og gjeld. Filmprosjektet har et forebyggende tilsnitt, er laget sammen med ungdom for ungdom, men passer også som informasjon og forebygging generelt. Dette filmprosjektet er foreslått presentert på den årlige konferansen "Penger til besvær 2010."

Den videre målsettingen er at Fylkesmannen i samarbeid med NAV, og kontaktperson i NAV skal bidra til at hver kommune og NAV-kontor skal ha kompetanse i økonomisk rådgivning og gjeldsrådgivning. Godt sosialfaglig arbeid skal bidra til at mennesket er helhetlig ivaretatt. Det innebærer at helse, bolig og forutsigbar økonomi er viktige pilarer i dette arbeidet.

73.5 Boligsosialt arbeid

Den boligsosiale strategien "På vei til egen bolig" ble avsluttet i 2007. Målsettingen for 2009 var en videreføring av arbeidet med å motvirke at mennesker ble bostedsløse. Det ble lagt stor vekt på arbeidet med å redusere begjæringer og effektivering av utkastelser av bolig. Videre var det satt fokus på å sikre en så god kvalitet som mulig ved døgnovernatting. Hovedmålet i 2009 og for årene framover, er å bidra til en fortsatt reduksjon i begjæring om utkastelse og antall reelle utkastelser.

Måltallene for 2009 er per dato ikke tilgjengelig. Måltallene vil, så snart de er tilgjengelige, bli lagt ut på Husbankens, Helsedirektoratets og Fylkesmannens hjemmesider.

I 2009 har Fylkesmannen samarbeidet med Husbanken om drift av kommunenettverk. Husbanken var også sammen med Fylkesmennene i Hedmark, Oppland, Sør- og Nord-Trøndelag, viktige samarbeidspartnere. Felles målsetting for dett arbeidet var å bidra til at den enkelte kommune hadde boligsosiale strategimål. Dette er et arbeid som ikke er avsluttet og vil bli videreført i årene fremover. Samarbeidet oppsummeres hvert år med en felles erfaringskonferanse med tema relatert til rus og psykiatri, boligsosialt arbeid og gjeldsrådgivning. I denne settingen deler prosjektkommunene av sine erfaringer, og gir tips og råd til nyetablerte prosjektkommuner.

Fylkesmannen skal i 2010 samle kommunene i fylket til en dialogkonferanse. Her er målet helhetlig strategi, med fokus på blant annet rusproblematikk, psykiatri og økonomisk rådgivning i det boligsosiale perspektivet.

Det ble i 2009 gitt statlige prosjektmidler til boligsosialt arbeid til fire kommuner:

Grong kommune fikk midler til tiltak med miljøteam, for oppfølging av skoleungdom og hybelboere.

Steinkjer og Namsos kommuner fikk midler til å starte prosjekt relatert til oppfølging i bolig.

Levanger kommune fikk midler til styrking av boveilederfunksjonen innen rus og Psykiatri.

De fire kommunene er godt i gang med det boligsosiale arbeidet, og søker om videreføring av sine prosjekter i 2010.

Fylkesmannen har gjennom konferanser, møter, brev, mail og på eget nettsted, bidratt med boligsosial informasjon i forhold til de statlige boligsosiale prosjektmidlene.

Det forventes at den boligsosiale satsningen skal bli betydelig også i 2010. Det vil bli satt fokus på varig bolig og samhandling med rusfeltet i det boligsosiale arbeidet.

Resultatområde 78 Innvandring og integrering

78.1 Statsborgersaker

Årets seremoni fant sted 14. november 2009 i Statens Hus, Steinkjer.

Statsborgerseremonier

Embeter	Antall seremonier	Prosent nye statsborgere som har deltatt
FMNT	1	18,4
Sum	1	

78.2 Bosetting av flyktninger

78.3 Introduksjonsordning for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven)

Fylkesmannen har behandlet 3 klagesaker i 2009. Klagerne fikk ikke medhold. Oversikt over sakene er sendt til IMDI. Vi har få henvendelser angående introduksjonsordningen.

78.4 Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere og norskopplæring for asylsøkere

Resultatområde 79 Konsultasjonsprosedyrer mellom statlige myndigheter og Sameting

Konsultasjon er gjennomført med reinbeitedistriktene i forbindelse med verneplan for skog. For øvrig har sametinget i samme sak meldt at det ikke er behov for konsultasjon for sametingets del i lokal behandling av saken men vil ha den eventuelt gjennom den sentrale behandlingen.

Ressursrapportering

Resultatområde	FMNT	Sum
	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.
Resultatområde 73	81	81
73.3 Kvalifisering	43	43
Resultatområde 78	15	15
Resultatområde 79		0
Sum:	96	96

Helse- og omsorgsdepartementet

Resultatområde 75 Habilitering og rehabilitering

75.1 Habilitering og rehabilitering – nasjonal strategi

- Fylkesmannen har deltatt aktivt i dialogen rundt etableringen og det er i løpet av året etablert et rehabiliteringsledernetverk der både kommunene og helseforetaket i fylket deltar, dette for å sette

habilitering og rehabilitering enda mer på dagsorden. Vi vil bruke dette nettverket for å kartlegge koordinerende enhets funksjon og innhold og er ikke i mål med det ved årsskiftet.

- Fylkesmannen har deltatt på koordinatorforum der det ble belyst blant annet gjennom en pasienthistorie utfordringer knyttet til det å ha et barn som blir akutt syk med langvarig sykdomsforløp, og var også med og arrangerte en rehabiliteringskonferanse over to dager og der var også brukerne aktivt med i dialogen.
- Gjennom møter med kommunene om universell utforming har det vært gitt informasjon om behov for tilrettelegging for synshemmede. Det har bla annet ført til økt fokus på behov for ulike tiltak for svaksynte og blinde.
- Fylkesmannen har blitt kjent med modellkommunarbeidet (BLD) rundt tverrfaglig arbeid med barn 0-6 år og ønsker å bidra til å løfte arbeidet innenfor barn/ ungefeltet.
- Fylkesmannen har ikke greid å prioritere arbeidet i forhold til synshemming i 2009.

75.2 Barn med nedsatt funksjonsevne og deres familier

Fylkesmannen forsøkte å få i gang et studie i et samarbeid i norddelen av fylket som et prosjekt mellom dedikerte personer i høyskolen i fylket (HINT), engasjerte foreldre og engasjerte kommuneledere. Målgruppen for studiet var foreldre/foresatte til barn med nedsatt funksjonsevne og /eller kronisk sykdom. Målet for studiet var å gi målgruppen grunnleggende kunnskaper og ferdigheter knyttet til å være en aktiv part i sine barns habiliteringsprosess. Den overordnede målsetningen vil være å styrke foreldrenes evne til å ivareta sine barns behov og interesser i samarbeid med hjelpeapparatet. Studiet skulle vektlegge utvikling av kunnskaper og ferdigheter for å styrke foreldrene som samarbeidspartnere for hjelpeapparatet i utviklingen av gode tilbud for barnet og familien. Et hovedfokus vil være formidling og analyser av de gode eksemplene fra slike samarbeidsrelasjoner. Studiet ble søkt finansiert via en egen søknad til helsedirektoratet som valgte å ikke prioritere tildeling av penger til dette.

75.3 Unge personer med nedsatt funksjonsevne i alders og sykehjem

Vi har innhentet informasjon fra de fire kommunene som er aktuelle i vårt fylke og den er oversendt direktoratet. Det er snakk om tilbud som er hjemlet i kommunehelseloven, men som består av egne boenheter uavhengig av institusjon for eldre. Gjennom vår henvendelse til kommunene har de blitt oppfordret til å vurdere behovet for individuell plan for den enkelte.

Resultatområde 76 Kvalitet og samhandling

76.1 Samarbeid mellom 1. og 2. linjetjenesten

Fylkesmannen har bidratt til å etablere et fylkeshelseutvalg der de sentrale aktører har satt samhandlingsreformen på dagsorden. De sentrale aktører er her helseforetaket, KS, fylkeskommunen og Fylkesmannen. Fylkesmannen deltar fast som observatør med talerett i samarbeidsutvalget mellom helseforetak og kommuner. Fylkesmannen har bidratt med penger fra kompetanseløftet for å etablere en funksjon som kompetansekoordinator mellom helseforetaket og kommunene. Psykiatrien i norddelen av fylket har et samarbeidsprosjekt gående mellom sykehuset og kommunene. Alle kommuner har samarbeidsavtale med helseforetaket på somatikk, og 20 av 24 kommuner har samhandlingsavtale på rus. Både helseforetak og kommuner rapporterer avvik til hverandre når overføringer av pasienter ikke skjer i henhold til avtalen. I 2009 er det rapportert totalt 133 avvik på ulike deler av samhandlingsavtalen somatikk, der kommunene meldte 100 avvik til helseforetakene og helseforetakene meldte 33 avvik til kommunene. Utfordringen er at mens sykehusene behandler avvikene systematisk i sitt lovpålagte kvalitetsutvalg så har bare et fåtall av kommunene noen systematisk håndtering av avvikene via kvalitetsutvalg (ikke lovpålagt i kommunene). Fokuset for samhandlingen rundt utskrivninger er at virksomhetene sørger for å ha fokus på helhetlige pasientforløp i overgangene.

76.2 Individuell plan

Fylkesmannen har som ledd i klagesaksbehandling, tilsyn og sin råd- og veiledningsvirksomhet lagt vekt på at aktuelle grupper rett til individuell plan (IP) skal oppfylles.

76.3 Nasjonal strategi for kvalitetsforbedring i sosial- og helsetjenesten

- Vi har i år først og fremst hatt fokus på å arbeide inn mot utdanningsinstitusjonene for å få dem til å justere sine fagplaner og skape et bedre fokus på brukervedvirkning i fagstudiene. Vi har hatt god dialog med høgskolen og lyktes med denne strategien. Ny fagplan for sykepleierutdanningen er ute på høring.
- Noen videregående skoler innen helse- og sosialfag har arbeidet med dette over tid og fått det bra til.
- Fylkesmannen har avgitt høring på verdighetsgarantien.

76.5 Felles digitalt nødnett

Denne innføringen styres ikke av lokale myndigheter.

Resultatområde 77 Andre oppdrag

77.1 Helsemessig og sosial beredskap

Viser til relatert informasjon rapportert under Resultatområde 53 Forebyggende samfunnssikkerhet, 54 Beredskapsforberedelser, 55 Regional og kommunal krisehåndtering og 83.6 Smittevern. Opplysninger gitt i disse kapitlene blir ikke gjentatt her.

På bakgrunn av pandemi ny influensa A (H1N1), ble det som ledd i forberedelsene gjennomført gjennomgang av alle kommunenes beredskapsplaner for helsemessig og sosial beredskap. De som ikke hadde slike planer klare, har i løpet av høsten ferdigstilt disse, slik at Fylkesmannen kan rapportere om oppdaterte planer for alle kommuner i Nord-Trøndelag på dette punktet pr 31.12.2009. Gjennomføringen av disse planene og arbeidet med den etterfølgende pandemien, viste stor gjennomføringsevne i kommunene og vi opplevde god dialog undervegs med både overordnet myndighet og med kommunene.

77.2 Fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt

Fylkesmannen har behandlet 3 saker. Saksbehandlingstid har vært en dag.

Fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMNT	3	1
Sum	3	

77.3 Særfradrag

Fylkesmannen mottok i 2009 syv søknader om særfradrag. Fire av søknadene ble avslått mens det for de andre sakene avventes mer informasjon før endelig avgjørelse kan bli tatt. Av de fire sakene som ble avslått ble to påklaget til HelseDirektoratet. For enkelte av disse sakene har det vist seg vanskelig å få inn nødvendige opplysninger.

Særfradrag for utgifter til behandling utenfor den offentlige helsetjenesten. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid.

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMNT	7	20
Sum	7	

77.4 Førerkortsaker

I 2009 var det 902 saker til behandling. Dette er en nedgang på 18 saker sett i forhold til 2008. Til

sammenligning kan det nevnes at det i 2006 ble behandlet 477 saker. 820 saker ble avsluttet og ført inn i det nye førerkortregisteret. Av disse var 444 dispensasjonssaker. 384 dispensasjonssøknader ble innvilget, 22 søknader ble delvis innvilget og 15 søknader ble avslått, og av disse ble åtte påklaget til Helsedirektoratet. Det var 262 meldinger om helsesvikt i forhold til førerkortforskriftens helsekrav, hvor det ble gitt tilrådning til politiet om inndragning av førerkortet. De øvrige 114 sakene gjaldt uttalelser til politi, trafikkstasjon mf.

Det er gitt løpende rådgivning og veiledning overfor søkere, leger, politi og trafikkstasjoner ved bl.a. telefonhenvendelser. Vi har dessuten deltatt i møter hvor det er gitt informasjon om "helse og førerkort". Fylkesmannen har også ansvar for kurs i fht førerkort og helsekrav, to ganger i året til turnuslegene i kommunehelsetjenesten. Det har skjedd en betydelig økning av antall saker de siste årene. Av de ferdigbehandlede sakene er det en økning for tilstander som anfallslidelser og hjerte-/karsykdommer. Det har også vært en økning på antall saker som gjelder alvorlige sinnslidelser og rusmisbruk. Det er fortsatt grunn til å tro at det er en underrapportering av slike saker. Fylkesmannen i Nord-Trøndelag behandler mange saker sett i forhold til folketallet i de andre fylkene. Selv om ikke størrelsen folketall er direkte sammenlignbar med antall førerkortinnehavere gir sammenligningen en riktig pekepinn. Fylkesmannen i Nord-Trøndelag behandlet ved utgangen av 1. halvår 2009 prosentvis dobbelt så mange søknader om dispensasjon fra førerkortforskriftens helsekrav sett i forhold til folketallet sammenlignet bl.a. med Oslo og Akershus, Oppland, Finnmark og Hordaland. Et betydelig antall av de innkomne sakene mangler nødvendige opplysninger, og for en del av sakene må vi bruke svært mye tid på innhenting av opplysninger. Den markerte økningen av saksmengden har medført behov for en økning av ressursbruken ved avdelingen på dette området.

Førerkort. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMNT	820	32
Sum	820	

77.5 Pasientjournaler

Fylkesmannen har ikke hatt noen saker til behandling i 2009. Det har vært gitt telefonisk rådgivning angående regelverk. Fylkesmannen i Nord-Trøndelag har hatt en henvendelse med spørsmål om hvor aktuelle journaler var arkivert. Fylkesmannen i Nord-Trøndelag har ingen pasientjournalarkiv.

Pasientjournaler. Antall saker.

Embeter	Antall
FMNT	0
Sum	0

77.8 Rettssikkerhet ved ytelse av helsehjelp med hjemmel i Pasientrettighetsloven kap. 4A

Fylkesmannen har gjennomført opplæring med spesialisthelsetjenesten på begge sykehusene i to runder. Videre har vi sammen med Fylkesmannen i Sør-Trøndelag og NAKU gjennomført en dagssamling for å gi informasjon om lovverket. I tillegg har vi informert om lovverket i legefórum for leger i Steinkjer kommune. Vi har i 2009 startet et samarbeid med undervisningssykehjemmet i Verdal for å sikre et samarbeid i forhold til opplæring som er rettet mot praksisfeltet. Vi har gitt veiledning til både kommuner, tannhelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten i en hel rekke spørsmål. På slutten av 2009 startet vi en kartlegging av kommunenes arbeid på området. Dette vil bli videreført i 2010.

Resultatområde 83 Folkehelsearbeid

83.1 Folkehelsearbeid generelt

Redegjøre for kompetansehevende tiltak som er gjennomført i bruk av verktøyet Kommunehelseprofiler og andre kunnskapsbaserte kartleggingsverktøy for lokal planlegging i kommunene .

Det har vært jevnlig besøk i kommunene i hele fylket i sammenheng med tilbakeføringen av HUNT 3 data, dvs data fra den tredje helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag .Det har vært møter ledelsen i kommunene i regionråd,

formannskap og kommunestyre. Nord-Trøndelag fylkeskommune (NTFK), HUNT forskningscenter og Fylkesmannen har vært aktører her. I tillegg har helse i plan vært deltema på en egen plandag sammen med fylkeskommunen og kommunens arealplanleggere.

Det ble innledet et arbeid Sverige, Jämtlands Len om å etablere et Midt-nordisk folkehelsenettverk. Et resultat av dette er at det er kommet i gang et samarbeid om utvikling av EU-prosjekt. Prosjektet PoDD (political decisions on determinants) har som mål å utvikle en modell som skal gi politikere og andre beslutningstakere et bedre og mer kunnskapsbasert beslutningsgrunnlag i folkehelsepolitiske spørsmål.

Planarbeid: Planutvalget i embete har vært preget av arealplaner og helse har ikke tidligere funnet sin plass i dette med unntak av uttalelser til kommunens planer for utbygging av omsorgsboliger og sykehjem. I forbindelse med ny plan og bygningslov i juni 2009, og henvendelse fra vår avdeling, ble vi innlemmet i gruppen. Det er blitt behandlet to samfunnsplaner i slutten av året. Det ble gitt kommentarer i forhold til regjeringens handlingsplan "Norge universelt utformet 2025". Planene ble vurdert ut fra helhetstenkning i forhold til forebyggende arbeid innenfor kommunenes utfordringer. Stor forskjell på kompetansen i de små og store kommunene. Dette har planutvalget satt på dagsordenen og vil gjøre et arbeid for å øke kontakten og kompetansen med kommunene tidlig i deres planprosesser. Det ble gitt råd og kommentarer i tilbakemeldingene fra fylkesmannen.

Deltar i regionalt partnerskap for folkehelse

Det er et godt samarbeid i partnerskapet på folkehelseområdet. Hoveddelen av arbeidet har vært gjort via deltakelse i og samarbeid med fylkeskommunens folkehelsekomite og deltakelse i ulike arbeidsgrupper.

Det er stor aktivitet både i forhold til fokus på

- fysisk aktivitet og ernæring med prosjektene "spreke og trygge eldre", "fiskesprell", "lettere når jeg er aktiv", treningskontaktkurs i forhold til rusfeltet, fedme/overvekt med egen fagdag, sunt og godt),
- kultur og helse (prosjektet Folk 2 og egen temadag om aktiv omsorg) og
- tobakksforebygging (FRI med arbeid mot ungdomsskoler, arbeid i ressursgruppe tobakk, temadag med utdeling av tobakksfripris, samarbeid med kreftforeningen)
- rusforebygging (prosjektet Premis og samarbeidet med kompetansesenter for rusfaget).

Fylkesmannen har deltatt i møter med kommunene sammen med NTFK og helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag (HUNT) sitt forskningscenter.

Nord-Trøndelag fylke ble vår 2009 pilot fylke for universell utforming sammen med NTFK.

Det ble inngått partnerskapsavtale med Kreftforeningen, region Midt-Norge i slutten av året

Ungdom og frafall fra videregående skole ble et aktuelt tema ved slutten av året. I samarbeid med NAV Nord-Trøndelag, NTFK og FM, ble det arbeidet mye med dette temaet. Det var to konferanser, en i regi av NAV og en i samarbeid med FM og NTFK, NAV og opplæringskontorene. Samarbeidet og arbeidsoppgavene er prioritert høyt av de involverte parter og det vil bli utarbeidet samarbeidsstrategier for 2010 sammen med flere samarbeidspartnere

Folkehelsearbeid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMNT	6	6
Sum	6	

83.2 Miljørettet helsevern

Ansvar for dette området er lagt til assisterende fylkeslege. Fylkesmannen har ikke hatt noen særskilt aktivitet på dette området i 2009 utenom rådgivning pr telefon i noen enkeltsaker.

83.3 Ernæring, fysisk aktivitet og tobakk

- 62 % av skolene i fylket har gjennomført FRI-programmet
- Fylkesmannen har gjennom FRI-programmet har engasjert en koordinator som jobber for å få økt deltakelsen
- Temadag på videregående skole, fokus tobakksfrie videregående skoler, samarbeid med Kreftforeningen og H.dir, HUNT.

- To fra ressursgruppa for tobakk, ansatt og elev v/ Olav Duun vgs. presenterte sitt arbeid under H.dir samlingen i Oslo
- Markerte Vedensdagen. Markering ved 9 steder i fylket. Delte ut "Tobakksfripris" til Olav Duun vgs.
- Vi har ikke kartlagt fysisk aktivitet i skolene.
- Aktivitetshåndboka ble presentert under konferansen "aktiv omsorg" som Fylkesmannen gjennomførte 5. mars sammen med fylkeskommunen.

83.5 Forebygging av uønsket svangerskap og abort

Fylkesmannen fikk i oppdrag å forvalte tilskudd gjennom Handlingsplanen for forebygging av uønsket svangerskap og abort. Høgskolen i Nord-Trøndelag fikk tilskudd til å videreføre sitt prosjekt med helsestasjon for Høgskolestudenter. Dette prosjekt har gått over 3 år, hvor studentsamskipnaden kjøper helsestasjonstjenester fra de kommuner som har et høgskeletilbud. Høsten 2009 (oktober/ november) ansatte Fylkesmannen en prosjektleder i 40 % som fikk i oppdrag å kartlegge fylket i forhold til abortforekomst og tjenestetilbud. Arbeidet vil bli videreført med grunnlag i denne kartleggingen.

83.6 Smittevern

2009 ble preget av pandemi med ny influensa A (H1N1). Fylkesmannen ved sosial, helse- og barnevernavdelingen har hatt hovedansvaret for håndteringen av denne for Fylkesmannen i Nord-Trøndelag. Det har vært nært samarbeid med embetsledelsen og beredskapsgruppen hos Fylkesmannen og avholdt hyppige møter fra start av pandemien. Vi har samarbeidet tett med alle kommunene i Nord-Trøndelag og opplever at det har vært skapt et godt og konstruktivt samarbeid med kommunene rundt planarbeid for stort personellfravær og smittevern. Smittevernlegefunksjonen i kommunene er tydeliggjort og det er avholdt flere telefonmøter med kommunedirektoratene og smittevernleger. En større samling for smittevernleger og helsesøstre ble avholdt ved Statens Hus i Steinkjer i forkant av oppstart vaksinasjon med Pandemrix. Helsedirektoratets og Folkehelseinstituttets informasjon og oppdateringer har vært samordnet og videreformidlet av oss umiddelbart til kommunene. Vi har fra vår side rapportert ukentlig til Helsedirektoratet i tråd med deres oppdrag og stilt på alle telefonmøter arrangert av Helsedirektoratet. Vi avholdt informasjonsmøte i lag med KS til alle ordførere og rådmenn i Nord-Trøndelag september 2009. Kommunene har gitt svært positiv tilbakemelding på den måten Fylkesmannen i Nord-Trøndelag håndterte pandemien på. Fra vår side er vi imponert over kommunene sin gjennomføringen når vaksinasjonen ble startet opp. Både fastleger, helsesøstre og administrativt personell gjorde en enorm innsats for å få gjennomført dette på en forsvarlig og effektiv måte. Samarbeidet med Helsedirektoratet opplevdes også veldig positivt under hele forløpet, og den tette kontakten og dialogen gjorde at mye ble avklart på en enkel og effektiv måte. Dette gjorde også informasjonsarbeidet mot media (TV, radio og aviser) mye lettere.

Fylkesmannens rolle i meldingskjeden opplevdes tidvis vanskelig i starten av pandemien, da mange kontaktet oss om dette uten at vi egentlig hadde mulighet til slik oversikt.

Smittevernlegefunksjonen ble også tydeliggjort gjennom arbeidet med E. coli- utbrudd og – undersøkelser og informasjonsarbeid omkring dette. Fylkesmannen bistod i noen få slike saker i løpet av sommer/ høst 2009.

Behovet for samarbeid med Mattilsynet ble også tydelig gjennom både pandemien og mistanke om E. coli-utbrudd. Dette samarbeidet vil fortsette og møter er planlagt med Mattilsynet for vår 2010.

Det er opprettet nye asylmottak i regionen høst 2010. Dette har medført behov for rådgivning og informasjon til helsetjenesten i kommunene og helseforetaket rundt håndteringen av smittevern for disse gruppene.

Hygienetiltak i barnehager og skoler var satt mye i fokus i fbm pandemiplanleggingen, og dette har medført en del oppfølgingsspørsmål og rådgivning. Generelle hygieneråd vedr sykdom hos barn og unge vil være tema i brev og møte med smittevernlegene og helsesøstre vår 2010.

Antall saker er uklart, da pandemien inneholder mye både enkeltsaker og mer generelle forhold.

Resultatområde 84 Primærhelsetjeneste

84.1 Allmennelegetjenesten inkludert fastlegeordningen

Det er opprettet til sammen 115 legestillinger i fylkets 24 kommuner, dette er en økning med 3 legestillinger fra 2008. Ved årsskiftet var fem av disse ubesatte. Blant de 115 fast besatte legestillingene er det kun 39 kvinnelige leger. Fylkesmannen mener derfor det er et tydelig behov for å rekruttere flere kvinner til fastlegestillinger i fylket. Det er kun 40 fastleger som har ledige plasser på sine lister. Dette er en nedgang av ledige plasser siden 2008 og dette medfører at innbyggerne i enkelte kommuner har liten/ingen mulighet til fritt legevalg innen egen kommune. 18 fastleger har 20 eller færre ledige plasser. Jfr område 83.6 Smittevern. 2009 ble et år med svært tett kontakt med mange fastleger og med smittevern og kommuneleger gjennom pandemi- beredskapsplanlegging og gjennomføring. Dette medførte et møte med smittevernleger/ kommuneleger og forberedelse til oppfølgingsmøter i 2010. Pandemi- håndteringen viser en engasjert og dyktig fastlegegruppe, som var villig til å stille opp og gjøre en ekstra innsats, særlig i første fase med vurdering av og vaksinerings av risikopasienter. Det ble avdekket en stor mangel i mange kommuner i fht kommunelegefunksjon som samordnende og administrativ ressurs. Fastlegen er for vanskelig å nå raskt og effektiv med viktig og nødvendig informasjon, og videre arbeid med å få direktelinje pr telefon eller e- post er viktig å få avklart. Nord- Trøndelag er spesielt med tanke på legevaktssamarbeid. Denne løsningen har medført betydelig lettere vaktbelastning over tid for fastlegene og vil være viktig for å kunne holde på og rekruttere nye leger i de mindre kommunene. I fht den lave kvinneandelen, vil også vaktbelastningen være viktig å holde på et rimelig nivå. Tendensen til at mange av de eldre legene av ulike grunner ønsker å slippe full vaktbelastning, er uendret. Dette gjør at turnusleger og yngre leger ofte tar relativt mye mer vakter. Det er viktig å holde flest mulig inne i vaktberedskapen både rent faglig sett og i fht de positive effekter dette har for legetjenesten og stabiliteten i denne generelt.

84.2 Turnustjeneste

2009 medførte store forandringer i oppfølgingen av turnuslegene i kommunehelsetjenesten i Nord- Trøndelag. Henrik Brochman som i en årrekke har gjort en fenomenal innsats for turnuslegene som koordinator og veileder, sluttet i sin stilling. Spesialist i samfunnsmedisin og kommunelege I i Verdal kommune, Kurt Kvenild, hadde ansvaret for denne oppgaven for turnuslegene våren 2009 og til 1. august 2009. Deretter ble denne oppgaven lagt inn under oppgavene til ass fylkeslege Paul Georg Skogen.

For turnusfysioterapeutene har Bergsvein Rian, Overhalla, vært veileder og fortsetter med dette over i 2010. Turnusfysioterapeutene har hatt samling 2 dager pr halvår våren 2009, mens det for høsten 2009 ble valgt å samle dette på en dag i samarbeid med B Rian. Her ble det også tid til en fellestime med legene om samarbeid.

Turnuslegene hadde to samlinger begge halvår. Den ene samlingen hvert halvår inkludert legevaktmedisin med trening i lokalene til ambulansetutdanningen i Namsos. Faste tema ellers er trygdemedisin, HELFO, førerkort og helsejuss. I tillegg til samlingene ble det våren 2009 holdt en gruppesamling en helg. Dette ble valgt bort høsten 2009, da en del evalueringer og direkte spørsmål om ønske om dette overfor turnuslegene, gav signal om at dette ikke var ønskelig. Turnusveileder har i stedet forsøkt å være tilgjengelig til enhver tid for turnusleger som har hatt ting de ønsket å ta opp og få avklaring på. Flere turnusleger har benyttet seg av dette og vi har avtalt telefonoppfølging ved behov for dette. Turnusveileder ser imidlertid at en møteplass der flere turnusleger kan møtes sammen med veileder for samtale og ”utlufting” av erfaringer vil kunne være nyttig, og vil vurdere dette for våren 2010.

Våren 2009 var det 6 fysioterapeuter og 21 leger i turnustjeneste i Nord- Trøndelag, og samme antall gjennomfører nå tjenesten høsten/ vinteren 2009. Det er støttefunksjon i Fylkesmannens KA- avdeling og dette gir god hjelp i arbeidet med turnustjenesten. Her er rutiner og møtekalender revidert og ulike oppgaver fordelt mellom veileder og sekretær.

84.3 Lov om helsetjenesten i kommunene/ Pasientrettighetsloven, klagesaksbehandling

Helsetilsynet har mottatt 61 vedtak i 2009. Vi mottok 30 vedtak fordelt på 9 kommuner i Nord-Trøndelag, 24 vedtak fra tannhelsetjenesten og 7 vedtak fra spesialisthelsetjenesten. 37 av vedtakene er fattet for inntil ett år, dvs mer enn 3 måneder.

Fylkesmannen har avholdt 2 kurs for spesialisthelsetjenesten. Fylkesmannen har sammen med Fylkesmannen i Sør-Trøndelag og NAKU avholdt 1 konferanse angående pasientrettighetsloven kap 4 a og psykisk utviklingshemmede. Vi har vært deltaker på kurs i regi av EINA vedrørende sosial/pasientrettighetsloven kap 4 a.

Det lave antallet kommuner som har fattet vedtak bekymrer Fylkesmannen i Nord-Trøndelag. Av den grunn har Fylkesmannen i 2009 startet en kartlegging av hvor langt kommunene er kommet i arbeidet med å

implementere lovverket. Kartleggingen fortsetter også i 2010.

Lov om helsetjenesten i kommunene med tilhørende forskrifter. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMNT	20	140
Sum	20	

84.4 Helsetjenesten til innsatte i fengsel

Fylkesmannen har gitt økonomisk støtte til et eget samarbeidsprosjekt i Verdal fengsel. De samarbeidende partene er Konfliktrådet i Nord-Trøndelag, politiet i Nord-Trøndelag, husbanken, Verdal fengsel og Fylkesmannen. Hovedmålet for prosjektet er å gjøre tilbakeføringen til samfunnet best mulig, og at alle innsatte skal ha en plass å bo etter løslatelsen. Alle innsatte ved Verdal fengsel har blitt spurt om å fylle ut et spørreskjema. Spørreskjemaet berører behov for hjelp på sentrale livsområder som arbeid, bolig, helse og konflikter. Kartleggingen viser at posisjonen er problematisk for mange. Det er gjennomgående ved

kartleggingen at mange innsatte er motivert for endring. Det å måtte sone i fengsel er en alvorlig og kritisk hendelse i de fleste menneskers liv, og dette er en situasjon som kan utnyttes i en planmessig endring. Det trengs et forpliktende samarbeid mellom alle aktører. Verdal fengsel har samarbeidsavtaler med 5 kommuner i Nord-Trøndelag, og det jobbes aktivt for at flere kommuner skal etablere samarbeidsavtaler med Verdal fengsel.

84.5 Helsetjenestetilbud til asylsøkere, flyktninger og innvandrere

Fylkesmannen har ikke hatt aktivitet på dette området i år. Helsetilsynet og Fylkeslegen har hatt en rekke henvendelser for rådgivning vedr opprettelse av asylmottak og flyktingeboliger i noen av kommunene i Nord-Trøndelag. Henvendelse både fra administrativt hold, fra Spesialisthelsetjenesten og fra kommuneleger og fastleger. For smittevernkonferanse, har 2009 ingen aktivitet relatert til flykningetjenesten i kommunene. Jfr ellers smittevernkapittelet.

84.6 Helse- og omsorgstjenester i et flerkulturelt samfunn

Fylkesmannen deltar i rådet for likestilling av funksjonshemmede og har også hatt aktivitet knyttet til TIK (fylkets tilgjengelighetskomite), der Fylkesmannen har hatt lederfunksjonen i denne partnerskapsgruppa med fylkeskommunen og organisasjoner for personer med nedsatt funksjonsevne. I dette arbeidet gjennomføres det en årlig konferanse – ”Bruker og etat møtes” som har ulike tema som fokuserer på hvordan offentlige myndigheter møter og legger til rette for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Fylkesmannen har i løpet av året opprettet kontakt med samisk nasjonalt kompetansesenter for psykisk helse (SANKS) og hatt flere treffpunkt i løpet av året, blant annet på et eget fagmøte ved opprettelsen av stillingsressurs knyttet til SANKS. Fylkesmannen og Helsetilsynet fulgte også opp et flyktingemottak i fylket for å sikre at de hadde forsvarlige helsetjenester knyttet til mottaket. Fylkesmannen viser i tillegg til rapport på område 46- universell utforming.

84.7 Helsetjenestetilbud til personer utsatt for seksuelle overgrep eller vold i nære relasjoner

Som beskrevet i årsrapporten for 2008, ble prosjektets del 2 ”Vold i nære relasjoner” utsatt til 2009. Bakgrunnen var at omfanget av dette arbeidet ble vurdert som stort, og det var nødvendig å opprette ”Overgrepsmottaket for personer utsatt for seksuelle overgrep” først. Deltakende kommuner i prosjektene er de samme som tilhører Nord-Trøndelag politidistrikt, det vil si 27 kommuner. Tilbudet i overgrepsmottaket gjelder for ungdom og voksne over 16 år. Barn får sitt tilbud ved overgrepsheten til St. Olav hospital.

Prosjektledelsen hadde som mål å få startet opp tiltaket ”Vold i nære relasjoner” høsten 2009, men på grunn av en del vanskelige juridiske problemstillinger, samt interkommunale avtaler som skulle på plass, er igangsettingen foreløpig utsatt til våren 2010. Fylkesmannen vil delta i referansegruppen også i 2010.

84.8 Helsestasjons- og skolehelsetjenesten

Når det gjelder kommunenes helsefremmede og forebyggende arbeid, henvises det til resultatområde 83; Folkehelsearbeid.

84.9 Svangerskapsomsorgen

Det er jordmortjeneste i alle kommuner, men omfanget av tjenesten varierer betydelig. Helse Nord-Trøndelag leier ut jordmortjeneste til kommunene. Dette er en god ordning fordi det muliggjør at kommuner som har behov for jordmor i en deltidsstilling kan rekruttere det. Fylkesmannen har et utstrakt samarbeid med Helse Nord-Trøndelag i forbindelse med rus og alkoholforebygging i svangerskap. Helse Nord-Trøndelag har fått statlig støtte for å screene/kartlegge alkohol i svangerskap. Det er derfor startet et omfattende samarbeidsprosjekt mellom fastleger og jordmødre i kommunene og Helse Nord-Trøndelag. Helse Nord-Trøndelag har etablert et familieambulatorium ved begge sykehusene. Dette er et lavterskeltilbud hvor den gravide eller barnefamilier, hvor de voksne har rusproblemer, kan få tværfaglig hjelp.

84.10 Kjønnsløstelse

Det henvises til punkt 45.6; Handlingsplan mot kjønnsløstelse.

84.11 Tannhelse

Fylkesmannen har ikke etablert noe fast samarbeid med fylkestannlegen. Det er i 2009 to pasienter i fylket som har klaget på tannbehandlingen som de fikk av tannleger etablert i Nord-Trøndelag. Sakene er behandlet av Helsetilsynet i Nord-Trøndelag. Det ble i sakene gitt kritikk for journalføringen. Tannlegene har hatt opplæring for å vurdere pasienter som kommer inn under Pasientrettighetsloven kap.4a. Tannlegene er den helsepersonellgruppen som sender flest vedtak etter Pasientrettighetsloven kap.4a. Det er spesielt psykisk utviklingshemmede og eldre personer uten samtykkekompetanse med nødvendig behov for tannhelsetjeneste som tannlegene vurderer i forhold til Pasientrettighetsloven kap. 4a.

Fylkesmannen har hatt muntlige forespørsler om hvordan tannhelsetjenesten er organisert i forhold til barn og unge. Tenåringer og ungdommer ønsker at beskjed om time sendes via SMS på tlf., men tannhelsetjenestene forholder seg til timeinnkalling via brev og post. Dette er en gammeldags måte å kalle inn til time på mener tenåringene, og bidrar til at mange tenåringer ikke møter til time. Fylkesmannen vil ta opp dette med fylkestannlegen.

Resultatområde 85 Spesialisthelsetjenesten

85.2 Sterilisering

Sittende medlemmer i steriliseringsnemnda har funksjonsperiode ut 2010. Det har vært behandlet tre saker i nemnda i 2009. To saker ble innvilget og en avslått. Det er bare sykehusene i fylket som utfører steriliseringsinngrep. Det har ikke vært søkt om godkjenning fra andre aktører i fylket.

85.3 Lov om transplantasjon

Fylkesmannen har ikke hatt aktivitet på dette området i 2009.

85.4 Tillatelse til å rekvirere sentralstimulerende legemidler

Fire leger har fått generell rekvireringsrett av sentralstimulerende legemidler til personer med hyperkinetisk forstyrrelse/ADHD. 69 leger har fått spesiell rekvireringsrett av sentralstimulerende legemidler til 131 personer med hyperkinetisk forstyrrelse/ADHD. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid har vært to uker. Det foreligger ingen beskrivelse i veilederen IS-1244 for samhandling mellom spesialisthelsetjenesten og fastlege ved overføring og oppfølging av rekvirering av sentralstimulerende legemidler. I enkelte saker har det vist seg ikke å fungere tilfredsstillende. Fylkesmannen har inntrykk av at spesialister og fastleger i enkeltsaker ikke har vært særlig opptatt av kombinasjonen ADHD og rusmisbruk. Ansvarsforhold i slike saker har ikke vært tilstrekkelig avklart.

Det er igangsatt en forsøksordning i perioden 2005-2011, som innebærer at Fylkesmannen har fått delegert

myndighet fra Helsedirektoratet til å behandle søknader om rekvireringsrett av sentralstimulerende legemidler. Så langt Fylkesmannen kan se, er det ikke lagt opp til spesielle oppfølgings- og kontrollsystemer for forsøksordningen for sikring av forsvarlig praksis. Hensikten var en mer helhetlig ordning, men slik den fungerer, dreier det seg hovedsakelig om rekvireringsretten. Fylkesmannen har en svært begrenset kontrollfunksjon, og mangler derfor detaljerte opplysninger om hvordan ordningen fungerer helhetlig. Det er viktig at ordningen blir evaluert, og en nasjonal høringskonferanse bes vurdert som et av evaluerings-tiltakene.

Tillatelser til å rekvirere sentralstimulerende legemidler. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMNT	73	14
Sum	73	

85.5 Kosmetisk plastikkirurgiske inngrep

Fylkesmannen har ikke hatt aktivitet på dette området i 2009.

Kosmetisk plastikkirurgiske inngrep. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMNT	0	
Sum	0	

Resultatområde 86 Omsorgstjenester

Resultatområdet omsorgstjenester favner vidt. Fylkesmannen følger gjennomføringen av Omsorgsplan 2015 i kommunene og har konkrete oppgaver knyttet til delområdene. I kombinasjon med rollene som klageinstans og tilsynsmyndighet gir dette mulighet for et helhetlig perspektiv på status og utfordringer i fylket. Også i 2009 ble det arbeidet med å utvikle dette perspektivet, både internt, sammen med eksterne samarbeidspartnere, og fremfor alt i kommunene.

St. melding nr. 47 (Samhandlingsreformen) satte i 2009 fart i debatten rundt helse- og omsorgstjenestene i fremtiden. Behandlingen i Stortinget vil forhåpentligvis gi klarere premisser også for gjennomføringen av Omsorgsplan 2015 i kommunene.

På Omsorgsplanens område ble Fylkesmannens oppfølging i 2009 først og fremst ivaretatt av intern arbeidsgruppe i Sosial-, helse- og barnevernavdelingen. Organiseringen er under vurdering, også i lys av samhandlingsreformen. Utadrettet virksomhet har blant annet bestått i orienteringer om omsorgsplanens ulike delområder i alle fora der dette passet inn, og råd og veiledning ble gjennom hele året prioritert. I desember ble det på bakgrunn av dette også gjennomført to dialogmøter om omsorgsplanen, med alle kommunene som målgruppe. Fylkesmannens deltakelse i regionale fora sammen med andre sentrale instanser ble videreført i 2009, og nye fora der fylkesmannen deltar ble etablert i løpet av året. Eksempler er styringsrådet for undervisningssykehjemmet, og faggruppen til Nasjonalt kompetansesenter for aldring og helse med fokus på dagtilbud.

På delområdet Demensplan 2015 fulgte Fylkesmannen opp modellkommuneprosjektene med økonomisk bistand, og vidererføring og deltakelse i nettverk. Modellkommuneforsøkene resulterer i at dagtilbud, pårørendeskoler, kompetanseheving og demensteam etableres modelkommunene. Erfaringene herfra vil være nyttige for alle kommuner. Det ble gitt stimuleringstilskudd til ulike prosjekter, bla fikk alle kommunene som laget studiegrupper for bruk av opplæringsprogrammet "Demensomsorgens ABC" tilskudd, etter deltakerantall.

På delområdet Kompetanseløftet 2015 ble det også i 2009 gitt støtte til KS's rekrutteringspatrulje, som synes å ha hatt en positiv effekt på rekruttering til helsefagene. Tilskudd ble også fordelt med utgangspunkt i kommunenes egne planer. Strategisk kompetanseplanlegging er nødvendig for at kommunene skal kunne løse egne behov, men planene viser fortsatt at dette ikke alltid prioriteres. Fylkesmannen satte i 2009 fokus på temaet i egen konferanse. Fylkesmannen bidro også i 2009 med tilskudd til oppretting av stilling for kompetansekoordinator, som skal styrke kompetanseoverføringen mellom kommuner og spesialisthelsetjeneste.

Vedr investeringsordningen, prioriterte Fylkesmannen også i 2009 å uttale seg raskt til kommunenes søknader om investeringstilskudd til sykehjem og omsorgsboliger. Fylkesmannen samarbeider tett med Husbanken, som

forvalter tilskuddsordningen. Fylkesmannens kartlegging av aktuelle prosjekter ble gjort i mars. Oversikten gir en indikasjon på kommende behov for tilskuddsordningen.

På området kvalitet i helse- og omsorgstjenesten har fylkesmannen deltatt i nasjonal faggruppe for NOKLUS (Norsk kvalitetssikring av laboratorietjenester utenfor sykehus). Fylkesmannen ser at noen kommuner melder seg ut etter 2009, som var siste år i prøveperioden med gratis deltakelse. Undersøkelser viser at sykehjem som deltok fikk forbedret kvaliteten på laboratorietjenestene, og at deltakelse derfor bør videreføres.

I 2009 deltok Fylkesmannen i styringsrådet for fylkets undervisningssykehjem i Verdal. Fylkesmannen deltok også i vurderingen mht undervisningshjemmetjenester, der Stjørdal kommune ble valgt. Begge kommunene bidro i 2009 med sine erfaringer i Fylkesmannens kommunemøter. Fylkesmannen bidro ellers i fordelingen tilskudd til lindrende behandling.

Saksbehandlingen i helse- og omsorgstjenesten ble i 2009 forsøkt styrket gjennom Fylkesmannens råd- og veiledningsvirksomhet, i veiledningsmøter med enkeltkommuner og gjennom et 2-dagers saksbehandlerkurs for helse- og sosialpersonell i kommunene.

Fylkesmannen har fulgt opp bruken av tvang og makt overfor personer med psykisk utviklingshemming gjennom løpende veiledning, og som tema i møte med barne- og avlastningsboligene.

Individbasert pleie og omsorgsstatistikk (IPLoS) skal brukes i alle kommuner. Opplæring til kommunene ble i 2009 ivarettatt av helsedirektoratet, men Fylkesmannen deltok. På sine arbeidsområder har Fylkesmannen vært opptatt av å påse at IPLoS-registrering gjennomføres som forutsatt i kommunene.

86.1 Omsorgsplan 2015

Fylkesmannens oppfølging av omsorgsplanen har i 2009 vært ivarettatt av intern omsorgsplangruppe i Sosial-, helse- og barnevernavdelingen. Omsorgsplangruppen hadde 11 møter i 2009. Ekstern samordningsgruppe (koordineringsgruppen) hadde kun 1 møte i 2009. Fylkesmannens samlede oppfølging av omsorgsplan 2015 skulle deretter evalueres, men evaluering ble ikke gjennomført i 2009. Det arbeides videre med å oppnå en god form på oppfølgingen av dette satsingsområdet, nå også i lys av samhandlingsreformen.

Kommunene ble i 2009 oppdatert på omsorgsplanens mest sentrale områder på følgende måter:

I møte om opptrappingsplan rus med fokus på tilskuddsordningen, og i fagdag på kompetanseløftet (januar), orientering i Nord-Trøndelag Pleie- og omsorgslederforum (april), og i dialogmøter om status, omsorgsplan i henh.vis sør- og norddelen av fylket (desember).

Regionalt forum for fylkesmennenes medarbeidere som jobber med omsorgsplanen, samt Husbanken hadde to møter i 2009. Senter for Omsorgsforskning deltok på ett av møtene.

Det har vært løpende kontakt med Husbanken i forbindelse med aktuelle søknader.

Det føres oversikter over nettverk på omsorgsplanens områder i fylket. Fylkesmannen har i 2009 deltatt i styringsråd for undervisningssykehjemmet i fylket, og vil fra 2010 delta i tilsvarende styringsråd for undervisningshjemmetjenestene.

86.2 Demensplan 2015

Fylkesmannen har bidratt gjennom støtte til ulike prosjekter i modellkommunene med bakgrunn i demensplan 2015. Demenssatsningen inngår videre i øvrige satsninger på kompetanseløfte og investeringstilskuddet, og kommunenes planer har hatt spesielt fokus. Fylkesmannen har sammen med modellkommunene videreført nettverk og vi har gjennomført 4 møter. Nettverket har besøkt alle modellkommunene og fått presentert fremdriften i prosjektene. Fra modellkommuneprosjektet startet har man sett at demensomsorgens fokus har fått spesiell oppmerksomhet i modellkommunene og satsninger på dagtilbud, pårørendeskoler, kompetanseheving og demensteam er blitt eller er i ferd med å bli etablert i modellkommunene. Fylkesmannen har sittet i en nasjonal faggruppe med Nasjonalt kompetansesenter for aldring og helse med fokus på dagtilbud. Mandatet er å bidra med innspill, ideer og kommentarer i forhold til planer og tiltak som utvikles i det treårige utviklingsprogrammet.

Fylkesmannen har etter forespørsel reist ut i fylket for å presentere planen og på høsten inviterte vi alle ledere til samling både i norddelen og i sørdelen av fylket. Råd og veiledning er blitt gitt ved henvendelser som gjelder demensomsorgen. Det ble gitt et stimuleringsstilskudd til de kommuner som ønsket en kompetanseheving på

demens. Dette tilskuddet gikk til oppstart av studiegrupper, som ønsket å benytte studiemateriellet ”Demensomsorgens ABC”, utviklet av nasjonalt kompetansesenter for aldring og helse.

86.3 Kompetanseløftet 2015

Rapporter fra fylket vårt er levert i samsvar med kravene til rapportering. Fylkesmannen har støttet rekrutteringspatrulje i regi av KS økonomisk, og søkertallene til videregående skole innen helsefag har hatt en stigende tendens de siste to årene. Fylkesmannen har støttet kommunene med tilskudd i samsvar med de planer kommunene selv har for kompetanseheving, og vi har stimulert kommuner med lavere andel fagbemanning med litt ekstra midler. Kommunene har fått tilsendt statistikker med status for sin bemanning og kompetanse, men det er fremdeles variasjoner knyttet til om kommunene får satt dette skikkelig på dagsorden i form av strategiske bemannings- og kompetanseplaner. Fylkesmannen hadde også en egen konferanse for å sette fokus på kompetanse. Et annet viktig grep er bistand til etablering av kompetansekoordinator mellom 1. og 2. linja som skal koordinere overføring av kompetanse mellom nivåene, videreutvikle kompetanse og etablere ny kompetanse.

86.4 Investeringsstilskudd til sykehjem og omsorgsboliger

Det ble i mars gjennomført ny (årlig) kartlegging av kommunenes investeringsbehov, og kartleggingen videreføres løpende. Kartleggingen er uformell, men gir en indikasjon på mulig omfang av kommende søknader. Dette er nyttig i Fylkesmannens arbeid med å bistå Husbanken med å prioritere innenfor den fastsatte rammen som fylket kan disponere fram mot 2015. I 2009 uttalte Fylkesmannen seg til 8 søknader om tilskudd. Fylkesmannen har i 2008 og 2009 anbefalt i alt 13 byggeprosjekt. Dersom alle disse realiseres, vil om lag 1/3 av fylkets tildelte tilskuddsramme (360 enheter) være disponert.

86.5 Kvalitet i helse- og omsorgstjenesten

Fylkesmannen har sittet i en nasjonal faggruppe i NOKLUS (Norsk kvalitetssikring av laboratorietjenester utenfor sykehus). Gjennom en kvalitetssatsning ble det innvilget to års gratis prøveperiode for alle sykehjem i Norge og alle sykehjem i fylket har inngått en avtale med NOKLUS. I 2009 var siste året med gratis deltakelse og man ser at en del sykehjem melder seg ut når de nå har kommet til selvkost. En undersøkelse som NOKLUS utførte slår fast at sykehjem som deltar i kvalitetsarbeidet har fått forbedret kvaliteten på sine laboratorietjenester og prosjektet.

86.6 Undervisningssykehjem/ Undervisningshjemmetjenester

Fylkesmannen har deltatt i styringsrådsmøtene for undervisningshjemmetjenester samt det første møtet med undervisningshjemmetjenestene. Begge disse kommunene har bidratt til erfaringsdeling på arenaer som Fylkesmannen har invitert kommunene til og slik sett bidratt til erfaringsspredning. Fylkesmannen har avgitt uttalelse til tildelingen av tilskudd til lindrende behandling. Fylkesmannen hadde et større arbeid knyttet til vurderingen av søknadene om undervisningshjemmetjenester, der det var 4 sterke kandidater. Kandidatene var Stjørdal, Verdal, Levanger og Overhalla. Valget falt til slutt på Stjørdal som hadde den beste søknaden.

86.7 Økt forvaltningskompetanse. Saksbehandling i helse- og omsorgstjenesten

Det ble i oktober arrangert et 2-dagers kurs i saksbehandling for helse- og sosialpersonell. Kurset hadde spesiell fokus på rus, psykiatri og bostedsløshet. 13 kommuner var representert med i alt 43 deltakere fra aktuelle arbeidsfelt. Ut over dette, legger Fylkesmannen i sin råd- og veiledningsvirksomhet vekt på at henvendelser fra kommuner blir håndtert raskt og løpende. Det har også i 2009 vært gjennomført veiledningsmøter med kommuner, etter forespørsel.

86.9 Rettssikkerhet ved bruk av tvang og makt overfor enkelte personer med psykisk utviklingshemming

Fylkesmannen har mottatt 233 meldinger om skadeavvegende tiltak. Det er 25 personer hvor det er benyttet skadeavvegende tiltak overfor. Tallet på meldinger er bekymringsfullt lavt og vi har en hypotese om at det er en betydelig underrapportering. I Nord-Trøndelag er det i 2009 fattet 65 vedtak om bruk av tvang og makt etter sosialtjenesteloven § 4-5 bokstav b og c. Dette gjelder 28 personer, hvorav 2 er under 18 år. I 2009 er det søkt og

innvilget dispensasjon fra utdanningskravet ovenfor 40 personer. Det er ført tilsyn overfor 14 personer.

Fylkesmannen har gjennomført løpende veiledning til kommuner som har hatt behov for det. Vi har overprøvd saker hovedsakelig innen 3 måneder. Det er i 2009 gjennomført samling med barne- og avlastningsboliger hvor et av temaene var bruk av tiltak med tvang og makt overfor barn med utviklingshemming.

86.10 IPLOS – individbasert pleie- og omsorgsstatistikk

Fylkesmannen deltok på helsedirektoratets IPLOS-opplæring av kommunene i april. Fylkesmannen har gjennom året hatt fokus på kommunenes bruk av IPLOS i forbindelse med klagesaksbehandling, og tilsyn. IPLOS-registrering etterspørres konkret i klagesaker der slike burde inngå i dokumentasjonen.

Resultatområde 87 Psykisk helse

På slutten av 2008 sendte Fylkesmannen i Nord-Trøndelag ut 14 spørsmål til kommunene for å kartlegge resultatet innenfor det psykiske helseområde etter å ha mottatt øremerkede gjennom mange år i forbindelse med opptrappingsplanen. Svarene ble oppsummert utover i 2009. Hovedkonklusjonen etter å ha sett på svarene fra samtlige 24 kommuner, er at tjenestetilbudet til denne gruppen framstår som godt, men at det fortsatt er enkelte kommuner som må jobbe videre med deler av sitt tjenestetilbud. I den forbindelse er det to områder som peker seg ut, og det er meningsfulle aktiviteter for gruppen voksne, alvorlig psykisk syke, samt en større koordinering av tilbudet til utsatte barn og unge. Det vil være svært viktig å følge utviklingen på psykisk helseområdet fremover for å se på hvordan kvalitet og omfang utvikler seg etter at pengene ble lagt inn på rammen til kommunene.

87.7 Videre utvikling av det psykiske helsearbeidet i kommunene

2009 var et år preget av at rådgiverstillingen innenfor resultatområdet psykisk helse ikke ble besatt før medio mai, og ikke hadde vært besatt det siste året.

Avdelingen valgte derfor å prioritere opplæring av rådgiveren, samt legge vekt på å etablere kontakt og samarbeid i forhold til naturlige samarbeidspartnere og viktige aktører innenfor psykisk helseområdet og rus. I august 2009, i samarbeid med Helsedirektoratet, ble kommunene bedt om å svare på om de hadde økt eller redusert pengebruken innenfor det psykiske helseområdet fra 2008 til 2009. Det kom inn svar fra 18 av 24 kommuner i Nord-Trøndelag, hvorav 8 hadde økning, 5 hadde reduksjon og 5 hadde uforandret bruk av midler til dette arbeidet. På landsbasis var nedgangen imidlertid på 16 % og det ble i rådgiversamling med Helsedirektoratet slått fast at kommunene ville få tilsendt rapporteringsskjema for hele 2009, med frist innen 15. februar 2010.

Det er i løpet av 2009 etablert faste samarbeidsmøter i forhold til R-BUP i Trondheim på regionalt nivå sammen med Fylkesmannen i Møre- og Romsdal og Sør-Trøndelag. Likens er psykiatrirådgiveren en del av den regionale referansegruppa "Barn av psykisk syke og/eller rusmisbrukende foreldre", og i referansegruppa "Vold i nære relasjoner". Nasjonalt kompetansesenter for psykisk helsearbeid for voksne i kommunene (NAPHA) er også en viktig samarbeidspartner med tanke på å styrke kommunene faglig og få til gode samarbeidsarenaer på tvers.

Det samarbeides også med andre gjennom forskjellige nettverk, både blant flere rådgivere og ledelsen på avdelingen. Perspektivet psykisk helse/rus er nært knyttet opp til andre fagområder både internt i avdelingen/ på tvers av avdelinger, og i samarbeidet med kommunene, fylkeskommunen, KS og spesialisthelsetjenesten. Ellers har det også i 2009 blitt innvilget øremerkede midler til kommunene til videreutdanning i psykisk helsearbeid, og psykososialt arbeid for utsatte barn og unge.

87.10 Gjennomføring av tvungent psykisk helsevern for personer som ikke har bosted i riket

Fylkesmannen har ingen saker til behandling på dette området.

Resultatområde 88 Rusområdet

88.1 Alkoholloven

Vi har behandlet en klagesak etter alkoholloven i 2009. Klagen ble avvist pga manglende rettslig klageinteresse. Det ble gitt utvidet skjenkebevilling til Heimevernets utdanningscenter ved 5 anledninger i 2009. Det har ikke holdt kurs for kommunene i 2009, men bistått direktoratet med orientering om deres samling for kommunene. Ellers besvarer vi en god del henvendelser fra kommunene via telefon.

88.2 Rusmiddelarbeid

Opptrappingsplanen for rusfeltet varer ut 2010 og Fylkesmannen har gjennom sitt embetsoppdrag en viktig rolle for å implementere opptrappingsplanen. I tråd med opptrappingsplanen er det i Nord-Trøndelag på en rekke områder økt innsats for å styrke hjelpe- og behandlingstiltak for rusmiddelavhengige. Regjeringens opptrappingsplan for rusfeltet omfatter hele rusområdet og inneholder tiltak innen forebygging, behandling, rehabilitering og oppfølging.

I 2009 ble Fylkesmannens fokus rettet mot innholdet i rustjenestene i kommunene. Primært er det de store kommuner og deres randkommuner som har vært gjenstand for oppmerksomhet, men også mindre kommuner med tilskudd til kommunalt rusarbeid har blitt fulgt opp av embetets rusrådgiver. Satsingsområder har videre vært kompetanseheving av kommunalt rus- og psykisk helse ansatte, utredning av interkommunalt samarbeid, øke bruken av individuell plan og stimulere til utarbeidelse av rusmiddelpolitiske handlingsplaner

Vi startet 2009 med å ha fokus på situasjonen til rusmiddelmissbrukere på Fylkesmannens styringsdialogkonferanse med fylkets rådmenn og ordførere. Dette har bidratt til at de fleste kommuner har startet kartlegging av utfordringene i sin kommune for å se hvilke tiltak som skal iverettes. Fylkesmannen har hatt fokus på å bidra til at kommunene skal ha en helhetlig plan for hvordan de skal ivareta rusforebyggende arbeid og sikre at alle rusmiddelavhengige i kommunen skal ha et tilbud ut fra deres individuelle behov. De fleste kommuner i Nord-Trøndelag har ruspolitisk handlingsplan. Det er i 2009 en stor del av kommunene som er inne i prosess for å ferdigstille nye eller oppdatere sine gamle ruspolitiske handlingsplaner. Det har også for Fylkesmannen vært viktig å bidra til at samhandling mellom spesialisthelsetjenesten og kommunene fører til at enkeltpersoner i større grad får oppfylt sine rettigheter til behandling og bistand. Også fokus på samhandling mellom kommunene, spesialisthelsetjenesten og kriminalomsorgen har vært viktig satsing gjennom felles møter og samlinger.

Det er i 2009 videreført nettverk hvor kommunene, spesialisthelsetjenesten og NAV kan ha en felles arena for utveksling av kompetanse og informasjon. Nettverket arrangeres som et samarbeid mellom NAV, Spesialisthelsetjenesten v/ ARP, KORUS – Midt Norge og Fylkesmannen. Det var to samlinger i nettverket i 2009 .

Fylkesmannen har gjennomført kurs for å øke kompetansen om rusmidler. 150 personer fikk tilbud om kurset, men flere var påmeldt. Kommuner, ansatte i skoler, barnevernstjenester og andre melder om stort behov for økt kjennskap om rusmidler. Det er i 2009 gjennomført en fagdag i samarbeid med Kirkens sosialtjeneste, Jarlegården, og kriminalomsorgen hvor fokuset har vært samhandling for innsatte rusmiddelmissbrukere. Fylkesmannen deltar i nettverk region nord, hvor styrking av helse- og oppfølgingstjenester til rusmiddelmissbrukere er tema. Å se sammenhengen mellom utviklingsoppgaver på rusfeltet og de oppgaver NAV gjør er avgjørende for å gi bedre tjenester. Det er derfor opprettet samhandlingsarena mellom Fylkesmannen og NAV fylke for å sikre helhet i kompetansestrategi og oppfølging. NAV fylke er informert eller direkte involvert i de fleste satsinger som Fylkesmannen har på rusfeltet.

Samarbeid med Kompetansesentret for rusfaget i Midt-Norge har også i 2009 vært tett. Det er samhandling og drøfting i forhold til hvilke satsinger som skal gjennomføres. Fylkesmannen og Helsetilsynet i Fylket opplever at vi mottar få klagesaker som omhandler personer med rusmiddelproblemer. For å sikre rettsikkerheten har vi derfor i 2009 gjennomført saksbehandlingskurs med tema rettigheter for rusmiddelmissbrukere og bostedsløse. I vår kontakt med kommunene erfarer vi at det ikke nødvendigvis fattes vedtak når rusmiddelmissbrukere mottar bistand fra kommunene. Dette gjelder både på helse- og sosialområdet.

Vi har i opptrappingsplanperioden hatt fokus på brukermedvirkning. I 2009 har vi hatt samling med brukerorganisasjonene. Vi har også bidratt med informasjon på samlinger som brukerorganisasjoner har hatt. Brukerorganisasjoner blir selvfølgelig invitert på de samlinger vi har på område. Ved alle nettverkssamlinger er

brukerperspektivet et viktig element. Brukerorganisasjoner er viktige kilder i det arbeidet som skal gjøres og vi ser det som en viktig oppgave for Fylkesmannen å bidra til at vi i Nord-Trøndelag får sterke brukerorganisasjoner.

Også i 2009 har vi i samarbeid med Fylkesmannen i Sør – Trøndelag, Fylkesmannen i Oppland og Fylkesmannen i Hedemark arrangert nettverkssamling for de kommuner som mottar tilskudd til rustiltak.

I samarbeid med KORUS – Midt har Fylkesmannen i Nord-Trøndelag også i 2009 gjennomført studie i Motiverende intervju. Vi har i 2009 gitt tilskudd til 30 rustiltak i Nord-Trøndelag. Disse fordeler seg på 15 kommuner. De tiltakene som er satt i gang i kommunene i Nord-Trøndelag har gitt mange personer med rusproblemer en bedre hverdag. Det er også ført til en kompetanseheving og et fokus på rusproblematikk som bidrar til at mange kommuner er bedre i stand til å bistå personer som skal i behandling, både før, under og etter behandlingsforløpet. Det er gitt tilskudd på ca 11, 6 millioner til både lavterskel helsetiltak, oppfølging til personer som er i legemiddelassistert rehabilitering og styrking av tidlig intervensjon og oppfølgingstiltak for rusmiddelmissbrukere. Fylkesmannen har i den sammenheng et bredt oppfølgingsarbeid for å bistå kommunene med oppbygging av sine tjenester. Det er i 2009 gitt tilskudd til Steinkjer videregående skole, furuskogen for igangsetting av kurs for personer som behøver opplæring i å kunne bo i egen leilighet. Videre er det gitt tilskudd til Rusmisbrukernes interesseorganisasjon, ettervernskantoret og Foreningen mot stoff.

73.1 Lov om sosiale tjenester

For Fylkesmannens rapport, se resultatområde 81. For klager etter sosialtjenesteloven (SOTJL) se 81.3.

Ressursrapportering

Resultatområde	FMNT	Sum	
	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	
Resultatområde 75 og 86	38	38	0
Resultatområde 76 og 77	113	113	0
Resultatområde 81	93	93	0
Resultatområde 82	161	161	0
Resultatområde 83	35	35	0
Resultatområde 84 og 85	32	32	0
Resultatområde 87 og 88	54	54	0
Sum:	526	0	526

Statens Helsetilsyn

Resultatområde 81 Tilsyn og klagesaksbehandling etter sosialtjenesteloven

Det var med utgangspunkt i embetsoppdraget planlagt 8 tilsyn på sosialtjenestelovens område. En planlagt systemrevisjon ved rusinstitusjon ble ikke gjennomført pga endringer i ressursituasjonen ved kontoret. Det ble ført tilsyn med avlastningsboliger i 7 kommuner, og funnet avvik i 6 av disse. Et gjennomgående avvik var brudd på medikamenthåndteringsforskriften.

81.1 Planlagte tilsyn

Tilsynsplan ble utarbeidet og oversendt som forutsatt 01.03.09. Som følge av endring i ressursituasjon ble det også noe endring mht tidspunkt for gjennomføring, men 7 av 8 planlagte tilsyn ble gjennomført.

Det var med utgangspunkt i embetsoppdraget planlagt 8 tilsyn på sosialtjenestelovens område. En planlagt systemrevisjon ved rusinstitusjon ble ikke gjennomført pga endringer i ressursituasjonen ved kontoret. De øvrige

7 systemrevisjonene ble gjennomført i samarbeid med helsetilsynet i fylket. Disse tilsynene inngikk i et landsomfattende tilsyn med kommunale sosial- og helsetjenester til barn i barne- og avlastningsboliger. Det ble ført tilsyn med avlastningsboliger i 7 kommuner, og funnet avvik i 6 av disse. Et gjennomgående avvik var brudd på medikamenthåndteringsforskriften, som bla viste ulike oppfatninger av hvordan forskriften skulle forstås og etterleves på avlastningsboligenes arbeidsområde. Helsetilsynet i fylket hadde i etterkant av tilsynene et møte med tilsynsfarmasøytene i fylket, med sikte på i fellesskap å bidra til korrekt tolkning av forskriften i kommunene.

Det ble gitt 3 avvik i forbindelse med Landsomfattende tilsyn med kommunale helse- sosial- og barnevernstjenester til barn i 2008. Disse er ikke lukket i 2009. Årsaken til dette er bl.a. at vi ikke ønsker og lukke avvikene på prosedyrer men på evalueringer.

81.2 Områdeovervåking

Etter gjennomgang av rapportering vedr. det psykisk helsetilbudet fra alle 24 kommunene i Nord-Trøndelag er det særlig på 2 områder kommunene har for dårlig tilbud. Dette er meningsfulle aktiviteter for alvorlig psykisk syke voksne og behovet for en større koordinering av tilbudet til barn og unge. Det ble i 2009 gjennomført tilsyn både ved distriktpsikiatrisk senter og akuttpsikiatriske avdelinger i Nord – Trøndelag uten at det ble gitt avvik. Det området Fylkesmannen har minst oversikt over tjenesteutviklingen er alderspsykiatrien, noe som vi vil gi større fokus i 2010.

Fylkesmannen har ulike treffpunkt med NAV. I tillegg til NAV-utvalget med repr. fra FM, NAV og KS har vi en egen koordineringsgruppe med ledelsen i FylkesNAV, vi har en ansatt som jobber med KVP og som er samlokalisert med NAV samt flere kompetanseveiledere som er mye rundt i NAV kontorene. Tema som fylkesmannen har vært opptatt av i 2009 i samhandlingen med NAV ved siden av KVP er bl.a. fokus på aktivitetslinjen i NAV med særlig fokus på Grønt Arbeid, ny lov om sosiale tjenester i Arbeids- og velferdsforvaltningen med bl.a. gjennomgang av lovforslaget på NAV-ledermøte. I tillegg til dette har vi bl.a. hatt særlig fokus på samhandling innenfor rus- og psykiatrifeltet.

81.3 Klager etter sosialtjenesteloven

Fylkesmannen mottok 86 klagesaker fra 19 av fylkets 24 kommuner. De fleste sakene kommer fra de større kommunene som Steinkjer, Verdal, Levanger og Stjørdal.

Fylkesmannen fattet endelig vedtak i 89 saker. Av disse var 59 vedtak knyttet til økonomisk bistand. 23 av vedtakene omhandlet hjelpetjenester som praktisk bistand, avlastningstiltak, støttekontakt og omsorgslønn, og syv av vedtakene omhandlet vederlag for opphold i institusjon.

Årstall:	2004	2005	2006	2007	2008	2009
----------	------	------	------	------	------	------

Mottatte klagesaker :	141	109	106	98	89	89
-----------------------	-----	-----	-----	----	----	----

Fylkesmannen har stadfestet kommunenes vedtak i 75 saker. Tre av sakene er omgjort, og ni saker er opphevet og sendt tilbake til kommunene for ny behandling. to saker er av forskjellige grunner avvist.

Ved utgangen av 2009 var 18 saker fortsatt under behandling i klageinstansen. Det vil bli fattet endelig vedtak i disse sakene i januar og februar 2010.

Kategori:	2004	2005	2006	2007	2008	2009
-----------	------	------	------	------	------	------

Stadfestet:	85	94	62	68	65	75
-------------	----	----	----	----	----	----

Omgjort:	10	8	8	7	11	3
----------	----	---	---	---	----	---

Opphevet og returnert :	23	30	20	18	8	9
-------------------------	----	----	----	----	---	---

Avvist:	8	5	5	4	5	2
---------	---	---	---	---	---	---

Totalt:	126	137	95	97	89	89
---------	-----	-----	----	----	----	----

Det har vært en nedgang i antall klagesaker de siste 5 årene men tallene ser nå ut til å ha stabilisert seg.

Antall henvendelser og klagesaker relatert til vederlag for opphold i institusjon har en markant økning. Det er fares at publikum stiller spørsmål ved forståelsen av vederlagsforskriften. Vederlagsforskriften er i dagens oppsett lite tilgjengelig spesielt for publikum, men også for kommunene. Det er et ønske om en forenkling av forskriften. Med en forenkling styrkes lovforståelsen og derav rettssikkerheten. Fylkesmannen vil i 2010 tilby kommunene kurs i gjennomgang av vederlagsforskriften.

Av 89 endelige vedtak, har 72 vedtak en saksbehandlingstid på tre måneder eller mindre. Totalt tilsvarer dette at ca. 89 % av klagesakene som er avsluttet i 2009 har en saksbehandlingstid som er tre måneder eller mindre. Fylkesmannen skal i 2010 arbeide konkret med å senke saksbehandlingstiden til under resultatkravet.

Fylkesmannen skal gjennom engasjement og faglig kompetanse gi råd, veiledning og oppdatering av kunnskap, slik at det individuelle hjelpebehovet er forsvarlig ivarettatt. I forbindelse med implementering av ny saksbehandlingsveileder vises det til resultatområde 86.7.

81.4 Spesielle oppgaver etter sosialtjenesteloven kap. 4A

Se 86.9

81.5 Andre oppdrag

Fylkesmannen sendte foreløpig tilbakemelding til Helsetilsynet vedr mulige tilsynsområder i eget fylke (november). Fylkesmannen og Helsetilsynet i fylket deltok på Helsetilsynets oppstartmøte vedr eldretilsynet i desember. Det ble deretter gitt foreløpig orientering til kommunene om tilsynet på Fylkesmannens dialogmøter med kommunene i desember vedr Omsorgsplan 2015.

81.6 Hendelsesbasert tilsyn

Det har ikke vært saker i 2009 der vi har funnet det nødvendig å dra på stedlig tilsyn med bakgrunn i henvendelser av brukerne. Imidlertid er slike henvendelser med på å styre valg av tilsynsobjekt på de planlagte tilsyn. De henvendelser som er kommet inn fra brukere o.a på kritikkverdige forhold er håndtert med tilbakemelding til kommunen enten muntlig eller pr. brev avhengig av bl.a. sakens alvorlighet. I og med at vi ikke har tilsyn med sosialfaglig personell er en del av disse sakene som gjelder kritikk av enkeltansatte håndtert med brev til Rådmannen der han gjøres kjent med anklagene og en oppfordring til å håndtere disse innenfor arbeidsgivers styringsrett

Resultatområde 82 tilsyn og klagesaksbehandling etter helsetjenestelovgivningen

82.1 Hendelsesbasert tilsyn

Det ble i 2009 opprettet 92 tilsynssaker (2008: 80). En del av sakene er mindre alvorlige, slik at Helsetilsynet oppfordrer de involverte partene til å komme til enighet seg i mellom. Når forholdet mellom de involverte partene løses på denne måten, og det er avklart at det ikke har skjedd noe alvorlig pliktbrudd, avsluttes saken uten videre oppfølging i fra Helsetilsynet. I 2009 ble 14 saker avgjort på denne måten (2008:21).

En tilsynssak omfatter flere ulike forhold. Helsetilsynet foretar således ofte flere vurderinger i samme sak. En del saker avsluttes uten bemerkning fra Helsetilsynets side. I de tilfellene der tilsynsmyndigheten finner at utøvelsen av helsehjelpen ikke er god nok, men at det ikke er så alvorlig at det representerer et brudd på formelle krav, avsluttes saken med råd og veiledning. Pliktbrudd omfatter både systemsvikt og individuelle brudd på helselovgivningen. De alvorligste tilfellene oversendes Statens helsetilsyn for vurdering av hvorvidt det er

grunnlag for formelle reaksjoner. Helsetilsynet i Nord-Trøndelag har i 2009 oversendt 6 (2008: 10) saker til Statens helsetilsyn for en slik vurdering. Ett helsepersonell i Nord-Trøndelag fikk inndratt sin rekvireringsrett for A og B preparater.

Helsetilsynet er blitt bedt om å rapportere antall muntlige og skriftlige henvendelser i fra politiet med spørsmål om etterforskning skal iverksettes. I 2009 hadde Helsetilsynet i Nord-Trøndelag 13 (2008:12) henvendelser i fra Nord-Trøndelag politidistrikt med spørsmål om videre etterforskning. Dette dreier seg som hovedregel om svært alvorlige saker. I ti av tilfellene tilrådte ikke Helsetilsynet i Nord-Trøndelag videre etterforskning, men vi opprettet tilsynssak mot virksomheten/helsepersonellet. I tre av tilfellene tilrådte vi videre etterforskning, og startet tilsynssak. I 2009 gjaldt de aller fleste forespørslene om videre etterforskning spesialisthelsetjenesten i fylket. De fleste dreier seg om unaturlig dødsfall ved fødsel, men vi har også hatt et par vedrørende kirurgi. Videre har vi hatt en forespørsel om videre etterforskning ved et unaturlig dødsfall i en kommune.

Helsetilsynet har behandlet alle muntlige henvendelser i fra politiet Helsetilsynet i Nord-Trøndelag synes at Nord-Trøndelag politidistrikt opptrer svært ryddig og profesjonelt i disse sakene. Vi opplever at samarbeidet mellom politiet og Helsetilsynet fungerer godt.

82.2 Planlagt tilsyn

Planlagte tilsyn med spesialisthelsetjenesten i Midt-Norge gjennomføres av regionale team. Helsetilsynet i Nord-Trøndelag har deltatt i regionalt tilsyn med fødeavdelinger i fylket. Dette er et oppfølgingstilsyn fra tilsyn i 2004. Det ble gitt ett avvik.

Videre har det regionale teamet gjennomført oppfølgingstilsyn ved akuttmottak, et tilsyn som ble gjennomført første gang i 2007. Helse Nord-Trøndelag HF fikk ett avvik.

Det regionale teamet har sluttført det landsomfattende tilsynet med distriktpsikiatriske sentere som ble startet i 2008. Helse Nord-Trøndelag HF fikk ingen avvik.

Det regionale teamet har også ført tilsyn med akuttpsikiatriske avdelinger i Midt-Norge. Heller ikke her fikk Helse Nord-Trøndelag avvik

Helsetilsynet i Nord-Trøndelag har videre ført tilsyn (systemrevisjon) med legemiddelbehandling i sykehjem. Tilsynet ble gjennomført i Steinkjer og Stjørdal kommuner. Begge kommuner fikk ett avvik.

82.3 Områdeovervåking

På slutten av 2008 sendte Fylkesmannen i Nord-Trøndelag ut 14 spørsmål til kommunene for å kartlegge resultatet innenfor det psykiske helseområde etter å ha mottatt øremerkede midler gjennom mange år i forbindelse med opptrappingsplanen. Svarene ble oppsummert utover i 2009. Hovedkonklusjonen etter å ha sett på svarene fra samtlige 24 kommuner, er at tjenestetilbudet til denne gruppen framstår som godt, men at det fortsatt er enkelte kommuner som må jobbe videre med deler av sitt tjenestetilbud. I den forbindelse er det to områder som peker seg ut, og det er meningsfulle aktiviteter for gruppen voksne, alvorlig psykisk syke, samt en større koordinering av tilbudet til utsatte barn og unge. Det vil være svært viktig å følge utviklingen på psykisk helseområdet fremover for å se på hvordan kvalitet og omfang utvikler seg etter at pengene ble lagt inn i rammen til kommunene.

Helsetilsynet i Nord-Trøndelag har registrert 70 § 3-3 meldinger i 2009 og av er det opprettet 6 tilsynssaker. Helsetilsynet i Sør-Trøndelag, Helsetilsynet i Møre og Romsdal og Helsetilsynet i Nord-Trøndelag har regionalt samarbeid på systemnivå.

82.4 Klager etter helsetjenestelovgivningen

Pasienter som mener at de ikke har fått oppfylt sine rettigheter, kan etter pasientrettighetsloven § 7-2, klage til Helsetilsynet i fylket. Det forutsettes at pasienten først har tatt opp forholdet direkte med den som yter helsehjelpen.

Helsetilsynet i Nord-Trøndelag har i 2009 mottatt 28 rettighetsklager (2008:28). Helsetilsynet behandlet i samme periode 28 rettighetsklager. Hovedtyngden av klagen går på sykehjem/boform for heldøgns pleie og omsorg. I tillegg har vi behandlet klager om rett til syketransport, rett til nødvendig helsehjelp av primærhelsetjenesten og rett til nødvendig helsehjelp av spesialisthelsetjenesten.

I de 28 klagen vurderte Helsetilsynet til sammen 36 ulike forhold, og i seks av tilfellene fikk klager helt eller delvis medhold. Åtte vedtak ble opphevet.

82.5 Andre oppdrag

- Sviktvurderinger knyttet til overgangene mellom sykehus og kommune dreier seg om følgende sårbare områder slik Fylkesmannen og Helsetilsynet vurderer det:
  - Informasjonssvikt i forhold til hvem som gjøre hva etter at utskriving er gjennomført hvis det oppstår komplikasjoner etter behandling i spesialisthelsetjenesten.
  - Det er også tilfeller med mangel på tilfredsstillende epikrise og informasjon om oppfølgingsbehov hos pasienten i forhold til at det også kan mangle individuell plan ved utskriving for de som skal ha det.
  - Det kan også mangle viktige opplysninger om oppfølgingsbehov ved innleggelse i sykehus.
  - Medikamenter og samhandling om riktig medikamentinformasjon er et sviktområde ved overganger begge veier.
  - Det at flere pasienter behandles poliklinisk skaper større risiko og sårbarhet for pasienten ved at mer kompliserte tilstander må håndteres av kommunehelsetjenesten etter poliklinisk behandling
  - Tilgjengelighet til spesialister for veiledning av kommunehelsetjenesten før og etter opphold.
  - Fastlegens ofte manglende tilgjengelighet for pleie og omsorgstjenesten er også et sårbart område fordi flere kompliserte tilstander håndteres i kommunehelsetjenesten ved større vekt på poliklinisk behandling i spesialisthelsetjenesten.
  - Det er også en svikt knyttet til at noen kommuner ikke har kapasitet til å ta imot ferdigbehandlede pasienter i rett tid, og at sykehusenes ventelistegaranti ikke overholdes.
- Fylkesmannen viser til at det i 2009 ble gjennomført en kartlegging av psykisk helseområdet, se område 87 for nærmere beskrivelse. Det er ikke utferdiget en egen rapport knyttet til denne kartleggingen, men informasjonen som vi hentet inn ble brukt i vår råd- og veiledningsvirksomhet ut mot kommunene.

• Når det gjelder innspill til nye tilsyn så har vi levert følgende innspill allerede til Helsetilsynet:

- Tilsyn med barnevernstjenesten

Innspill er gitt i mail etter møte med Statens Helsetilsyn/Lars Hansen i desember 2009.

- Tilsyn med sosiale tjenester i NAV

Innspill er gitt gjennom møte med Statens Helsetilsyn på regional samling i Stjørdal i desember 2009.

- Tilsyn med spesialisthelsetjenesten

Innspill gis regionalt av kontaktfylkeslegen i Midt-Norge

- Tilsyn med kommunale helse- og sosialtjenester

Kontaktfylkeslege i regionen er fylkeslegen i Sør-Trøndelag, så det vises til innspill derfra når det gjelder satsing innenfor eldretilsyn. Vi vil også se denne videre aktiviteten i lys av erfaringer i 2010 med alternative tilsynsformer, og som forutsettes videreført innenfor området helhetlig tiltakskjede for eldre, og da i forhold til eldre med langvarige og sammensatte lidelser, herunder prioriterte områder alderspsykiatri og demens.

- I tillegg ser en at det er mange områder å at av når det gjelder mulige tilsynsområder knyttet til samhandlingen både på og mellom de ulike nivåene i helsetjenesten for å skape helhetlige tiltakskjeder.

Samferdselsdepartementet

Resultatområde 91 Avkjørselssaker etter vegloven

Vi mottok to klager på avslag om avkjørsel etter vegloven i 2009. Vegkontorets vedtak i begge sakene ble opphevet og heimsendt til ny behandling.

Resultatområde 92 Konesjon til anlegg og drift av taubaner

Fylkesmannen innvilget 1 ny taubanekonesjon, fornyet to og forlenget 1 i 2009.

Ressursrapportering

Resultatområde	FMNT		Sum	
	1510 Fagdep.		1510 Fagdep.	
Resultatområde 91 og 92	3		3	0
Sum:	3	0	3	0

Utenriksdepartementet

Resultatområde 93 Apostiller

Fylkesmannen gav apostille på 174 dokumenter i 2009.

Resultatområde 94 Forberedelse av saker om honorære konsuler

Vi gav uttalelse i to slike saker i 2009.

Ressursrapportering

Resultatområde	FMNT		Sum	
	1510 Fagdep.		1510 Fagdep.	
Resultatområde 93 og 94	4		4	0
Sum:	4	0	4	0

Kultur- og kirke departementet

Resultatområde 95 Tros- og livssynssamfunn

Fylkesmannen godkjente 4 nye forstandere i 2009. Vi godkjente ett nytt trossamfunn, og mottok søknad om ett til som ikke er ferdigbehandlet pga manglende opplysninger.

Vi utbetalte tilskudd til 775 medlemmer av trossamfunn, og vi har ikke mottatt noen klager på kommunale vedtak om tilskudd.

Resultatområde 96 Gravferdsloven

Vi mottok 14 søknader om spredning av aske i 2009. Ti av disse ble innvilget, tre avslått og en er ikke ferdigbehandlet pga manglende opplysninger.

Resultatområde 97 Lov om helligdager og helligdagsfred

Vi mottok to søknader om dispensasjon fra lov om helligdager og helligdagsfred for å holde åpent på en søndag. En søknad ble innvilget og en avslått.

Vi godkjente et sted som typisk turiststed.

Ressursrapportering

Resultatområde	FMNT		Sum	
	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.
Resultatområde 95, 96 og 97	11		11	0
Sum:	11	0	11	0

Fornyings- og administrasjonsdepartementet

Resultatområde 98 Oppdrag på det administrative området

98.1 Rekruttere og beholde medarbeidere

Tilfeldige vikarer er ikke tatt med i oversikten over ansatte med innvandrerbakgrunn.

Embetet har foretatt 21 tilsettinger etter ekstern kunngjøring i 2009. Av disse ble 5 kvinner tilsatt i fast stilling og 7 i vikariat- engasjement- eller prosjektstillinger. 2 av kvinnene hadde innvandrerbakgrunn. 7 menn ble fast tilsatt, mens 3 ble tilsatt i ulike midlertidige stillinger. I tillegg er det foretatt 11 administrative tilsettinger etter personalreglement for fylkesmannsembetene, § 7 nr. 1. Av disse var 9 kvinner.

Det er ikke rekruttert personer med nedsatt funksjonsevne i 2009. Det legges imidlertid vekt på å legge til rette slik at ansatte til enhver tid har en best mulig arbeidsplass både fysisk og psykisk. Embetet har et godt samarbeid med bedriftshelsetjenesten og har søkt bistand der ved behov.

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag har utarbeidet kvalitetsrutiner for helse, miljø og sikkerhet hvor mål og rutiner for forebygging og oppfølging av sykefravær er beskrevet. Rutinene er for tiden under revidering.

For å motivere eldre arbeidstakere i embetet til å stå lenger i arbeid, er det i tillegg til sentral avtale om seniorpolitiske tiltak, hovedtariffavtalens pkt. 5.9.1, inngått lokal avtale.

Tilsatte med innvandrerbakgrunn

Embete	Antall 2008	% 2008	Antall 2009	% 2009
FMNT	3	2,47	5	3,9
Sum	3	0	5	0

98.2 Kompetanseutvikling

Det ble tilsatt ny fylkesmann i Nord-Trøndelag i 2009. Prosessen ble ivaretatt av Fornyings- og administrasjonsdepartementet.

Det foreligger ingen oversikt over kompetansemidler fordelt på kjønn/alder.

Medarbeidersamtaler gjennomføres med nærmeste leder med personalansvar.

Fordeling menn/kvinner i lederstillinger

Embete	Kunngjorte lederstillinger	% tilsatte kvinner	% tilsatte menn	Antall kvinnelige ledere	Antall mannlige ledere
FMNT	1	0	1	3	4

Fordeling av kompetansemidler

Embete	% kompetanse kvinner	% kompetanse menn	% under 50 år	% over 50 år
FMNT				

98.3 Medvirkning

Medbestemmelse og medvirkning er ivaretatt i henhold til Hovedavtalen i staten og embetets tilpasningsavtale til denne.

Embetet har deltatt i prosjektet samarbeid og medbestemmelse i region midt. Prosjektet ble avsluttet med en stor konferanse på Rica Hell i november. Prosjektet har en selvstendig rapportering til FAD.

Drøfting, forhandling og informasjon etter reglene i Hovedavtalens §§ 11, 12 og 13 på embetsnivå behandles i Samarbeidsforum. Samarbeidsforum er et organ som er sammensatt av fylkesmannen, kommunaldirektør/administrasjonssjef samt 1 representant for hver av hovedsammenslutningene.

I saker som berører en driftsenhet/arbeidsområde, og som ikke påvirker andre driftsenheter/arbeidsområders virksomhet, verken budsjettmessig eller på annen måte, skal medbestemmelse utøves på driftsenhetsnivå/arbeidsområde.

Partenen er enige om at de samarbeidsformer som er beskrevet i Hovedavtalen, skal være utgangspunkt for medbestemmelse.

Utover informasjon til tillitsvalgte skal det normalt avholdes regelmessige møter med de tilsatte på den enkelte avdeling/seksjon/ minimum 1 gang pr. måned, med mindre partene ved vedkommende avdeling/seksjon er enige om noe annet. I disse møtene gis aktuell informasjon. Det skal særlig legges vekt på at informasjon om beslutninger som har betydning for de tilsatte når ut til flest mulig.

Embetets intranett, MUNIN, er hovedkanal for informasjon til alle ansatte.

98.4 Likestilling og likeverd

Likestilling internt blir ivaretatt i embetets seniorpolitiske retningslinjer, tilpasningsavtale og lønnspolitikk. I tillegg inneholder embetets kvalitetsrutiner for helse, miljø og sikkerhet prosedyre for saksgang og tjenesteveg i arbeidsmiljø saker, samt rutinebeskrivelse for varsling.

Fylkestinget i Nord-Trøndelag vedtok i desember 2008 strategi for likestilling og mangfold. Det er nå satt ned styringsgruppe og arbeidsgruppe med regionale aktører for å innarbeide arbeidet med likestilling og mangfold i alle relevante arbeidsområder. Fylkesmannen er representert i begge gruppene.

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag har i oktober 2009 deltatt på kurset "Mangfold og likestilling i arbeidslivet". Kurset ble holdt i Trondheim.

Ved embetet var det pr. 31.12.2009 128 ansatte, noe som utgjorde 120 årsverk. Av 7 stillinger på embets- og avdelingsledernivå er 3 kvinner.

Av totalt 16 ledere med personalansvar er 8 kvinner. Embetsledelsen er ikke tatt med her.

Kjønnsfordelingen i 2009 var slik: 77 kvinner hvorav 22 er deltidstilsatt, 51 menn hvorav 4 er deltidstilsatt.

Embetet har en overvekt på kvinner når det gjelder antall ansatte, antall årsverk og i deltidsstillinger. Ansatte på deltid er i hovedsak renholdere, ansatte med delvis AFP/uførepensjon og ansatte som har hel eller delvis redusert stilling på grunn av foreldre/omsorgspermisjon.

2 ansatte sluttet ved oppnådd aldersgrense, 2 gikk over på hel AFP, mens en ansatt gikk over på hel uførepensjon.

Kjønnsfordeling aldersgrupper: Gruppe 20 - 30 år: 5 kvinner, 2 menn. Gruppe 30 - 40 år: 12 kvinner, 6 menn. Gruppe 40 - 50 år: 20 kvinner, 11 menn. Gruppe 50 - 60 år: 25 kvinner, 13 menn. Gruppe 60 - 70 år: 15 kvinner, 19 menn. Oversikten viser at majoriteteten av ansatte er fra 50 år og oppover.

Gjennomsnittsalder for kvinner var 48,5, for menn 52,5. Gjennomsnittsalderen totalt: 50.1 år.

Oversikt for de senere år har vist en tilnærmet lik fordeling både i forhold til kjønnsfordeling aldersgrupper, og for gjennomsnittsalder.

Lønn: Embetet har et markert kvinneoverskudd i de lavest lønnede stillinger. I disse stillingene finner vi også de fleste med fast deltidsstilling. Det finnes en viss forskjell i lønnsnivået mellom kvinner og menn totalt, men det er ikke påvisbare forskjeller på samme utdanningsnivå. Den enkeltes kompetanse, erfaring og merkedesverdi, spesielt hos ansatte med universitetsutdanning gjør allikevel at avlønningen, uavhengig av kjønn, varierer noe.

98.5 Føringer på IKT-området

Arbeidet med informasjonssikkerhet følges opp gjennom det daglige arbeidet og vi har rapportert status på dette området.

Microsoftlisenser er kontrollert og rapportert. Kontroll fra Microsoft kommer i 2010.

Resultatområde 99 Partistøtteordningen

Ingen rapportering i 2009, bare endring av opplysninger.

Ressursrapportering

Resultatområde	FMNT	Sum
	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.
Resultatområde 99	1	1 0
Sum:	1 0	1 0